

## Indholdsfortegnelse - Bilag

|  |            |
|--|------------|
| <b>Indholdsfortegnelse - Bilag</b> .....                               | <b>1</b>   |
| <b>3.1 Centrale Udmeldinger vedr. tegnsprog og punktskrift</b> .....   | <b>2</b>   |
| Bilag 1: Bilag tidsplan .....  | 2          |
| Bilag 2: Central udmelding for tegnsprog .....                         | 4          |
| Bilag 3: Central udmelding for punktskriftindsatser.....               | 25         |
| Bilag 4: Bilag besvarelse punktskrift.....                             | 42         |
| Bilag 5: Bilag besvarelse tegnsprog.....                               | 52         |
| <b>3.2 Socialtilsyn Nords Årsrapport 2022</b> .....                    | <b>62</b>  |
| Bilag 1: Bilag Socialtilsyn Nord Årsrapport 2022 .....                 | 62         |
| <b>3.3 Flygtningefordeling 2024</b> .....                              | <b>107</b> |
| Bilag 1: Landstal 2024 .....   | 107        |
| <b>3.4 Status for nordjysk bidrag til erhvervsfremmestrategi</b> ..... | <b>121</b> |
| Bilag 1: Bilag Nordjysk indspil til DEB Strategi 24-27 .....           | 121        |
| <b>4.1 Siden sidst</b> .....   | <b>132</b> |
| Bilag 1: Bilag ivaerksaetteri_analyse .....                            | 132        |

### **3.1 Centrale Udmeldinger vedr. tegnsprog og punktskrift**

## Centrale Udmeldinger

### Tids- og procesplan for besvarelse

| Dato                        | Emne   |
|-----------------------------|--|
| Uge 5 2023                  | Afholdelse af dialogmøde med kommunerne                                      |
| 6.-24. februar 2023         | Første udkast til rapport udarbejdes   |
| 3. marts 2023               | Opfølgingsmøde efter dialogmødet. Formålet er at få kvalificeret udkastet    |
| 9. marts 2023               | FU møde - drøftelse af første udkast   |
| 20. marts 2023              | Sekretariatene kvalificerer de forskellige udkast på tværs af rammeaftalerne |
| 31. marts 2023              | DAS møde - drøftelse af første udkast  |
| 14. april 2023              | Koordinationsforum   |
| 15. april - 1. maj 2023     | Udkast kvalificeres og tilrettes endeligt                                    |
| 8. maj 2023                 | Godkendelse på FU møde   |
| 1. juni 2023                | Godkendelse på DAS møde  |
| 8. juni 2023                | KDK Nordjylland  |
| 23. juni 2023               | KKR Nordjylland  |
| 1. juli 2023                | Besvarelser sendes til Socialstyrelsen                                       |
| 24. juni-27. september 2023 | Godkendelse i kommunalbestyrelserne  |

### **3.1 Centrale Udmeldinger vedr. tegnsprog og punktskrift**





**Socialstyrelsen**

# Central udmelding

Tegnsprogsindsatser til børn og  
unge med et varigt høretab

september 2022

---

**Viden til gavn**

# Indhold

|   |    |
|---|----|
| Del I: Central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab ..... | 2  |
| 1. Baggrund for den centrale udmelding .....  | 3  |
| 2. Beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding .....                                 | 4  |
| Målgruppens størrelse på landsplan .....  | 4  |
| 3. Indholdet i højt specialiserede indsatser til målgruppen .....                             | 5  |
| Centrale elementer i den højt specialiserede indsats .....                                    | 5  |
| 4. Vidensgrundlag .....   | 7  |
| 5. Afrapportering .....   | 7  |
| Del II: Foranalyse til CU – tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab .....  | 8  |
| Baggrund og formål .....  | 8  |
| Metode og dataindsamling .....  | 9  |
| Analyse .....   | 11 |
| Referencer .....  | 18 |

Til landets kommunalbestyrelser

## Del I: Central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab

Socialstyrelsen udsender hermed en central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

Udmeldingen foretages, jf. servicelovens §13b, stk. 2<sup>1</sup>, fordi en foranalyse (jf. Del II) af udbuddet af tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab giver anledning til bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, så børn og unge med et varigt høretab i hele landet kan imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation.

Landets kommunalbestyrelser bedes derfor afrapportere på deres tilrettelæggelse og koordination af indsatser til målgruppen med det formål at sikre, at kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser både regionalt og på landsplan.

Udmeldingen er udsendt den 29. september 2022. Afrapportering bedes foretaget inden den 31. marts 2023 ved indsendelse til Socialstyrelsen.

På baggrund af afrapporteringen skal Socialstyrelsen kunne vurdere, om der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge.

Temaer for afrapportering vil derfor være:

1. Koordination og samarbejde
2. Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

En vejledning til afrapportering på den centrale udmelding og hvordan Socialstyrelsen vil vurdere kommunernes indrapporterede løsningsforslag, samt de spørgsmål omhandlende de konkrete oplysninger, som afrapporteringen skal indeholde, er samlet i bilag 1 og 2.

Foranalysen, som er grundlag for den centrale udmelding, er foretaget med det formål at vurdere målgruppens volumen og behov for højt specialiserede indsatser samt vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og viden om målgruppen. Socialstyrelsen har under udarbejdelse af foranalysen været i dialog med relevante tilbud, faglige organisationer samt bruger- og interesseorganisationer på området, ligesom foranalysen er drøftet i Det Faglige Råd for den nationale koordinationsstruktur. Når det specialiserede

---

<sup>1</sup> § 13b. Socialstyrelsen skal følge udviklingen i målgrupper, tilbud og indsatser og indsamle og formidle viden om effekt af indsatserne på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning, der gives i henhold til lov om folkeskolen eller lov om specialundervisning for voksne.

Stk. 2. For at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, som er tilpasset udviklingen i målgruppernes behov, på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning kan Socialstyrelsen udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner.

Stk. 3. Socialstyrelsen kan på baggrund af afrapporteringer om kommunalbestyrelsernes tilrettelæggelse og organisering af indsatsen i forhold til centralt udmeldte målgrupper og indsatser, jf. stk. 2, anmode kommunalbestyrelserne i en eller flere regioner om at foretage en fornyet behandling af deres tilrettelæggelse og organisering af indsatsen.

specialundervisningsområde indgår, deler Socialstyrelsen kompetencen i Den Nationale Koordinationsstruktur med Børne- og Undervisningsministeriet (BUVM), hvorfor Socialstyrelsen har holdt sideløbende møder med BUVM, hvor foranalysen og bekymringen blev præsenteret og drøftet. På baggrund af dialogen med de forskellige parter har Socialstyrelsen besluttet at udsende en central udmelding på området.

I det følgende præsenteres baggrunden for, at Socialstyrelsen foretager en central udmelding, en kort beskrivelse af målgruppen og indholdet i den højt specialiserede indsats, som disse børn har brug for. Del II er 'Foranalyse til CU – tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab', som er de faglige og datamæssige grundlag for den centrale udmelding.

## 1. Baggrund for den centrale udmelding

Socialstyrelsen kan ifølge Servicelovens § 13 b, stk. 2, udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner. Formålet med centrale udmeldinger er at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser tilpasset udviklingen i målgruppernes behov på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde.

Socialstyrelsen har vurderet, at der er behov for at foretage en national central udmelding på området tegnsprogsindsatser til børn og unge med varigt høretab. Socialstyrelsen er bekymret for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, så børn og unge med et varigt høretab i hele landet kan imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation.

Målgruppen børn og unge med et varigt høretab har siden 2014 været omfattet af Den Nationale Koordinationsstruktur. Det indebærer, at Socialstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen. Tegnsprogsindsatser til børn og unge med varigt et høretab er højt specialiserede indsatser, som kræver en øget koordination, planlægning og tilrettelæggelse på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.

Socialstyrelsen har i efteråret 2021 foretaget en analyse med det formål at afdække behovet for, samt udbuddet af, indsatser til målgruppen (se endvidere Del II). Endvidere var formålet at vurdere behovet for en central udmelding. Analysen blev igangsat på baggrund af, at Socialstyrelsens vidensafdækning på specialundervisningsområdet og dialogen med leverandører samt bruger- og interesseorganisationer på området, pegede på, at der var behov for en nærmere afdækning og analyse af området.

Analysen er baseret på intern og ekstern vidensindsamling samt forudgående analyser af tilbudsstrukturen på området og vidensafdækningen på specialundervisningsområdet. Derudover har en løbende dialog med Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbudssiden givet anledning til en bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser, så børn og unge med et varigt høretab, der ikke profiterer af høreteknologi og CI, og som derfor har eller kunne have stor gavn af have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog, i hele landet kan imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation.

Socialstyrelsens bekymring beror derudover på en løbende dialog med kommunerne om vigende efterspørgsel på området som følge af stigende anvendelse af CI-operationer og anvendelse af tilbud i nærmiljøet, samt at høringsvar fra bruger- og interesseorganisationer har givet anledning til bekymring for en uhensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår tegnsproglige indsatser til målgruppen.

Foranalysen giver anledning til bekymring for, om kommunerne og regionerne koordinerer i tilstrækkelig grad med hinanden, fordi Socialstyrelsen ud fra den aktuelle viden ser indikationer på:

- at børn og unge med et varigt høretab ikke opnår tilstrækkelige sprogkunderskaber på dansk tegnsprog.
- at den sproglige udvikling hos børn og unge med et varigt høretab ikke har tilstrækkelig opmærksomhed i kommunerne, herunder en risiko for, at målgruppen får et mindre ordforråd, hvilket vil have indflydelse på målgruppens faglige udvikling.
- at der pt. er tre undervisningstilbud og ganske få førskoletilbud, der kan være højt specialiserede til målgruppen.
- at der er risiko for, at de eksisterende tilbud ikke har mulighed for at opretholde en høj specialisering i tegnsprogsindsatser til målgruppen pga. et meget lille borgerflow, herunder bekymring for uhensigtsmæssig afspecialisering ift. tegnsproglige indsatser til målgruppen, fx kan relevante kompetencer ikke fastholdes, sproget og den faglige indsats bliver nedprioriteret.
- at der ikke reelt er den fornødne kapacitet af relevante højt specialiserede tilbud og indsatser til målgruppen.
- at børnene og de unge ikke i tilstrækkelig grad imødekommes i deres behov for tegnsproglig kommunikation i deres nærmiljø (dagtilbud og folkeskoletilbud), da mange lærere ikke har undervisningserfaring med målgruppen.
- at der er en vigende efterspørgsel på kurser hos de tre tilbud (Center for Døvblindhed og Høretab (CDH), Center for Høretab (CfH) og Langelinieskolen).
- at der er et ønske om stærkere samarbejde på området fx mellem de højt specialiserede tilbud og de audiologiske klinikker om målgruppen [koordinering og planlægning].

(se uddybning af ovenstående indikationer i Del II)

## 2. Beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med varigt høretab med behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, der ikke profiterer af høreteknologi og Cochlear Implant (CI)<sup>2</sup>, og som derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog. De højt specialiserede tegnsprogsindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering. De følgende afsnit 2 og 3 er opsummering af Del II: Foranalysen til den centrale udmelding.

### Målgruppens størrelse på landsplan

Målgruppen "børn og unge med et varigt høretab" er efter Socialstyrelsens aktuelle viden en lille målgruppe, som modtager indsatser på tværs af social- og specialundervisningsområdet.

---

<sup>2</sup> CI - Cochlear Implant - er et avanceret høreapparat, der giver mennesker med svær hørenedsættelse og døve mulighed for at opfatte lyd. Et CI består af en udvendig og en indvendig (indopereret) del.

Børn og unge med tidligt konstateret høretab er overordnet en lille og heterogen gruppe. Der foreligger ikke eksakt viden om, hvor stor målgruppen er. Dette hænger blandt andet sammen med, at de centrale registerdata, der er tilgængelige om målgruppen i Danmark, kun oplyser om diagnose, og som ikke giver sikker information om sproglig og kommunikativ funktionsevne.

Høretab forekommer hos cirka 1-2 ud af 1.000 nyfødte børn, og forekomsten stiger op igennem barndommen og voksenlivet. Ved treårsalderen har cirka 3 ud af 1.000 børn et høretab (jf. Del II).

Cirka halvdelen af alle varige høretab er nedarvede. Nogle arvelige høretab viser sig ikke ved fødslen, men først i løbet af barndommen eller senere. Nedsat hørelse, der ikke er nedarvet, kan blandt andet skyldes meget for tidlig fødsel, infektioner i fosterlivet eller i tidlig barnealder, støjskade eller skadevirkning af visse typer medicin.

Der findes ingen statistik på, hvor mange børn og unge der har høreapparat, men på baggrund af beregninger på forekomsten for høretab og høreapparater blandt børn anslås det, at der på landsplan er cirka 2.500- 2.800 børn og unge i alderen 0-18 år, som behandles med høreapparater.

Herudover er knap 700 børn og unge i alderen 0-18 år aktuelt behandlet med CI. Sundhedsstyrelsen forventer, at 50-60 børn årligt kommer i betragtning til behandling med CI. Størstedelen udgøres af børn med et medfødt høretab, og en mindre del udgøres af børn som gradvist eller pludseligt mister så meget hørelse, at de kommer i betragtning til behandlingen. ABI (auditivt hjernestammeimplantat) gives i de få tilfælde, hvor hørenerven enten mangler eller ikke fungerer og i tilfælde af en deform øresnegl, som udelukker CI (jf. Del II).

### **3. Indholdet i højt specialiserede indsatser til målgruppen**

I det følgende beskrives kort de centrale elementer i de højt specialiserede indsatser til målgruppen, der henvises til Del II i forhold til uddybende beskrivelser af de forskellige indsatser, herunder AVT-forløb<sup>3</sup> i sundhedssystemet, rådgivningsforløb i VISO/KaS<sup>4</sup>-regi til målgruppen, tegnsprogsindsatser og tilbudsstrukturen på området.

#### **Centrale elementer i den højt specialiserede indsats**

FN's handicapkonvention forpligter kommunerne til at anerkende og støtte tegnsprog som minoritetssprog og som et kulturbærende og identitetsskabende sprog. Forældrene spiller en central rolle i beslutningen om, hvorvidt barnet skal lære tegnsprog. Samtidig er der en lille gruppe af børn med tidligt konstateret høretab, som ikke kan opnå funktionel hørelse ved hjælp af høreteknologi og talehørepædagogisk undervisning. Disse børn har behov for et alternativ til talesprog, som fx dansk tegnsprog eller anden tegn-støttet kommunikation.

Alle elever i børnehaveklassen, grundskolen og 10. klasse med et så omfattende høretab, at de – uanset brug af tekniske hjælpemidler – har store vanskeligheder med at opnå sikker kommunikation ved hjælp af tale, kan og bør derfor tilbydes undervisning i tegnsprog.

---

<sup>3</sup> AVT - Auditory Verbal Therapy - er en metode, som er målrettet børn og unge med høretab, uanset høreteknologi (HA/CI/BAHS). Dens overordnede mål er at disse børn og unge udnytter deres optimale potentiale ift. at udvikle talesprog gennem brug af hørelsen.

<sup>4</sup> Koordinering af Specialrådgivning

Undervisningen kan finde sted på almindelige folkeskoler, specialskoler eller i regionale undervisningstilbud. Undervisningen er et supplement til folkeskolens fag og emner. Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i tegnsprog (BEK nr. 1375 af 15/12/2005) fastlægger fagets formål og rammer.

Socialstyrelsen anbefaler i sin forløbsbeskrivelse fra 2019<sup>5</sup>, at kommunerne inddrager højt specialiserede tilbud og vidensmiljøer med tegnsproglige kompetencer i indsatser til børn, der skal lære dansk tegnsprog. Det kan eksempelvis være i forbindelse med undervisning, kurser og rådgivning. Socialstyrelsen anbefaler også, at børn og deres familier, der skal lære dansk tegnsprog, støttes i at opnå kontakt med og relation til andre, der kommunikerer på dansk tegnsprog, for at træne og øge deres aktive sprogkunderskaber.

I 2007 udgav Børne- og Undervisningsministeriet publikationen *Dansk tegnsprog i folkeskolen*<sup>6</sup> med udgangspunkt i Fælles Mål-faghæfterne for folkeskolens fag. Målet med materialet er at sikre og understrege, at dansk tegnsprog både er et dannelsesfag og et sprogfag, hvor eleverne opnår kundskaber og færdigheder, som kan ligestilles med anden sprogundervisning.

#### **AVT-forløb i sundhedssystemet**

Alle børn med høretab er tilknyttet en primær audiologisk afdeling fra der opstår mistanke om høretab, og indtil barnet fylder 18 år. Den afdeling kan være på det samme hospital som éns AVT-center, eller på et andet hospital, som behandler børn. Barnet er i samme tidsrum tilknyttet den lokale tale-hørekonsulent i egen kommune. Kommunen kan inddrage VISO/KaS for at udrede, vejlede osv., hvis kommunen eller forældrene ønsker det (se yderligere i Del II, side 12).

#### **Rådgivningsforløb i KaS-regi til målgruppen**

Den højt specialiserede rådgivning vedr. børn og unge med høretab i alderen 0-17 år leveres i et konsortium mellem CfH og CDH. Formålet med rådgivning i rehabiliterende indsatser er, at styrke børn og unges hørelse, sprog og kommunikation samt muligheder for aktivitet og deltagelse på lige fod med normalthørende (se yderligere i Del II, side 13).

#### **Tegnsprogsindsatser i barnets og den unges omgivelser**

For de få børn, hvor dansk tegnsprog er den primære tilgang til sprogtilegnelse, er fokus på den familiecentrerede indsats helt central. Børns sprogtilegnelse er afhængig af stimuli fra og samspil med omgivelserne, uanset hvilket sprog der skal læres. Da børnenes primære base er hjemmet og familien, er det vigtigt, at forældrene og søskende støttes i at opnå kompetencer i dansk tegnsprog, så barnet får gode muligheder for at blive stimuleret sprogligt og deltage kommunikativt i familien. For de få børn, som ikke kan få udbytte af høreteknologi, og hvor dansk tegnsprog bliver barnets primære sprog, vil det ofte gøre sig gældende, at forældrene ikke selv taler det tegnsprog barnet skal lære. Det rette tegnsprogsundervisningstilbud til forældrene er en væsentlig forudsætning for, at børnene kan udvikle sig alderssvarende sprogligt, emotionelt og personligt. Som det gør sig gældende ved et hvilket som helst andet sprog, kræver det både tid og ressourcer for forældre at komme til at mestre det i en sådan grad, at de kan bruge det aktivt sammen med barnet. Som en del af den tegnsproglige indsats kan børn med behov for tegnsprog som den bærende sprogtilegnelse stimuleres ved adgang til tegnsprog både i hjemmet og i tegnsproglige miljøer (se yderligere i Del II, side 14).

<sup>5</sup> Forløbsbeskrivelse. Rehabilitering og undervisning af børn og unge med tidligt konstateret høretab (socialstyrelsen.dk)

<sup>6</sup> Dansk tegnsprog i folkeskolen (uvm.dk)

### ***Tilbudsstrukturen***

Ifølge Socialstyrelsens afdækning af praksis- og vidensmiljøer for tegnsprog og visuelle kommunikationsformer til børn og unge med et varigt høretab, omfatter tilbudsstrukturen til målgruppen og behov for højt specialiserede tegnsprogsindsatser fem højt specialiserede tilbud med en række forskellige afdelinger (jf. Del II, boks 1 og 2). Derudover gav afdækningen Socialstyrelsen kendskab til en række øvrige aktører, der er vigtige for at kunne opretholde tegnsprogsmiljøer (jf. Del II, boks 3)

## **4. Vidensgrundlag**

Foranalysen til central udmelding for tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab (Del II) er baseret på en gennemgang af aktuelt bedste viden på området, herunder artikler og rapporter fra bl.a. Børne- og Undervisningsministeriet, faglige miljøer, leverandører på området og Socialstyrelsen.

Foranalysen er yderligere kvalificeret på dialogmøder med bruger- og interesseorganisationer, leverandører på området og faglige organisationer. Yderligere er foranalysen kvalificeret af Socialstyrelsens fagpersoner på området.

Foranalysen er efter færdiggørelse drøftet med Det Faglige Råd i National Koordination, Børne- og Undervisningsministeriet, de administrative styregrupper (under KKR) i regionerne og KL.

## **5. Afrapportering**

Den centrale udmelding er udsendt den 29. september 2022, og afrapportering bedes foretaget inden den 31. marts 2023 ved indsendelse til Socialstyrelsen.

På baggrund af afrapporteringen skal Socialstyrelsen kunne vurdere, om der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge.

Derfor skal afrapporteringen ske i henhold til de temaer, der er beskrevet i bilag 1-2.

Socialstyrelsen vil frem mod afrapporteringen være i løbende dialog med de administrative styregrupper i hver region. Processen herfor vil være nærmere beskrevet i bilag 1.



## Del II: Foranalyse til CU – tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab

Offentliggjort den 25. marts 2022

Notatet indeholder Socialstyrelsens foranalyse på området for "Børn og unge med et varigt høretab". Analysen er udarbejdet med baggrund i en aktuel bekymring for, hvorvidt børn og unge, der ikke profiterer af Cochlear Implant (CI)<sup>7</sup> og lignende høreteknologiske hjælpemidler, opnår tilstrækkelige sprogkunderskaber på dansk tegnsprog.

### Baggrund og formål

Målgruppen børn og unge med et varigt høretab har siden 2014 været omfattet af Den Nationale Koordinationsstruktur. Det indebærer, at Socialstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen.

En løbende dialog med Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbudssiden har givet anledning til en bekymring for den del af målgruppen, der ikke profiterer af høreteknologi og CI og derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog.

Når det mest specialiserede specialundervisningsområde indgår, deler Socialstyrelsen kompetencen i Den Nationale Koordinationsstruktur med Børne – og Undervisningsministeriet (BUVM). Socialstyrelsen har i den forbindelse afholdt et møde med BUVM i sommeren 2021, hvor problemstillingen blev præsenteret. Sideløbende er BUVM orienteret via Styregruppen for National Koordination.

Socialstyrelsen foretog i 2018-19 en foranalyse for en central udmelding på målgruppen. Denne analyse gav anledning til en nærmere undersøgelse af tilbudsstrukturen til målgruppen. Denne analyse pegede på en bekymring for, om tilbuddene – med et meget lille borgerflow – har mulighed for at opretholde en høj specialisering ift. målgruppen.

Igennem Socialstyrelsens vidensafdækning på specialundervisningsområdet og via dialog med tilbudsstrukturen og bruger- og interesseorganisationer, vurderede Socialstyrelsen i efteråret 2021, at der var behov for en nærmere afdækning og analyse af området med henblik på at vurdere behovet for en central udmelding med udgangspunkt i adgangen og efterspørgslen til indsatser på tegnsprogsområdet.

Analysen af tilbudsstrukturen og lokale tegnsprogsindsatser for børn og unge under 18 år med varigt høretab og behov for højt specialiserede indsatser er foretaget i vinteren 2021-2022 med det formål at afdække behovet for samt udbuddet af indsatser til målgruppen.

Vurderingen er foretaget på baggrund af flere forhold. For det *første* har kommunerne i den løbende dialog med Socialstyrelsen oplyst, at der er vigende efterspørgsel på området som følge af stigende anvendelse af CI-operationer og anvendelse af tilbud i nærmiljøet. Det drejer sig om de regionale skoler Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) i Aalborg, Center for Høretab (CfH) i Fredericia og Langelinieskolen i København. For det *andet* kan høringssvar fra Danske Døves Landsforbund (DDL) give anledning til bekymring for en uhensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår tegnsproglige indsatser til målgruppen.

---

<sup>7</sup> CI - Cochlear Implant - er et avanceret høreapparat, der giver mennesker med svær hørenedsættelse og døve mulighed for at opfatte lyd. Et CI består af en udvendig og en indvendig (indopereret) del.

## Metode og dataindsamling

Socialstyrelsen har i forbindelse med undersøgelsen af området foretaget både en intern og ekstern vidensindsamling. I den interne vidensindsamling er der afholdt møder med hhv. kontor for Handicap og VISO/KaS. I den interne undersøgelse indgår desuden viden fra følgende opgavespor i National Koordination: Monitorering af tilbudsstrukturen, målgruppebeskrivelsen, høringssvar og resultater af interne vidensafdækning på specialundervisningsområdet.

Socialstyrelsen har forsøgt at afdække målgruppens volumen ved hjælp af registertræk, målgruppebeskrivelse, datatræk fra CI-centrene og indhentning af kvalitativ data fra bruger- og interesseorganisationer.

Desuden har Socialstyrelsens kontor for Tværgående Analyse, Monitorering og Evaluering (TAME) foretaget datatræk fra Danmarksstatistik over børn med CI og specialundervisningsbehov. Det skal i den sammenhæng bemærkes, at det ikke er en forudsætning at have CI for at indgå i målgruppen. TAME har ikke lavet samme analyse af børn med andre former for høreteknologi.

Socialstyrelsen har udarbejdet forløbsbeskrivelsen *Rehabilitering og undervisning af børn og unge med tidligt konstateret høretab* (2. udgave august 2019). Forløbsbeskrivelsen har indgået i analysen som en kilde til baggrundsviden.

Socialstyrelsen har i den eksterne vidensindsamling været i dialog med en række aktører med henblik på at opnå et så solidt datagrundlag som muligt og afdække, hvorvidt de rejste problemstillinger er genkendelige.

For det *første* har Socialstyrelsen været i dialog med bruger- og interesseorganisationen Danske Døves Landsforbund (DDL). DDL genkender Socialstyrelsens bekymring for målgruppen. DDL understreger, at de bifalder både CI og andre høreteknologier, men at den teknologiske udvikling har bevirket nogle strukturelle ændringer i forbindelse med de traditionelle skoletilbud, med truende afspecialisering til følge. DDL fremhæver desuden, at de ved for lidt om hvordan det går med børnene ude i de almene tilbud. Organisationer ser en del enkeltsager og har kendskab til børn, der bruger tegnsprog i de almindelige klasser. I enkelte kommuner foregår enkeltintegrationen ved at der ansættes en konsulent til det enkelte barn. I forhold til tilbudsstrukturen peger DDL på at der særligt er sket en afspecialisering på centerskolerne. Enten er skolerne (herunder klasserækker) nedlagte eller også har de vanskeligt ved at opretholde kvaliteten i tilbuddet. DDL fremhæver, at de i 2020 undersøgte kommunernes rådgivning om tegnsprog til familier med børn og unge, der ikke umiddelbart kan profetere af høretekniske hjælpemidler. Ifølge DDL oplyste 45% af de adspurgte kommuner ikke forældrene om mulighederne for tegnsprog i PPR-regi, mens 50% af kommunerne ikke bakkede familierne op, hvis de mente, at AVT-forløb<sup>8</sup> ikke fungerede. DDL fremhæver, at tegnsprog i dag er absolut sidste udvej for børnene og at det er et valg der tages forholdsvis sent i barndommen, når alle andre tiltag ikke fungerer.

For det *andet* har Socialstyrelsen været i dialog med forældreforeningen Decibel. Decibel kan i første omgang ikke genkende problematikken i folkeskoleregiet. Med udgangspunkt i børn med CI fremhæver foreningen, at det udelukkende drejer sig om en meget lille gruppe børn, som ikke kan få et CI. De udtaler dog også, at de oplever at nogle børn glemmes eller overses i skolen – oftest som følge af en fejlplacering.

---

<sup>8</sup> AVT - Auditory Verbal Therapy - er en metode, som er målrettet børn og unge med høretab, uanset høreteknologi (HA/CI/BAHS). Dens overordnede mål er at disse børn og unge udnytter deres optimale potentiale ift. at udvikle talesprog gennem brug af hørelsen.

Decibel påpeger desuden, at der er en gruppe børn, der ikke indhenter deres sproglige efterslæb i løbet af det treårige AVT-forløb. Her peger foreningen bl.a. på tosprogede børn og de børn, hvor høretabet erkendes relativt sent.

For det *tredje* har Socialstyrelsen været i dialog med bruger- og interesseorganisationen Høreforeningen. Med de ændringer, der er sket i forhold til Specialrådgivningen for børn med høretab, er foreningen bekymret for at flere familier og børn vil komme i klemme i systemet, hvilket vil skabe ulighed i forhold til adgangen til specialrådgivningsindsatser. Som organisation oplever Høreforeningen helt generelt, at kommunerne visiterer i mindre grad til tilbud og indsatser, end i det omfang, de vurderer at der er behov for.

For det *fjerde* har Socialstyrelsen været i dialog med Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) i Aalborg, Center for Høretab (CfH) i Fredericia og Langelinieskolen i København. De tre tilbud genkender alle problemstillingen. Tilbuddene fremhæver den aktuelle inklusionsdagsorden, der lige nu også har betydning for børn med et omfattende høretab, ved at de oplever manglende opbakning fra kommunerne. De familier de møder på tilbuddene bliver ofte forsøgt fastholdt i egen kommune og kommer med forskellige småkurser i tegnsprog. I Nordjylland har der ikke været efterspørgsel på et reelt tilbud med dansk tegnsprog i flere år. Børnene får i stedet tegn til tale-kurser, hvilket kan give anledning til at tro, at børnenes reelle behov ikke imødegås.

Socialstyrelsen har desuden i 2022 modtaget et hørings svar fra Logopædisk Forum der skriver, at "Kommunernes logopæder i PPR primært arbejder konsultativt [på høreområdet], og flest mulige elever inkluderes i almenundervisningen qua kommunernes inklusionsstrategier. Der er ligeledes mange andre problematikker, som i dag også skal løses i klasseundervisningen. Der er desuden få elever med hørenedsættelser på de enkelte skoler. Det betyder, at der er mange lærere, som ikke har undervisningserfaring med disse elever.

Selvom kommunerne har mulighed for at tilkøbe yderligere intervention, kan Logopædisk Forum frygte, at det ikke vil svare til det reelle behov. Særligt i lyset af, at forskningen viser, at sættes der ikke rettidigt ind med den særlige indsats, er risikoen stor for et mindre ordforråd under normen. Det vil have indflydelse på elevens faglige udvikling gennem hele skole- og uddannelsesforløbet

Logopædisk Forum er bekymret for, at den sproglige udvikling hos børn og unge med hørenedsættelser ikke vil blive taget alvorligt nok i kommunerne. Vi kan frygte, at økonomien vil være dominerende langt hen ad vejen. Vi kan grue for, at det er først, når der kan påvises en reel tilbagegang i børn og unges faglige udvikling / alvorlige mangler i kommunikationskompetencerne, at det kan komme på tale, at visitere disse børn videre til relevante skoletilbud med højt kvalificerede lærere m.fl."<sup>9</sup>

Tilbuddene fremhæver, at de børn, de ser, har haft dårlige skoleliv inden de kommer til de traditionelle tegnsprogsskoler. Her fremhæves også børn med anden etnisk baggrund end dansk.

På førskoleområdet er der ganske få tilbud. Tilbuddene fremhæver Konkylie i Københavns Kommune, men ellers er der tale om enkelte lokale tiltag på dagtilbudsområdet. Ved at fastholde børnene i små lokale tilbud er det vurderingen, at relevante kompetencer ikke kan fastholdes, sproget og den faglige indsats bliver nedprioriteret samt høretabet opfattes som nederst i hierarkiet af problemstillinger.

---

<sup>9</sup> Hørings svaret er modtaget i 2022 og derfor ikke færdigbehandlet.

De tre tilbud efterspørger nationale retningslinjer og grænseværdier for hvor langt bagud et barn må komme sprogligt inden der sættes ind med en mere gennemgribende indsats. Tilbuddene efterspørger desuden et stærkere samarbejde med f.eks. de audiologiske klinikker omkring de børn, der viser tegn på ikke at kunne profitere af høreteknologi og AVT-indsatsen.

## Analyse

Analysen er foretaget med udgangspunkt i at vurdere målgruppens volumen og behov for højt specialiserede indsatser samt vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og viden om målgruppen.

De nedenfor oplistede undersøgelsesspørgsmål har været styrende for analysen:

- Hvori består målgruppens problemstillinger?
- Hvori består målgruppens behov for særlig viden, metoder og kompetencer i indsatsen?
- Hvad er målgruppens samlede antal på landsplan og fordelt på regioner?
- Hvilke højt specialiserede indsatser har målgruppen behov for?
- Hvilke højt specialiserede specialundervisningstilbud kan identificeres som relevante for målgruppen?
- Hvad leverer de til målgruppen?
- Hvad er deres geografiske fordeling og optageområde, og matcher det med målgruppens demografi?
- Er der kendskab til formaliserede samarbejdsaftaler på området?

### **Viden om målgruppens behov for tegnsprogsindsatser:**

FN's handicapkonvention forpligter kommunerne til at anerkende og støtte tegnsprog som minoritetssprog samt som et kulturbærende og identitetsskabende sprog. Forældrene spiller en central rolle i beslutningen om, hvorvidt barnet skal lære tegnsprog. Samtidig er der en lille gruppe af børn med tidligt konstateret høretab, som ikke kan opnå funktionel hørelse ved hjælp af høreteknologi og talehørepædagogisk undervisning. Disse børn har brug for et alternativ til talesprog, som fx dansk tegnsprog eller anden tegn-støttet kommunikation.

Alle elever i børnehaveklassen, grundskolen og 10. klasse med et så omfattende høretab, at de – uanset brug af tekniske hjælpemidler – har store vanskeligheder med at opnå sikker kommunikation ved hjælp af tale, kan tilbydes undervisning i tegnsprog. Undervisningen kan finde sted på almindelige folkeskoler, specialskoler eller i regionale undervisningstilbud. Undervisningen er et supplement til folkeskolens fag og emner. Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i tegnsprog (BEK nr. 1375 af 15/12/2005) fastlægger fagets formål og rammer.

Socialstyrelsen anbefaler i sin forløbsbeskrivelse fra 2019, at kommunerne inddrager højt specialiserede tilbud og vidensmiljøer med tegnsproglige kompetencer i indsatser til børn, der skal lære dansk tegnsprog. Det kan eksempelvis være i forbindelse med undervisning, kurser og rådgivning. Socialstyrelsen anbefaler også, at børn og deres familier, der skal lære dansk tegnsprog, støttes i at opnå kontakt med og relation til andre, der kommunikerer på dansk tegnsprog, for at træne og øge deres aktive sprogkundskaber.

I 2007 udgav Børne- og Undervisningsministeriet publikationen *Dansk tegnsprog i folkeskolen*<sup>10</sup> med udgangspunkt i Fælles Mål-faghæfterne for folkeskolens fag. Målet med materialet er at

---

<sup>10</sup> Dansk tegnsprog i folkeskolen (uvm.dk)

sikre og understrege, at dansk tegnsprog både er et dannelsesfag og et sprogfag, hvor eleverne opnår kundskaber og færdigheder, som kan ligestilles med anden sprogundervisning.

### **Målgruppens størrelse**

Børn og unge med tidligt konstateret høretab er overordnet en lavfrekvent og heterogen gruppe. Der foreligger ikke eksakt viden om, hvor stor målgruppen er. Det hænger blandt andet sammen med, at de centrale registerdata, der er tilgængelige om målgruppen i Danmark, kun oplyser om diagnose, som ikke giver sikker information om sproglig og kommunikativ funktionsevne.

Høretab forekommer hos cirka 1-2 ud af 1.000 ny fødte børn, og hyppigheden stiger op igennem barndommen og voksenlivet. Ved treårsalderen har cirka 3 ud af 1.000 børn et høretab.

Cirka halvdelen af alle varige høretab er nedarvet. Nogle arvelige høretab viser sig ikke ved fødslen, men først i løbet af barndommen eller senere. Nedsat hørelse, der ikke er nedarvet, kan blandt andet skyldes meget for tidlig fødsel, infektioner i fosterlivet eller i tidlig barnealder, støjskade eller skadevirkning af visse typer medicin.

### **Udbredelse af høreteknologi**

Der findes ingen statistik på, hvor mange børn og unge der har høreapparat, men på baggrund af beregninger på forekomsten for høretab og høreapparater blandt børn anslås det, at der på landsplan er cirka 2.500- 2.800 børn og unge i alderen 0-18 år, som behandles med høreapparater.

Herudover er knap 700 børn og unge i alderen 0-18 år aktuelt behandlet med CI. Sundhedsstyrelsen forventer, at 50-60 børn årligt kommer i betragtning til behandling med CI. Størstedelen udgøres af børn med et medfødt høretab, og en mindre del udgøres af børn som gradvist eller pludseligt mister så meget hørelse, at de kommer i betragtning til behandlingen. ABI (Auditivt hjernestammeimplantat) gives i de få tilfælde, hvor hørenerven enten mangler eller ikke fungerer og i tilfælde af en deform øresnegl, som udelukker CI.

*Tabel 1: Antal CI-operationer til børn og unge i 2009-2020*

| Tilbud                  | 2009      | 2010      | 2011      | 2012      | 2013      | 2014      | 2015      | 2016      | 2017      | 2018      | 2019      | 2020      |
|-------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Vestdansk Center for CI | 36        | 24        | 22        | 29        | 21        | 18        | 19        | 15        | 26        | 30        | 38        | 29        |
| Østdansk Center for CI  | 19        | 17        | 27        | 22        | 21        | 13        | 22        | 16        | 15        | 27        | 29        | 25        |
| <b>I alt</b>            | <b>55</b> | <b>41</b> | <b>49</b> | <b>51</b> | <b>42</b> | <b>31</b> | <b>41</b> | <b>31</b> | <b>41</b> | <b>57</b> | <b>67</b> | <b>54</b> |

Kilde: Oplysningerne er indhentet fra de to CI-centre, der behandler børn, i april 2019 og opdateret med tal fra 2019 og 2020 i januar 2022

### **AVT-forløb i sundhedssystemet**

Alle børn med høretab er tilknyttet en primær audiologisk afdeling fra der opstår mistanke om høretab, og indtil barnet fylder 18 år. Den afdeling kan være på det samme hospital som éns AVT-center, eller på et andet hospital, som behandler børn. Barnet er i samme tidsrum tilknyttet

den lokale tale-hørekonsulent i egen kommune. Kommunen kan inddrage VISO/KaS for at udrede, vejlede osv., hvis kommunen eller forældrene ønsker det.

Alle børn fra 0 år til og med 5 år, der starter op i behandling for et dobbeltsidigt behandlingskrævende høretab med en PTA værdi  $\geq 40$  dB på bedst hørende øre. Børn med CI, som ikke er omfattet af målgruppen, dvs. børn fra 0 til og med 5 år med ensidigt CI, og børn ældre end 5 år med ensidigt eller dobbeltsidigt CI, har stadig tilbud om et 1-årigt AVT-forløb på Aarhus Universitetshospital og Rigshospitalet.

Tidligere blev der kun givet et etårigt AVT-forløb til børn og unge med Cochlear Implant. Fra 2017 og frem til 2021 har 141 børn afsluttet det treårige AVT-forløb mens 177 aktuelt er i gang med forløbet. Af de deltagende børn anvender 74% af børnene høreapparater, BAHS<sup>11</sup> eller er bimodale<sup>12</sup>, mens 25% af børnene bruger Cochlear Implant.

Foreningen Decibel, der står for den generelle vidensindsamling på området skriver, at sprogkoden for børnene hovedsageligt er dansk (73%), en del er tosprogede (21%) mens 6% bruger tegnstøtte eller dansk tegnsprog som sprogkode derhjemme. 81% af børnene, der sammen med deres forældre gennemfører det treårige AVT-forløb, opnår alderssvarende talesprog<sup>13</sup>.

I alt 39 familier har afsluttet AVT-forløbet før tid, og mens mindst fem<sup>14</sup> familier har takket helt nej til AVT. De primære årsager til fravalg eller afslutning af forløbet var afstand til AVT-centret, og at familien selv har valgt eller er blevet henvist til et andet tilbud. Størstedelen af de familier, som falder fra, kommer fra Region Syddanmark, dernæst Region Nordjylland og Region Midtjylland.

### **Rådgivningsforløb i KaS-regi til målgruppen**

Den højt specialiserede rådgivning vedr. børn og unge med høretab i alderen 0-17 år leveres i et konsortium mellem Center for Høretab og CDH.

Formålet med rådgivning i rehabiliterende indsatser er, at styrke børn og unges hørelse, sprog og kommunikation samt muligheder for aktivitet og deltagelse på lige fod med normalhørende.

Rådgivningen tilrettelægges i samarbejde med den kommunale PPR, pårørende og det faglige netværk omkring barnet/den unge. Rådgivningen målrettes den enkeltes behov, særlige udfordringer og potentiale. Målet er at understøtte og gennemføre høreafaglige indsatser med størst mulig effekt for den enkelte.

I 2020 gennemførte og igangsatte specialrådgivningen til børn og unge med høretab 289 rådgivningsforløb og 122 udredningsforløb. Henvendelser til specialrådgivningen kommer hovedsageligt fra PPR, pårørende og kommunale tilbud. Over de seneste tre år (2018-2020) har 90 unikke kommuner henvendt sig for specialrådgivning (Hovedstaden 27,8%, Syddanmark 25,3%, Midtjylland 20,3% Sjælland 13,9% og Nordjylland 12,7%). I 2020 har 48 henvendelser været med sprogkoder med tegn eller anden visuel støtte:

<sup>11</sup> BAHS - Bone Anchored Hearing System – er et benforankret høreapparat, som fx anvendes ved kronisk infektion eller misdannelse i øret

<sup>12</sup> Når man har Cochlear Implant på det ene øre og et høreapparat på det andet, kaldes det for en bimodal høreløsning

<sup>13</sup> Dok & Viden (Decibels dokumentations- og vidensfunktion) | Decibel

<sup>14</sup> Data fra 2019 – nyere tal for familier der takker helt nej til AVT-tilbuddet kendes pt ikke.

Tabel 2: Sprogkoder og forløb i 2020:

| Sprogkoder                    | Antal forløb i 2020 |
|-------------------------------|---------------------|
| Dansk med støttetegn          | 28                  |
| Dansk med anden visuel støtte | 8                   |
| Dansk tegnsprog               | 10                  |
| Flersproglig tegnsprog        | 2                   |
| <b>I alt</b>                  | <b>48</b>           |

Kilde: afrapportering fra Specialrådgivningen på målgruppen børn og unge med varigt høretab

Siden 2019 har konsortiet for specialrådgivningen til børn og unge med høretab indsamlet data på 58 markører i deres rådgivningsforløb. I pilotundersøgelsen fra 2021 peges der på, at cirka en fjerdedel af de deltagende børn har brugt eller bruger tegn. Den hyppigste årsag er "Mangelfuldt talesprog" (59%) og derefter "Det har vi forældre valgt" (48%).

Forældrene har sat kryds i "Generelt forsinket udvikling" hos seks børn (5%), og trækkes disse fra gruppen af børn med "Mangelfuldt sprog", udgør gruppen af børn, som har mangelfuldt sprog, men ikke en generel udviklingshæmning, 10-11% af hele populationen. Til sammenligning med en foreløbig opgørelse fra december 2020 over det treårige AVT-projektforløb ved de danske Audiologiske afdelinger, som Decibels Dok&Viden står for, opgives det, at 3% af børnene bruger tegnstøtte (Decibel, 2020).

Cirka hver tredje af de børn, der bruger tegn, har forældre, som har tegnsprog som førstesprog eller anvender tegn i kommunikationen i hjemmet. Denne gruppe udgør 8,7% af hele populationen. Dette er lidt over den sædvanlige citerede andel i faglitteraturen (5-6%). Til sammenligning har 2% af deltagerne i de audiologiske afdelingers AVT-projektforløb tegnsprog som modersmål/ førstesprog i hjemmet (Decibel, 2020). Den anekdotiske erfaring blandt specialrådgiverne antyder, at nogle tegnsprogede forældre vælger specialrådgivningen frem for de audiologiske afdelinger til rådgivning omkring deres børn. Dette ville forklare afvigelsen fra de 5 – 6 %.<sup>15</sup>

### **Viden om tegnsprogsindsatser**

For de få børn, hvor dansk tegnsprog er den primære tilgang til sprogtilegnelse, er fokus på den familiecentrerede indsats helt central. Børns sprogtilegnelse er afhængig af stimuli fra og samspil med omgivelserne, uanset hvilket sprog der skal læres. Da børnenes primære base er hjemmet og familien, er det vigtigt, at forældrene og søskende støttes i at opnå kompetencer i dansk tegnsprog, så barnet får gode muligheder for at blive stimuleret sprogligt og deltage kommunikativt i familien. For de få børn, som ikke kan få udbytte af høreteknologi, og hvor dansk tegnsprog bliver barnets primære sprog, vil det ofte gøre sig gældende, at forældrene ikke selv taler det tegnsprog barnet skal lære. Det rette tegnsprogsundervisningstilbud til forældrene er en væsentlig forudsætning for, at børnene kan udvikle sig alderssvarende sprogligt, emotionelt og personligt. Som det gør sig gældende ved et hvilket som helst andet sprog, kræver det både tid og ressourcer for forældre at komme til at mestre det i en sådan grad, at de kan bruge det aktivt sammen med barnet. Som en del af den tegnsproglige indsats kan børn med behov for tegnsprog som den bærende sprogtilegnelse stimuleres ved adgang til tegnsprog både i hjemmet og i tegnsproglige miljøer.

<sup>15</sup> *Sprogfærdigheder og sprogudvikling hos småbørn med høretab* (Institut for syn, hørelse og døvblindhed og Center for høretab, 2021)

Eksempler på tegnsprogs miljøer omfatter:

- Dagtilbud med personale og andre børn, der taler dansk tegnsprog.
- Netværk for børn, der taler tegnsprog.
- Undervisningstilbud hvor undervisningen foregår på dansk tegnsprog.
- Børn, der anvender dansk tegnsprog, kan fx gå i de dagtilbud eller specialskoler/almene skole med specialrækker, der tilbyder tegnsprog, eller i dagtilbud eller specialskoler/almens skoler med specialrækker, der tilbyder tegnsprog(s-undervisning) for børn, der anvender dansk tegnsprog.

Ovenstående betyder, at det kan være nødvendigt at indtænke muligheder for tolkebistand i dag- og undervisningstilbud, sociale aktiviteter mv.

### **Tilbudsstrukturen til børn og unge med varig hørenedsættelse og behov for tegnsprogsindsatser**

Socialstyrelsen har kendskab til en række tilbud med tale- og tegnsprogsindsatser. Det bygger på en afdækning foretaget af Socialstyrelsen i 2021 af praksis- og vidensmiljøer for tegnsprog og visuelle kommunikationsformer til børn og unge med høretab.

Resultatet af afdækningen omfatter fem tilbud med en række forskellige afdelinger, jf. boksen nedenfor, samt en række aktører, der er vigtige for at opretholde tegnsprogs miljøer, fx kursusudbydere og uddannelsesinstitutioner, jf. det efterfølgende afsnit.

*Boks 1: Overblik over tilbud til børn og unge med varigt høretab*

| Tilbud                                  | Driftsherre        | Døgntilbud | Undervisningstilbud | Dagtilbud | Fritidstilbud | Kurser i visuel kommunikation |
|---|--------------------|------------|---------------------|-----------|---------------|-------------------------------|
| Byskovskolen                            | Ringsted Kommune   |            | X                   |           | X             |                               |
| Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) | Region Nordjylland |            | X                   |           |               | X                             |
| Center for Høretab (CfH)                | Region Syddanmark  | X          | X                   | X         | X             | X                             |
| Konkylie                                | Københavns Kommune |            |                     | X         |               |                               |
| Langelinieskolen                        | Københavns Kommune | X          | X                   |           | X             |                               |
| <b>I alt</b>                            |                    | 2          | 5                   | 2         | 4             | 2                             |

Med afsæt i afdækningens resultat har Socialstyrelsen i januar 2022 foretaget en gennemgang af de fem tilbuds hjemmesider og vidensindsamling via dialog med tilbuddene. På den baggrund er tilbuddenes afdelinger kort beskrevet i boksen nedenfor.

*Boks 2: Kort beskrivelse af indholdet i de enkelte tilbud*

| <b>Byskovskolen</b> |   |
|---------------------|---|
| Døgntilbud          | -   |
| Undervisningstilbud | Centerklasserne på AsgårdCentret er et takstfinansieret tilbud med elever fra store dele af Sjælland. Undervisningstilbuddet er tilrettelagt den enkelte elev, så ergo- og fysioterapi og tale/høreundervisning kan indgå i tilbuddet. Det betyder, at eleverne sjældent skal have yderligere behandling i hverdagen. AsgårdCentret tilgodeser elever i svære tale- |



|  |   |
|--|---|
|  | sprogvanskeligheder og/eller elever, der har fysiske funktionsnedsættelser, herunder elever med høretab og Cochlear Implant (CI).   |
| Dagtilbud                                      | -   |
| Fritidstilbud                                  | <i>Beskæftigelsen</i> er et fritidstilbud på skolen til centereleverne i løbet af skoledagen i deres "fritimer". Alle centerelever er på skolen 30 lektioner om ugen, uanset klassetrin. Undervisningslektioner og "fritidstimer" bliver lagt i et skema, hvor nogle har fritidstimer om formiddagen, andre midt på dagen og andre igen sidst på skoledagen. Det pædagogiske tilbud er tilrettelagt på centerelevernes præmisser med SFO-pædagoger, der arbejder tæt sammen med skolens øvrige medarbejdere.  |
| Kurser i visuel Kommunikation                  | -   |
| <b>Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)</b> |   |
| Døgntilbud                                     | -   |
| Undervisningstilbud                            | På <i>skoleafdelingen</i> varer en skoledag fra kl. 08.00 og til kl. 14.30, og ved skoledagens afslutning sørger personalet for overlevering til forældre og til personale i fritids-/afslutningstilbud ved behov. Der arbejdes i grupper à 2-6 elever, og i helt særlige situationer kan der arbejdes 1:1 mellem personale og elev. Undervisningen er bygget op med fast struktur og genkendelighed som bærende elementer.   |
| Dagtilbud                                      | -   |
| Fritidstilbud                                  | -   |
| Kurser i visuel Kommunikation                  | CDH tilbyder en række kurser for forældre til børn med høretab, der er opdelt i otte trin. Målet er blandt andet, at kursisterne får træning i at opfatte sprog med øjnene og udtrykke sig med hænder, mimik og krop.   |
| <b>Center for Høretab (CfH)</b>                |   |
| Døgntilbud                                     | <i>Elevhjemmene</i> på Center for Høretab (CfH) består af to villaer, der ligger tæt på skolen. Der er i begge elevhjem plads til 6-8 børn og unge, der i fritiden kan få opfyldt deres behov for samvær med ligestillede. Dagligdagen er tilrettelagt, så den enkelte indgår som en del af et fællesskab, hvor dennes følelsesmæssige, sociale og sproglige udvikling søges stimuleret optimalt. Kommunikationen tager udgangspunkt i det enkelte barn/ung sprogkode, hvorfor der er tale om flere sprogkoder, det vil sige dansk, dansk med støtte tegn og tegnsprog. |
| Undervisningstilbud                            | <i>Fredericiaskolen</i> har tilbud om undervisning til børn med høretab med behov for en særlig pædagogisk, faglig og teknologisk indsats. Børnene kan ud over høretabet have andre fysiske og psykiske funktionsnedsættelser. Skolen har plads til mere end 150 børn og yder en pædagogisk, faglig og teknologisk indsats, der sigter mod at sidestille elevernes muligheder med normalhørende elever.   |
| Dagtilbud                                      | <i>Netværksbørnehaven Sprogleg</i> er et tilbud til børn med høretab tilknyttet Center for Høretab i alderen 3-6 år. Børnehaven har plads til 16 børn. Børn, der går i en lokal institution, har førstehøjdeprioritet.  |
| Fritidstilbud                                  | <i>Klubben</i> (Fredericiaskolens SFO-tilbud) åbner, når den normale skoletid slutter og lukker igen kl. 15:30. Klubben er et fritidstilbud og indeholder en række leg- og spilsituationer, hvor de sociale kompetencer bliver udviklet på tværs af alder og classeskel.  |
| Kurser i visuel Kommunikation                  | CfH tilbyder kurser i visuel kommunikation til forældre. Kurserne bliver oprettet efter behov og tilrettelægges med afsæt i konkret formulerede behov.  |
| <b>Konkylie</b>                                |   |
| Døgntilbud                                     | -   |
| Undervisningstilbud                            | -   |
| Dagtilbud                                      | <i>Konkylie</i> er institution med hørehandicappede børn i alderen 0-6 år og er inddelt i tre vuggestuegrupper og tre børnehavegrupper. Der er 2-3 pladser til børn med særlige behov på alle stuerne. Størstedelen af basisbørnene er børn, der er født døve eller hørehammede, men som ved hjælp fra CI eller høreapparater har fået hørelse. Der er tilknyttet to talepædagoger til basisbørnene i Konkylie.   |

|                               |   |
|-------------------------------|---|
| Fritidstilbud                 | -   |
| Kurser i visuel kommunikation | -   |
| <b>Langelinieskolen</b>       |   |
| Døgntilbud                    | <i>Elevhjemmet på Danstrupvej</i> er et pædagogisk hjem for de børn, der går i skole på SPK.  |
| Undervisningstilbud           | <i>Skolen på Kastelvej (SPK)</i> er en skole for børn, der har behov for tydelig kommunikation – børn, der vanskeligt kan opfatte og anvende talesprog på samme vis som deres jævnaldrende.   |
| Dagtilbud                     | -   |
| Fritidstilbud                 | <i>KKFO Basisgruppe SPK</i> har åbent kl. 13-16 på skoledage og kl. 8-16 på skolefridage. Når et barn er elev på SPK, får barnet ligeledes tilbudt plads i fritidsordningen, der er åben for børn i 0.-10. KKFO Basisgruppe SPK har blandt andet til opgave er at skabe et socialt mødested i et flersprogligt miljø. Klasse. Fritidsordningen ligger på samme matrikel som Langelinieskolens fritidsordning, så børn fra SPK oplever det samme, som de andre børn på skolen. KKFO er Københavns Kommunes fritidsordning. |
| Kurser i visuel kommunikation | -   |

Det skal bemærkes, at Socialstyrelsen via den løbende tilbudsmonitorering har gennemført en survey blandt sociale tilbud til alle målgrupper omfattet af den nationale koordinationsstruktur. I den forbindelse modtog styrelsen svar fra tre tilbud om, at de yder indsatser til målgruppen (Specialinstitutionen Solsikken, Center for Hjernesgade og Geelsgårdskolen). En screening på baggrund af Socialstyrelsens specialiseringskriterier har dog vist, at de tre tilbud efter styrelsens vurdering ikke er højt specialiserede.

### **Øvrige vidensmiljøer på tegnsprogsområdet**

Afdækningen af praksis- og vidensmiljøer for tegnsprog og visuelle kommunikationsformer til børn og unge med varigt høretab, gav desuden styrelsen et kendskab til en række øvrige aktører, der er vigtige for at kunne opretholde tegnsprogsmiljøer. Af boksen nedenfor fremgår beskrivelser af de enkelte aktører inddelt i kursusudbydere, uddannelsesinstitutioner samt institutioner for tegnsprogs- og skrivetolkning.

#### *Boks 3: Beskrivelse af øvrige vidensmiljøer inden for tegnsprog*

|  |   |
|--|---|
| <b>Kurser</b>  |   |
| Center for Døve (CFD)  | Center for Døve (CFD) er et tilbud med Gladsaxe Kommune som driftsherre. Det er et tilbud til voksne og udgør et vigtigt vidensmiljø generelt på tegnsprogsområdet. CFD tilbyder eksempelvis tegnsprogskurser. Det kan bemærkes, at Center for Døvblindhed (CDH) og Center for Høretab (CfH) ligeledes tilbyder tegnsprogskurser. |
| <b>Uddannelse, forskning, dokumentation og oplysning</b>               |   |
| Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen (Københavns Professionshøjskole) | Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen (Københavns Professionshøjskole) <sup>16</sup> uddanner tegnsprogs- og skrivetolke. En tegnsprogs- og skrivetolk tolker mellem døve og hørende, så de kan kommunikere med hinanden.   |
| Dansk Tegnsprogsråd (Dansk Sprognævn)                                  | Dansk Tegnsprogsråd har til opgave at udarbejde principper og retningslinjer for arbejdet med at følge og dokumentere det danske tegnsprog og med at give råd og oplysninger om dansk tegnsprog. Tegnsprogsrådet sekretariatsbetjenes af Dansk Sprognævn.   |
| <b>Tegnsprogs- og skrivetolkning</b>                                   |   |

<sup>16</sup> Københavns Professionshøjskole er en fusion mellem det tidligere Metropol og UCC. Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen har tidligere ligget på Center for Tegnsprog på UCC.

Den Nationale Tolkemyndighed og tolkeleverandører

Socialstyrelsen driver Den Nationale Tolkemyndighed, der bevilliger tolk, når hørehandicappede skal til aktiviteter, hvor ingen andre har ansvar for at sikre tolk. Socialstyrelsen har gennem udbud udpeget en række tolkeleverandører.

Endelig kan det bemærkes, at Decibels videnscenter ligeledes udgør en vigtig aktør på området for børn og unge med varigt høretab. Decibels videnscenter samarbejder med relevante parter, herunder audiologiske afdelinger og CI-Centre.

## Referencer

### **Kilder til beskrivelser af de fem tilbud**

- Kilder til beskrivelse af Byskovskolen
- <http://byskovskolen.skoleporten.dk/sp/p477423/text/Centerklasserne%20et%20helhedstilbud>
- <http://byskovskolen.skoleporten.dk/sp/p373572/foreside?pagelid=75ef6291-3a3e-4505-ac41-29b118406cc1>
- Kilder til beskrivelse af Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)
- <https://ub-cdh.rn.dk/da/Tilbud/Undervisning/Boern>
- <https://ab-cdh.rn.dk/tilbud/kurser-og-efteruddannelse/kurser-for-foraeldre>
- Kilder til beskrivelse af Center for Høretab (CfH)
- <http://www.cfh.dk/fredericiaskolen.html>
- <https://ckv.rsyd.dk/wm438272>
- <http://www.cfh.dk/assets/kursuskatalog-19-03-til-hjemmesiden.pdf>
- Kilder til beskrivelse af Konkylie:
- <http://konkylie.kbhbarndk.dk/FrontEnd.aspx?id=637983>
- Kilder til beskrivelse af Langelinieskolen
- <http://langelinieskolen.skoleporten.dk/sp/113337/file/Inpage/e5e67ab3-caf4-4877-9f88-31385e92c93b>
- <http://langelinieskolen.skoleporten.dk/sp/183453/file/Inpage/7d9644e1-6db4-4562-a89b-71ad5b0f5506>
- <http://langelinieskolen.skoleporten.dk/sp/101944/file/Inpage/d1a74f10-6daa-46df-94d0-f853128627fe>

### **Kilder til beskrivelser af øvrige vidensmiljøer**

- Kilder til beskrivelse af Center for Døve (CFD)
- <https://www.cfd.dk/undervisning>
- Kilder til beskrivelse af Tegnsprogs- og Skrivetolkeuddannelsen (København Professionshøjskole)
- <https://ucc.dk/tegnsprogstolk>
- <https://ucc.dk/tegnsprogstolkeuddannelsen/om-uddannelsen>
- Kilder til beskrivelse af Dansk Tegnsprogsråd
- <https://dsn.dk/tegnsprog/organisation/dansk-tegnspogsrad-1>
- Kilder til beskrivelse af Den Nationale Tolkemyndighed og tolkeleverandører
- <https://socialstyrelsen.dk/handicap/horehandicap/tolkemyndigheden>
- <https://dntm.dk/index.php>



**Socialstyrelsen**

Socialstyrelsen  
Edisonsvej 1  
5000 Odense C  
Tlf.: 72 42 37 00

[www.socialstyrelsen.dk](http://www.socialstyrelsen.dk)

### **3.1 Centrale Udmeldinger vedr. tegnsprog og punktskrift**



**Socialstyrelsen**

# Central udmelding

Punktskriftindsatser til børn og  
unge med alvorlig  
synsnedsettelse

september 2022

---

**Viden til gavn**

# Indhold

|  |   |
|--|---|
| Del I: Central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse  | 2 |
| 1. Baggrund for den centrale udmelding .....   | 3 |
| 2. Beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding .....                                    | 4 |
| Målgruppens størrelse på landsplan .....   | 4 |
| 3. Indholdet i den højt specialiserede indsats til målgruppen .....                              | 5 |
| Centrale elementer i den højt specialiserede punktskriftindsats .....                            | 5 |
| 4. Vidensgrundlag .....  | 5 |
| 5. Afrapportering .....  | 6 |
| Del II: Foranalyse til CU - punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse . | 7 |
| Baggrund og formål med initiativpapiret.....   | 7 |
| Metode og dataindsamling .....   | 7 |
| Analyse .....  | 8 |

Til landets kommunalbestyrelser

## Del I: Central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

Socialstyrelsen udsender hermed en central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Udmeldingen foretages, jf. servicelovens §13b, stk. 2<sup>1</sup>, fordi en foranalyse (jf. Del II) af udbuddet af punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse giver anledning til en bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser, så børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i hele landet imødekommes i deres behov for højt specialiseret punktskriftindsatser.

Landets kommunalbestyrelser bedes derfor afrapportere på deres tilrettelæggelse og koordination af indsatser til målgruppen med det formål at sikre, at kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser både regionalt og på landsplan.

Udmeldingen er udsendt den 29. september 2022. Afrapportering bedes foretaget inden den 31. marts 2023 ved indsendelse til Socialstyrelsen.

På baggrund af afrapporteringen skal Socialstyrelsen kunne vurdere, om der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Temaer for afrapportering vil derfor være:

1. Koordination og samarbejde
2. Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

En vejledning til afrapportering på den centrale udmelding, hvordan Socialstyrelsen vil vurdere kommunernes indrapporterede løsningsforslag, samt spørgsmål omhandlende de konkrete oplysninger, som afrapporteringen skal indeholde, er samlet i bilag 1 og 2.

Foranalysen, som er grundlag for den centrale udmelding, er foretaget med det formål at vurdere målgruppens volumen og behov for højt specialiserede indsatser samt vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og viden om målgruppen. Socialstyrelsen har under udarbejdelse af en foranalyse været i dialog med relevante leverandører/tilbud og bruger- og interesseorganisationer på området, ligesom foranalysen er drøftet i Det Faglige Råd for National Koordination. Når det specialiserede specialundervisningsområde indgår deler Socialstyrelsen kompetencen i den nationale koordinationsstruktur med Børne- og

---

<sup>1</sup> § 13b. Socialstyrelsen skal følge udviklingen i målgrupper, tilbud og indsatser og indsamle og formidle viden om effekt af indsatserne på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning, der gives i henhold til lov om folkeskolen eller lov om specialundervisning for voksne.

Stk. 2. For at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud, som er tilpasset udviklingen i målgruppernes behov, på det mest specialiserede socialområde og på området for den mest specialiserede specialundervisning kan Socialstyrelsen udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner.

Stk. 3. Socialstyrelsen kan på baggrund af afrapporteringer om kommunalbestyrelsernes tilrettelæggelse og organisering af indsatsen i forhold til centralt udmeldte målgrupper og indsatser, jf. stk. 2, anmode kommunalbestyrelserne i en eller flere regioner om at foretage en fornyet behandling af deres tilrettelæggelse og organisering af indsatsen.



Undervisningsministeriet (BUVM), hvorfor Socialstyrelsen har holdt et sideløbende møde med BUVM, hvor foranalysen og bekymringen blev præsenteret. På baggrund af dialogen med de forskellige parter har Socialstyrelsen besluttet at udsende en central udmelding på området.

I det følgende præsenteres baggrunden for, at Socialstyrelsen foretager en central udmelding, kort beskrivelse af målgruppen og indholdet i den højt specialiserede indsats, som den har brug for. Del II er 'Foranalyse til CU – punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse', som er det faglige og datamæssige grundlag for den centrale udmelding.

## 1. Baggrund for den centrale udmelding

Socialstyrelsen kan ifølge Servicelovens § 13 b, stk. 2, udmelde målgrupper eller særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommunerne i en eller flere regioner. Formålet med centrale udmeldinger er at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og indsatser tilpasset udviklingen i målgruppernes behov på det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde.

Socialstyrelsen har vurderet, at der er behov for at foretage en national central udmelding på området punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse. Socialstyrelsen er bekymret for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser, så børn og unge med alvorlig synsnedsættelse i hele landet imødekommes i deres behov for højt specialiseret punktskriftindsatser.

Målgruppen børn og unge med alvorlig synsnedsættelse har siden 2014 været omfattet af den nationale koordinationsstruktur. Det indebærer, at Socialstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen. Punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse er højt specialiserede indsatser, som kræver en øget koordination, planlægning og tilrettelæggelse på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.

Socialstyrelsen har i efteråret 2021 foretaget en analyse med det formål at afdække behovet for samt udbuddet af indsatser til målgruppen (se endvidere Del II), og endvidere var formålet at vurdere behovet for en central udmelding på området. Analysen blev i gangsat på baggrund af en række høringsvar modtaget i perioden 2017-2021, hvor Socialstyrelsen vurderede, at der var behov for en nærmere analyse af tilbudsstrukturen og lokale punktskriftindsatser for børn og unge med alvorlig synsnedsættelse.

Analysen er baseret på en intern og ekstern vidensindsamling samt forudgående analyser af tilbudsstrukturen på området. Derudover har en løbende dialog med Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbudssiden givet anledning til bekymring for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer med hinanden, således at målgruppen modtager den nødvendige undervisning og fastholdelse i brug af punktskrift til at det rette faglige niveau fastholdes og tilbydes til de berørte børn og deres familier. Socialstyrelsens bekymring beror derudover på en løbende dialog med kommunerne om vigende efterspørgsel på kurser og efteruddannelse på området, samt at høringsvar fra bruger- og interesseorganisationer har givet anledning til bekymring for en u hensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår punktskriftindsatser til målgruppen.

Foranalysen giver anledning til bekymring for, om kommunerne og regionerne koordinerer i tilstrækkelig grad med hinanden, fordi Socialstyrelsen ud fra den aktuelle viden ser indikationer på:

- at børn og unge ikke modtager den nødvendige undervisning og fastholdes i brug af punktskrift i folkeskolen.
- at der er ganske få undervisnings- og kursustilbud og førskoletilbud, der kan være højt specialiserede til målgruppen.
- at de eksisterende tilbud ikke har mulighed for at opretholde en høj specialisering i punktskriftindsatsen pga. et meget lille borgerflow, herunder bekymring for en uhensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår punktskriftindsatser til målgruppen.
- at der reelt ikke er den fornødne kapacitet af højt specialiserede tilbud til målgruppen.
- at børnene ikke i tilstrækkelig grad imødekommes i deres behov for punktskriftindsatser i deres nærmiljø (dagtilbud og folkeskoletilbud), herunder fagpersoners punktskriftfærdigheder.
- at der er vigende efterspørgsel på kurser og efteruddannelse hos de landsdækkende tilbud samt de kommunale og regionale kommunikationscentre.

(se uddybning af ovenstående indikationer i Del II)

## 2. Beskrivelse af målgruppen for den centrale udmelding

Den centrale udmelding omfatter børn og unge med alvorlig synsnedsættelse og deraf manglende læsesyn. Det er børn og unge med isoleret synsnedsættelse og således uden yderlige funktionsnedsættelser. De højt specialiserede punktskriftindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne, regionerne og landsdækkende. De følgende afsnit 2 og 3 er opsummering af Del II: Foranalysen til den centrale udmelding.

### Målgruppens størrelse på landsplan

Der optages årligt ca. 200 børn i Synsregisteret<sup>2</sup>. Den 1. januar 2021 var 1.836 børn (0-17 år) tilknyttet Synsregisteret, herudover 19 børn fra Færøerne og 23 børn i Grønland.

I Synsregistrets årsberetning for 2020 er der foretaget et registertræk fra Synsregisteret 31.12.2020, som viser at<sup>3</sup> 732 børn og unge har isoleret synsnedsættelse. De resterende 1104 børn og unge i Synsregisteret har yderligere funktionsnedsættelser.

Socialstyrelsens bekymring går på børnene, der har isoleret synsnedsættelse. Af de 732 børn er det formentligt hovedparten af børnene, der kan klare sig med forstørrelse og ikke har behov for punktskrift. Ifølge data fra Synscenter Refsnæs er der aktuelt 56 børn og unge under 18 år, der har behov for punktskrift. Børnene og de unge går på enten specialskoler eller er enkeltintegrerede og i nogle tilfælde er det ukendt, hvor skoleplaceringen er<sup>4</sup>. Socialstyrelsen er aktuelt ikke bekendt med hvilke konkrete indsatser de får.

<sup>2</sup> Synsregisteret er et register over alle børn i Danmark i alderen 0-17 år, som har et synshandicap. Registret Synsregistret administreres af Øjensygdomme, Kennedy Centret ([www.rigshospitalet.dk/afdelinger-og-klinikker/hovedorto/øjensygdomme/for-fagfolk/synsregisteret/Sider/default.aspx](http://www.rigshospitalet.dk/afdelinger-og-klinikker/hovedorto/øjensygdomme/for-fagfolk/synsregisteret/Sider/default.aspx)).

<sup>3</sup> Synsregisteret Årsberetning 2020 - Øjensygdomme – Kennedy Centret.

<sup>4</sup> Jf. data fra Synscenter Refsnæs, der er fremsendt i forbindelse med dialogmødet om målgruppen.

### 3. Indholdet i den højt specialiserede indsats til målgruppen

I det følgende beskrives kort de centrale elementer i de højt specialiserede punktskriftindsatser til målgruppen, herunder punktskriftindsatser. Der henvises til Del II hvad angår tilbudsstrukturen til børn og unge med synsnedsættelse og øvrige tilbud, der yder undervisning eller kurser i punktskrift.

#### Centrale elementer i den højt specialiserede punktskriftindsats

Punktskrift udgør en særdeles vigtig kompenserende færdighed for de børn og unge i målgruppen, der ud fra egen funktionsevne har mulighed for at mestre færdigheden. At lære punktskrift er en højt specialiseret indsats, der gennem en tværfaglig kobling af viden om synsrehabilitering, læsning, understøttende hjælpemidler og pædagogik kræver særlige forudsætninger hos den fagprofessionelle.

For blinde børn og unge er punktskriftudstyr centralt, når de skal lære at læse og skrive. Der er forskellige typer af punktskriftudstyr, som bruges i forskellige sammenhænge. Manuelle punktskrivemaskiner til at give barnet en grundlæggende forståelse af skriftsproget samt at skrive direkte på et stykke papir, elektroniske punktnotationsapparater til gennem punktskrift at skrive, redigere og lagre dokumenter, punkttastaturer og displays til brug i forbindelse med computer. Materiale på lyd i dag er lettere at få adgang til, derfor bliver punktskrift brugt mindre, når der skal læses materiale. Det er dog vigtigt at mestre både lyd og punkt, da det har to forskellige og vigtige virkninger og formål.

I Socialstyrelsens forløbsbeskrivelse<sup>5</sup> for målgruppen beskrives indsats på tværs af folkeskoleloven (herunder specialundervisning) og serviceloven (særligt tilrettelagt specialundervisning og specialpædagogisk støtte til børn, der ikke har påbegyndt folkeskolen). For at støtte barnets trivsel, udvikling og læring i skoleforløbet er det nødvendigt, at der i skoleforløbet er tilknyttet en specialiseret synsfaglig specialrådgivning fra den kommunale eller regionale synskonsulent.

I Synscenter Refsnæs' punktskriftguide<sup>6</sup> fremgår det, at det er væsentligt, at forældre og fagprofessionelle opnår særlig viden om punktskrift, alvorlig synsnedsættelse samt barnets udvikling, så forældre, pårørende og fagprofessionelle kan støtte og vejlede punktskriftindlæringen. Forældre og fagprofessionelle har behov for kontinuerligt at tilegne sig viden.

### 4. Vidensgrundlag

Foranalysen til central udmelding for punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse (Del II) er baseret på en gennemgang af aktuelt bedste viden på området, herunder artikler og rapporter fra bl.a. Børne- og Undervisningsministeriet, faglige miljøer, leverandører på området og Socialstyrelsen.

---

<sup>5</sup> Forløbsbeskrivelse. Rehabilitering og undervisning af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse 0-18 år (socialstyrelsen.dk).

<sup>6</sup> Punktskriftguide. Vejledning og anbefalinger vedrørende punktskriftindlæring hos børn og unge med alvorlig synsnedsættelse (synref.dk).

Foranalysen er yderligere baseret møder med bruger- og interesseorganisationer og leverandører på området. Yderligere er foranalysen kvalificeret af Socialstyrelsens fagpersoner på området.

Foranalysen er efter færdiggørelse drøftet med Det Faglige Råd for National Koordination, Børne- og Undervisningsministeriet, de administrative styregrupper (under KKR) i regionerne og KL.

## **5. Afrapportering**

Den centrale udmelding er udsendt den 29. september 2022, og afrapportering bedes foretaget inden den 31. marts 2023 ved indsendelse til Socialstyrelsen.

På baggrund af afrapporteringen skal Socialstyrelsen kunne vurdere, om der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at opretholde højt specialiserede punktskriftindsatser på landsplan.

Derfor skal afrapporteringen ske i henhold til de temaer, der er beskrevet i bilag 1-2

Socialstyrelsen vil frem mod afrapporteringen være i løbende dialog med de administrative styregrupper i hver region. Processen herfor vil være nærmere beskrevet i bilag 1.

## Del II: Foranalyse til CU - punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse

Offentliggjort den 25. marts 2022

Denne foranalyse danner grundlag for indstillingen til initiativer vedrørende punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

### Baggrund og formål med initiativpapiret

Målgruppen børn og unge med alvorlige synsnedsettelser har siden 2014 været omfattet af den nationale koordinationsstruktur. Dette indebærer, at Socialstyrelsen følger udviklingen i målgruppen og dens behov, samt i de tilbud og indsatser, der findes til målgruppen.

En løbende dialog med Børne- og Undervisningsministeriet, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, bruger- og interesseorganisationer samt tilbudssiden har givet anledning til en bekymring for, at målgruppen ikke modtager den nødvendige undervisning og fastholdelse i bruge af punktskrift (Braille).

Når det mest specialiserede specialundervisningsområde indgår, deler Socialstyrelsen kompetencen i den nationale koordinationsstruktur med Børne – og Undervisningsministeriet. Socialstyrelsen har i den forbindelse afholdt et møde med BUVM i sommeren 2021, hvor problemstillingen blev præsenteret. Sideløbende er BUVM orienteret via Styregruppen for National Koordination.

På baggrund af en række høringsvar modtaget i perioden 2017-2021 vurderede Socialstyrelsen, at der var behov for en nærmere analyse af tilbudsstrukturen og lokale punktskriftsindsatser for børn og unge under 18 år med en synsnedsettelse og behov for højt specialiserede indsatser.

Analysen er foretaget i ultimo 2021- primo 2022 med det formål at afdække behovet for samt udbuddet af indsatser til målgruppen.

Vurderingen er foretaget på baggrund af flere forhold. For det *første* meddelte Synscenter Refsnæs og IBOS, at der er vigende efterspørgsel på kurser og efteruddannelse. For det *andet* kan høringsvar fra Dansk Blindesamfund indikere en bekymring for en u hensigtsmæssig afspecialisering, hvad angår punktskriftindsatser til målgruppen.

### Metode og dataindsamling

Socialstyrelsen har foretaget en intern og ekstern vidensindsamling. I den interne vidensindsamling er der afholdt møder med henholdsvis Handicap og VISO/KaS, der er desuden anvendt viden fra følgende opgavespor i National Koordination: Monitorering af tilbudsstrukturen, målgruppebeskrivelsen og hørringssvar.

Socialstyrelsen har forsøgt at afdække målgruppens volumen ved hjælp af synsregistret og tilsendt materiale fra Synscenter Refsnæs. Desuden har Socialstyrelsens kontor Tværgående Analyse, Monitorering og Evaluering (TAME) foretaget datatræk fra Danmarksstatistik over målgruppens størrelse og specialundervisningsbehov.

Socialstyrelsen har udarbejdet en forløbsbeskrivelse om Børn og Unge med alvorlig synsnedsettelse (anden udgave er udgivet i juni 2020). Forløbsbeskrivelsen har indgået i analysen som en kilde til baggrundviden.

Eksternt har Socialstyrelsen været i dialog med en række aktører med henblik på at opnå et så solidt datagrundlag som muligt og afdække hvorvidt problematikken der rejses er genkendelig.

For det *første* har styrelsen været i dialog med bruger- og interesseorganisationen Danske Blindesamfund (DBS). Dialogen tog afsæt i, om styrelsens bekymring for målgruppen kunne genkendes. DBS genkendte bekymringen, og er overordnet bekymret for, hvordan der arbejdes med punktskrift i børnenes nærmiljøer. Bekymringen for målgruppen blev udfoldet med eksempler og en uddybning af, hvilken betydning punktskrift har for børnene, samt hvilke behov børnene har. DBS vurderede, at der er tale om en målgruppe på 40-50 børn i alt, som svarer til 4-5 punktskriftsbrugere pr. årgang. DBS fremsendte efter mødet undersøgelsen "Punktskrift og børn og unge med synshandicap", samt en artikel "The Braille Literacy Crisis in America"<sup>7</sup>.

For det *andet* har styrelsen været i dialog med Synscenter Refsnæs og Institut for blinde og svagsynede (IBOS). De to tilbud er landsdækkende og er VISO/KaS leverandører. I dialogen blev det drøftet, i hvilken grad kommunerne benytter sig af tilbuddenes ydelser. Det blev ligeledes drøftet, hvordan udfordringerne med punktskriftindsatserne kan løses. IBOS sendte efter mødet data og yderligere materiale om målgruppen<sup>8</sup>.

## Analyse

Analysen er foretaget med det formål at vurdere målgruppens volumen og behov for højt specialiserede indsatser samt vurdere, om der er det fornødne udbud af højt specialiserede tilbud og viden om målgruppen. De nedenfor oplyste undersøgelsesspørgsmål har været styrende for analysen:

- Hvori består målgruppens problemstillinger?
- Hvori består målgruppens behov for særlig viden, metoder og kompetencer i indsatsen?
- Hvad er målgruppens samlede antal på landsplan og fordelt på regioner?
- Hvilke højt specialiserede indsatser har målgruppen behov for?
- Hvilke højt specialiserede specialundervisningstilbud kan identificeres som relevante for målgruppen?
- Hvad leverer de til målgruppen?
- Hvad er deres geografiske fordeling og optageområde, og matcher det med målgruppens demografi?

### Viden om målgruppen

Målgruppen omfatter Børn og Unge med alvorlig synsnedsættelse og dermed med manglende læsesyn og behov for kompensation i form af punktskrift (Braille). Bekymringen går på børn og unge med isoleret synsnedsættelse og således uden andre funktionsnedsættelser.

I indsatserne til målgruppen er der generelt behov for en tværfaglig indsats, da der er snitflader til sundheds- og undervisningsområdet. Derudover er der behov for et tværgående fokus på elever med synsnedsættelse og deres sociale trivsel.

Børn og unge med alvorlig synsnedsættelse har fra identifikationen af synsnedsættelsen behov for træning inden for grundlæggende synsfaglige områder, særligt at orientere sig fysisk og lære metoder til at færdes i en visuelt domineret hverdag. De grundlæggende områder er:

- Individuelt tilrettelagt træning i O&M (Orientering og Mobility). Træning i O&M kobler social, sundhedsmæssigt og undervisningsrettet indhold.

<sup>7</sup> Materiale sendt fra Dansk Blindesamfund i forbindelse med vidensindsamlingen til foranalysen.

<sup>8</sup> Datamateriale tilsendt fra Institut for Blinde og Svagsynede i forbindelse med vidensindsamlingen til foranalysen.

- Punktskrift og læsning (følgende redskaber kan anvendes MDVI<sup>9</sup> og Synstasken<sup>10</sup>)

Der er tale om en høj sværhedsgrad i målgruppens problemstilling, men den kan aftage i takt med, at personen modtager højt specialiserede sociale og rehabiliterende indsatser, som støtter udviklingen af kompenserende færdigheder i forhold til selvstændighed, deltagelse og aktiviteter i personens kontekst. Der er behov for løbende justering og tilretning af indsatser til børnene og de unge, da små ændringer i personens kontekst, kan give behov for en fornyet, højt specialiseret indsats.

Der er tale om en flerhed (kompleksitet i bredden) og særlig sammensætning af problemstillinger. Et flertal af børn og unge, der er registreret i synsregisteret har yderligere funktionsnedsættelser kognitivt, motorisk og sensorisk. For en stor dels vedkommende er der således tale om en kompleksitet i både dybde og bredde, som nødvendiggør højt specialiserede indsatser og viden.

I forhold til punktskrift (Braille), kræves der særlige kompetencer for underviseren. Det er ikke tilstrækkeligt at have kendskab til punktskrift og kunne begå/mestre det, men det er særligt vigtigt at underviseren kan anvende didaktikken bag for at sikre at børnene og de unge mestrer kompleksiteten i skriftsproget.

### **Målgruppens størrelse**

Der optages årligt ca. 200 børn i Synsregisteret. Den 1. januar 2021 var 1.836 børn (0-17 år) tilknyttet Synsregisteret, herudover 19 børn fra Færøerne og 23 børn i Grønland.

Kriterierne for optagelse i registeret er synsstyrke  $\leq 6/18$  på bedste øje med optimal korrektion, eller synsfeltspåvirkning i form af hemianopsi eller koncentrisk indskrænket til under 20 gr. Derudover optages børn med arvelig nethindesygdom (dystrofia tapetoretinalis), som vides at medføre alvorlig synsnedsættelse over tid.

De hyppigste årsager til nedsat syn hos børn er medfødte og genetiske, og en tredjedel af børnene optages i Synsregisteret inden for de to første leveår. Optagelsen falder gradvis derefter op mod det 17. år. Antallet af børn registreret i Synsregisteret er relativt stabil set over en 10-årig periode. Det skal dog bemærkes, at forældre kan undlade at lade deres barn optage i Synsregisteret. Selvom et barn ikke er optaget i Synsregisteret, kan det alligevel have behov for højt specialiserede indsatser<sup>11</sup>. Der kan således være et mørketal.

I Synsregisterets årsberetning for 2020 er der foretaget et registertræk fra Synsregisteret 31.12.2020, det viser at<sup>12</sup>:

- 732 børn har isoleret synsnedsættelse
- 976 børn har synsnedsættelse og udviklingshæmning
- 35 børn har synsnedsættelse og hørenedsættelse
- 78 børn har synsnedsættelse, udviklingshæmning og hørenedsættelse
- 15 børn har synsnedsættelse og ADHD

<sup>9</sup> <https://synref.dk/specialraadgivning/synskonsulenter/fokus-mdvi/>

<sup>10</sup> Synstasken - Synscenter Refsnæs (synref.dk).

<sup>11</sup> Forløbsbeskrivelse. Rehabilitering og undervisning af børn og unge med alvorlig synsnedsættelse 0-18 år (socialstyrelsen.dk).

<sup>12</sup> Synsregisteret Årsberetning 2020 - Øjensygdomme – Kennedy Centret.

Socialstyrelsens bekymring går på børnene, der har isoleret synsnedsettelse. Der er dermed på baggrund af ovenstående afsnit registreret 732 børn i 2020<sup>13</sup>. Af de 732 børn er det formentligt hovedparten af børnene, der kan klare sig med forstørrelse og ikke har behov for punktskrift. Socialstyrelsen er ikke bekendt med det eksakte antal børn der har behov for punktskrift, og hvilke konkrete tilbud de får. Det er således forhold, som Socialstyrelsen vil drøfte med rammeaftalesekretariatene.

### **Viden om punktskriftsindsatser**

Punktskrift udgør en særdeles vigtig kompenserende færdighed for de børn og unge i målgruppen, der ud fra egen funktionsevne har mulighed for at mestre færdigheden. At lære punktskrift er en højt specialiseret indsats, der gennem en tværfaglig kobling af viden om synsrehabilitering, læsning, understøttende hjælpemidler og pædagogik kræver særlige forudsætninger hos den fagprofessionelle.

Den tidlige indsats i forhold til punktskrift er vigtig for at sikre så gode færdigheder i læsning og skrivning for barnet som muligt. Jo ældre barnet er, når punktskrift skal tillæres, jo sværere er indlæringen. Den tidlige punktskriftmæssige indsats kan eksempelvis bestå af leg og træning med særlige taktile læremidler. Denne læring er tæt koblet til indsatserne omkring perceptionsudvikling, begrebsdannelse og sprogudvikling. Indsatsen kan starte i både familie og daginstitution på samme tid, som seende børn støttes i sproglig opmærksomhed og interesse for læsning og skrift. Indsatsen vedrørende punktskrift stiller særlige krav til den fagprofessionelle, der blandt flere kompetencer skal være i stand til at bruge forskellige specialpædagogiske metoder for hver elev, der skal lære punktskrift.

For blinde børn og unge er punktskriftudstyr centralt, når de skal lære at læse og skrive. Der er forskellige typer af punktskriftudstyr, som bruges i forskellige sammenhænge. Manuelle punktskrivemaskiner til at give barnet en grundlæggende forståelse af skriftsproget samt at skrive direkte på et stykke papir, elektroniske punktnotationsapparater til gennem punktskrift at skrive, redigere og lagre dokumenter, punkttastaturer og -displays til brug i forbindelse med computer.

Undervisning af elever med alvorlig synsnedsettelse kan som hovedregel planlægges og tilrettelægges ud fra, at eleven deltager i alle aspekter og niveauer i den almene undervisning og opnår de faglige mål og god trivsel. For at understøtte elevens udvikling og læring i almenundervisningen kan der blandt andet anvendes tolærerordninger og undervisningsassistenter, der kan støtte den enkelte elev og klassen som helhed. Eleven skal dog overordnet støttes i selv at mestre færdigheder i og udenfor skolen<sup>14</sup>.

I Socialstyrelsens forløbsbeskrivelse for målgruppen beskrives indsatser på tværs af folkeskoleloven (herunder specialundervisning) og serviceloven (særligt tilrettelagt specialundervisning og specialpædagogisk støtte til børn, der ikke har påbegyndt folkeskolen). I praksis gives der indsatser på tværs af de to sektorer, eksempelvis på kommunikationscentret. For at støtte barnets trivsel, udvikling og læring i skoleforløbet er det nødvendigt, at der i skoleforløbet er tilknyttet en specialiseret synsfaglig specialrådgivning fra den kommunale eller regionale synskonsulent.

Synscenter Refsnæs skriver i deres punktskriftguide følgende: "Specialiseret viden – teach-the-teacher: Den vejledende anbefaling er, at myndighedspersoner har et særligt fokus på og

<sup>13</sup> Synsregisteret Årsberetning 2020 - Øjensygdomme – Kennedy Centret.

<sup>14</sup> Forløbsbeskrivelse. Rehabilitering og undervisning af børn og unge med alvorlig synsnedsettelse 0-18 år (socialstyrelsen.dk).



støtter, at forældre og fagprofessionelle opnår særlig viden om punktskrift, alvorlig synsnedsettelse samt barnets udvikling, så forældre, pårørende og fagprofessionelle kan støtte og vejlede punktskriftindlæringen. Forældre og fagprofessionelle har behov for kontinuerligt at tilegne sig viden. Den lokale synskonsulent og kommunens kommunikationscenter tilbyder rådgivning og henvisning til kurser<sup>15</sup>.

På møderne styrelsen holdte med Dansk Blindesamfund, Synscenter Refsnæs og IBOS blev det fremhævet at materiale på lyd i dag er lettere at få adgang til, derfor bliver punktskrift brugt mindre, når der skal læses materiale. Organisationerne fremhæver dog vigtigheden af at mestre både lyd og punkt, da det har to forskellige og vigtige virker og formål. Børnene og de unge skal kunne meste læse/skrivestrategier på punktskrift og forstå nyttigheden af skriftsproget. Punktskrift er vigtigt helt fra den tidlige "før-punkt" til skriftsproget på videregående uddannelser.

### **Tilbud til børn med en synsnedsettelse**

Herunder fremgår en oversigt over tilbud til børn og unge med synsnedsettelse.

| <b>Synscenter Refsnæs</b> |  |
|---------------------------|--|
| <b>Kort beskrivelse</b>   | Synscenter Refsnæs er det nationale, specialpædagogiske ressource- og kompetencecenter for børn og unge med synsnedsettelse. Synscenter Refsnæs har landsdækkende funktion og dermed nationalt optageområde. Centret er placeret i Region Sjælland og er VISO/KaS-leverandør.  |
| <b>Ydelser</b>            | <p>Centrets ydelser består af rådgivning, udredning, vidensarbejde, materialeproduktion, specialpædagogiske indsatser på skole, botilbud, sommerkurser og elevkurser.</p> <p>Synscenter Refsnæs udbyder kurser i punktskrift til pårørende og fagprofessionelle i alle regioner, som en del af deres landsdækkende forpligtelser<sup>16</sup>.</p> <p>På møderne styrelsen holdte med Synscenter Refsnæs og IBOS, blev det fremhævet at de oplever et fald i tilslutningen til de kurser de udbyder. Refsnæs fremhæver at de tidligere har afholdt kurser ugentligt, men at der er sket en ændring i kommunernes tilmelding. Som et tiltag har de har forsøgt at udbyde kurser lokalt, men dette ikke har løst udfordringen i forhold til deltagertilslutningen. I dialogen med DB fastlagde de også en bekymring for tilbagegangen i kurser, og begrundede det med manglende visitation fra kommunerne.</p>                 |
| <b>Faggrupper</b>         | Centret har følgende faggrupper ansat i indsatsen til målgruppen – punktskriftunderviser, synskonsulenter og psykologer <sup>17</sup> .  |
| <b>Lovgivning</b>         | <p>Synscenter Refsnæs omfatter følgende områder:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Skole (to folkeskoletilbud jf. FSL § 20.2 + STU jf. Lov nr. 564)</li> <li>• Specialrådgivning og materialeproduktion under VISO/KaS</li> <li>• Botilbud jf. SEL §§ 66.6, 107, 108, 52a og 104</li> </ul> <p>Synscenter Refsnæs leverer specialundervisning jf. Folkeskolelovens § 20.2 i to typer af skoletilbud:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Børneskolen jf. FSL § 20.2</li> <li>• Efterskolen (efterskolelignende tilbud – fremover benævnt Efterskolen) jf. FSL § 20.2</li> </ul> <p>Fælles for begge tilbud gælder det, at specialundervisningen leveres som en højt specialiseret undervisningsindsats jf. folkeskolelovens formål med henblik på at udvikle faglige, sociale og personlige kompetencer, der understøtter at eleverne bliver så dygtige, som de kan. Undervisningen følger Børne- og</p> |

<sup>15</sup> Punktskriftguide. Vejledning og anbefalinger vedrørende punktskriftindlæring hos børn og unge med alvorlig synsnedsettelse (synref.dk).

<sup>16</sup> www.synref.dk/kurser-forloeb/

<sup>17</sup> www.synref.dk/medarbejdere/specialraadgivningen/

| <b>Synscenter Refsnæs</b> |   |
|---------------------------|---|
|                           | Undervisningsministeriets udmeldte timetal, og alle elever deltager som udgangspunkt i alle fag. Undervisningen foregår i klasser med størrelse mellem 4 og 8 elever og er individuelt tilrettelagt med afsæt i elevens forudsætninger og potentiale. Der udarbejdes individuelle elevplaner, der dokumenteres i MeeBook (lovpligtig digital læringsplatform), der belyser elevens kompetencer og potentialer. Elevplanerne er målstyret og tager afsæt i folkeskolens fælles mål. Elevplanerne danner grundlag for den daglige undervisning og justeres løbende.   |
| <b>Børneskolen</b>        | På børneskolen skal Refsnæs: Tilbyde et højt specialiseret undervisningsindsats jf. Folkeskolelovens formål med henblik på at udvikle faglige, sociale og personlige kompetencer, der understøtter at eleven på sigt kan inkluderes i et skole- eller uddannelses tilbud i elevens hjemkommune. For børnene er den primære funktionsnedsættelse synet - oftest en hjernebetinget synsnedsættelse (CVI). Overordnet kendetegn for målgruppen er, at udviklingsniveauet hos eleverne er fra væsentligt til noget under levealderen.   |
| <b>Efterskolen</b>        | På Efterskolen (det efterskolelignende tilbud) skal Refsnæs tilbyde: Et synskompenenserende læringsmiljø med det rette synspædagogiske og –didaktiske sigte at kunne tilbyde elever fra 8. – 10. kl. med alvorlig synsnedsættelse eller blindhed en højt specialiseret undervisningsindsats jf. Folkeskolelovens formål med henblik på at udvikle faglige, sociale og personlige kompetencer, der understøtter elevens forudsætninger for at blive uddannelsesparate samt gennemføre folkeskolens prøver med så godt et resultat som muligt. For eleverne på efterskolen er syn deres primære funktionsnedsættelse - typisk i kombination med andre delproblematikker, fx social isolation, skolevægning, hvilket kan være en konsekvens af enkelintegrering i folkeskolen. |
| <b>Indskrevet elever</b>  | Der er pr. marts 2021 indskrevet 15 elever fordelt som følger:<br><b>Børneskolen</b> 6. kl. (1 elev), 8. kl. (2 elever), 9. kl., (2 elever), 10. kl. (2 elever).<br><b>Efterskolen</b> 8. kl. (2 elever), 9. kl. (2 elever), 10. kl. (4 elever).<br><br>Pr. marts 2021 fordeler de 15 indskrevne elever sig på 14 unikke kommuner fordelt på 4 regioner (Region Midt, Region Syd, Region Hovedstaden og Region Sjælland) <sup>18</sup> .  |

### **Øvrige tilbud der yder undervisning eller kurser i punktskrift**

| <b>Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS)</b> |  |
|--|--|
| <b>Kort beskrivelse</b>                            | Institut for Blinde og Svagsynede (IBOS) er et landsdækkende tilbud er et landsdækkende tilbud til unge og voksne med synsnedsættelse (14+ år). Instituttet hører under Københavns kommune og er VISO/KaS-leverandør.  |
| <b>Ydelser</b>                                     | IBOS' ydelser består af rådgivning, udredning, vidensarbejde, kursusvirksomhed, specialpædagogiske indsatser på botilbud, sommerkurser og elevkurser.  |
| <b>Ungdomsuddannelse</b>                           | IBOS afholder hvert år startpakke dage i forbindelse med uddannelsernes opstart. På en startpakke dag udleveres computer og hjælpemidler, som indstilles til den enkelte og der undervises i the basics ift. brug af det. Derudover er der oplæg fra vores studievejledere og der arbejdes netværksskabende med årgangen<br><br>IBOS fremhævede på det afholdte møde med Socialstyrelsen, at de oplever en problematik når de unge starter på en ungdomsuddannelse. Der sker en akkumulation af alt det, som de ikke lærte i folkeskolen. F.eks. har de unge svært ved at håndtere fag som matematik, der kræves der bestemte færdigheder og metoder i anvendelse af punktskrift i programmer som LaTeX IBOS yder studiestøtte, sekretærhjælp og kurser i f.eks. LaTeX og punktnoder |

<sup>18</sup> Datamateriale tilsendt fra Synscenter Refsnæs i forbindelse med vidensindsamlingen til foranalysen.

## Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS)

|  |   |
|--|---|
|  | <p>rettet mod de unge. Efter folkeskolen har de unge selv et ansvar for at søge hjælp og rådgivning, så de kan forbedre deres færdigheder til at kunne gennemføre en ungdomsuddannelse. IBOS rejser udfordringen ved at de unge ikke har opnået tilstrækkelige færdigheder i punktskrift inden de påbegynder en ungdomsuddannelse.</p>  |
| <b>Skærm-læsere til startpakke-dage</b>    | <p>I årene 2017-2021 har IBOS haft 17 skærmlæsere til startpakkedag i forbindelse med opstart på ungdomsuddannelse. De har kunne punktskrift i en eller anden grad og har brugt det meget forskelligt. I de 17 personer indgår en person to gange på grund af to påbegyndte uddannelser<sup>19</sup>.</p>   |
| <b>Afbrudt uddannelse</b>                  | <p>Af de 17 personer, der var en del af startpakkedage, er der 7, der i perioden har afbrudt deres påbegyndte uddannelse. Af de 7 har 5 skiftet til en anden uddannelse. Typisk er der tale om skift fra STX til HF og særligt HF-enkeltfag. Fra studievejlederne der er tilknyttet IBOS, ved de, at det er et udtryk for, at det kan være et stort pres at følge almindeligt gymnasietempo samtidig med at man skal meste kompensation.</p> <p>De to, der er fuldstændig stoppet med uddannelse har haft problemer med tilgængelighed og syn og i begge tilfælde har der været tale om frafald fra erhvervsuddannelse.</p>   |
| <b>Punktskrifts-indsatser til nyblinde</b> | <p>IBOS tilbyder punktundervisning på alle stadier:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Læsning og skrivning af punktalphabetet</li><li>• Læsning og skrivning af tal</li><li>• Læsning og skrivning af diverse sætningstegn</li><li>• Læsning og skrivning af den forkortede danske punktskrift</li><li>• Afmærkning på punkt fx afmærkning af ting i hjemmet</li><li>• Elektroniske punktapparater, både de "kloge" selvstændige og de "dumme" der skal kobles til computer/smartphone</li></ul> <p>De seneste 5 år har IBOS haft 3 unge under 25 år: Én nybegynder, én øvet der skulle lære forkortet punktskrift og én øvet der skulle lære at anvende et elektronisk punktapparat.</p>   |
| <b>Kursusvirksomhed</b>                    | <p>IBOS har en samarbejdsaftale med STUK i forhold til levering af kurser til elever og studerende under SPS, som er skærmlæser- og punktskriftsbrugere. Ud over disse kurser kan elever og studerende frit kontakte IBOS' studievejledning med spørgsmål, lige som der i studievejledningen udbydes kurser under VISO KaS ramme til elever og studerende – ind til videre om uddannelsesvalg og overgangen mellem folkeskole og ungdomsuddannelse.</p> <p>Flere af kurserne nedenfor henvender sig til elever og studerende, som skal anvende nye programmer, som det kræver en stor indsats at tilegne sig. Derfor har STUK begrænset målgruppen til elever og studerende, som skal bruge programmerne i fag på højt niveau fx matematik A. Det betyder, at blinde elever og studerende, som skal følge fag på et lavere niveau eller måske bare skal have et introkursus, ofte kommer til at arbejde gennem en sekretær og måske derved ikke lærer disse fag på samme måde som deres klassekammerater og medstuderende.</p> <p><b>Kurser udbudt under STUK rammen:</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Startpakkedage - Deltagerne i startpakkedagene er støttemodtagere, der påbegynder ny uddannelse eller har en markant forandret uddannelsessituation. Formålet med startpakkedagene er, at støttemodtageren er bedst muligt forberedt, og fra uddannelsens</li></ul> |

<sup>19</sup> Datamateriale tilsendt fra Instituttet for Blinde og Svagsynede i forbindelse med vidensindsamlingen til foranalysen.

## Instituttet for Blinde og Svagsynede (IBOS)

første dag har mulighed for at deltage på lige vilkår i videst muligt omfang. I perioden 2017-2021 har 16 unge været tilknyttet.

- Kursus i læse- og studieteknik - Formålet med kurset er, at støttemodtageren tilegner sig synskompenserende teknikker og strategier for læsning, notetagning mv. således at støttemodtageren i videst muligt omfang opnår samme studieeffektivitet som andre uddannelsessøgende. I perioden 2018-2022 har i alt seks fået læsevejledning.
- Support og e-læring i synskompenserende programmer, abonnement for blinde - Beskrivelsen af mulighederne for blinde adskiller sig alene fra mulighederne for svagsynede ved, at der for blinde også er mulighed for, at få besøg af instruktøren i rimeligt omfang. Siden skoleåret 2017/2018 frem til 2021/2022 fordeler ni brugerne sig på årene.
- Kursus i LaTeX og tilknyttede tegne- og beregningsprogrammer - Formålet med kurset er, at støttemodtagere, der er blinde, lærer at anvende LaTeX-programmerne således at støttemodtageren i videst muligt omfang opnår samme muligheder for at deltage som andre uddannelsessøgende i fag hvor beregninger, tegninger og/eller grafik bl.a. til matematik er nødvendige. LaTeX er et synskompenserende alternativ til utilgængelige CAS-værktøj. Målgruppen for kurset er afgrænset. Tildelingen er til dem der har et behov på et højt niveau, på en ungdoms- eller videregående uddannelse. I årene 2020 og 2021 har 5 brugere, fået tildelt kursus.
- Kursus i Excel for skærmlæserbrugere - Formålet med kurset er, at støttemodtageren tilegner sig synskompenserende teknikker og strategier for læsning, skrivning og beregning i Excel-regneark, således at støttemodtageren i videst muligt omfang opnår samme muligheder for at anvende Excel-regneark som andre uddannelsessøgende. Målgruppen for kurset er afgrænset. Tildelingen er til dem der har et behov på et højt niveau, på en ungdoms- eller videregående uddannelse. I 2020 og 2021 har 6 brugere, fået tildelt kurset.
- Node læse/skrive kurser for skærmlæserbrugere - Formålet med kurset er, at støttemodtageren lærer at læse og arbejde med noder med skærmlæser dvs., via lyd eller punktskrift på computer, således at støttemodtageren i videst muligt omfang opnår samme muligheder for at deltage i musikfaget som andre uddannelsessøgende. Tildelingen til kurset er til personer der læser musik på en videregående uddannelse eller til elever der planlægger at have musik på A-niveau på en ungdomsuddannelse. I foråret 2022 er to blevet bevilliget kurset<sup>20</sup>.

Socialstyrelsen har været i kontakt med 15 kommunikationscentre, der har besvaret en række spørgsmål. På de 15 kommunikationscentre er der i alt tilknyttet 19 punktskriftsbrugende børn og unge under 18 år og fire børn med før-punkt.

Det enkelte kommunikationscenter udbyder i varierende grad kurser i punktskrift til børnene og de unge, familierne og til fagprofessionelle. Hyppigheden og udviklingen i efterspørgslen af kurser er varierende<sup>21</sup>.

<sup>20</sup> Datamateriale tilsendt fra Instituttet for Blinde og Svagsynede i forbindelse med vidensindsamlingen til foranalysen.

<sup>21</sup> Kontakten er blevet koordineret af Danske tale-, høre-, og synsorganisationer (DTHS).



**Socialstyrelsen**

Socialstyrelsen  
Edisonsvej 1  
5000 Odense C  
Tlf.: 72 42 37 00

[www.socialstyrelsen.dk](http://www.socialstyrelsen.dk)

### **3.1 Centrale Udmeldinger vedr. tegnsprog og punktskrift**

# Afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding vedr. punktskrift-indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsættelse

Beskrivelse af aktuelle indsatser og forslag til  
fremadrettede indsatsmodeller

April

2023

## Indhold

|   |   |
|---|---|
| Resumé .....  | 3 |
| Indledning.....   | 4 |
| Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen .....                           | 4 |
| Proces og metode.....   | 4 |
| TEMA 1: Beskrivelse af aktuelle indsatser .....   | 5 |
| Formål med beskrivelsen.....  | 5 |
| Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for punktskriftindsatser .....            | 5 |
| Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering.....                                   | 6 |
| TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen.....                                      | 8 |
| Formål med beskrivelsen.....  | 8 |
| Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser ..... | 8 |
| Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne.....               | 8 |
| Bilag .....   | 9 |



## Resumé

Denne afrapportering indeholder de nordjyske kommuners behandling af Socialstyrelsens Centrale Udmelding vedr. punktskriftsindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Målgruppen for højt specialiserede punktskriftindsatser i Nordjylland er relativt begrænset og som er kraftigt reduceret i antal over en årrække.

I de tilfælde, hvor der er et barn i målgruppen, har kommunerne fokus på en helhedsorienteret tilgang, hvor der ses på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med de synshandicap, som de måtte have. Der er udviklet en lang række af kompenserende digitale undervisningshjælpemidler, fx kan barnet tilknyttes Nota, hvorfra undervisningsmateriale kan tilgås auditivt. Anvendelse af punktskrift fordrer et vist kognitivt funktionsniveau, derfor er der børn med synshandicap, som ikke kommer til at kunne tilegne sig punktskrift.

Kommunerne italesætter et særligt tæt samarbejde med det regionale tilbud; Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD), som central samarbejdspartner omkring de børn og unge, som har alvorligt synshandicap. Der sikres ligeledes altid et tæt samarbejde med barnets dag- eller skoletilbud omkring planlægning af optimalt læringsmiljø.

Der er stort fokus på videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere og kommunerne inddrager således altid højt specialiseret fagekspertise, hvor de kommunale tilbud og indsatser ikke har kompetencer in-house.

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud.

Direktørgruppen i Nordjylland ser frem til den videre dialog med Socialstyrelsen.

## Indledning

Social- og boligstyrelsen udsendte d. 27. september 2022 en Central Udmelding til landets kommunalbestyrelser vedr. *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*. Social- og boligstyrelsen kan udsende Centrale Udmeldinger på målgrupper og særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommuner eller regioner for at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud. Kommunalbestyrelserne i Region Nordjylland afrapporterer i fællesskab på den Centrale Udmelding.

Social- og boligstyrelsen udsendte den Centrale Udmelding vedr. *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*, fordi de er bekymrede for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser.

Efter afrapportering til Social- og boligstyrelsen vil følge en dialog mellem styrelsen og kommunalbestyrelserne med henblik på at kortlægge, hvorvidt der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede tegnsprogsindsatser til målgruppen.

Nærværende afrapportering samler besvarelser fra kommunerne i Region Nordjylland.

### Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen

Indsatsen/målgruppen beskrives i den Centrale Udmelding som *punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*. Social- og boligstyrelsen angiver i den Centrale Udmelding, at:

*Den centrale udmelding omfatter børn og unge med alvorlig synsnedsettelse og deraf manglende læsesyn. Det er børn og unge med isoleret synsnedsettelse og således uden yderlige funktionsnedsettelser. De højt specialiserede punktskriftindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne, regionerne og landsdækkende.*

### Proces og metode

Social- og boligstyrelsen har anmodet om, at kommunerne i Region Nordjylland dels beskriver deres koordination og samarbejde på tværs af regioner og på landsplan, dels at de beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser. For at kunne beskrive dette arbejde bedst muligt har kommunerne i Region Nordjylland haft en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne.

I februar 2023 har der været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i Region Nordjylland, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det socialfaglige arbejde med målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været logopædagoger, ledere af PPR, forstandere, centerchefer, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for de afholdte dialogmøder blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.

På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret et fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens to temaer:

- Tema 1: Koordination og samarbejde
- Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Efter dialogmøderne har der været følgende proces:

- Udkast til afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i Region Nordjylland
- Afrapporteringen behandles i DAS Social d. 1. juni 2023
- Afrapporteringen behandles i KKR Nordjylland den 23. juni 2023
- Afrapportering fremsendes til Socialstyrelsen 1. juli 2023 med forbehold for efterfølgende politisk godkendelse i de nordjyske kommunalbestyrelser

Nedenfor beskrives kommunerne i Region Nordjyllands koordination og samarbejde samt fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding og de to temaer heri.

## TEMA 1: Beskrivelse af aktuelle indsatser

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

*Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse? Herunder også:*

- 1) *Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (fx mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?*
- 2) *Hvordan koordineres punktskriftindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (fx i forbindelse med forskellige overgange)?*

*Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse?*

Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for punktskriftindsatser

### Målgruppen

Målgruppen for højt specialiserede punktskriftindsatser i Nordjylland er relativt begrænset. Kommunerne har samlet kendskab til tre - fem børn og unge under 18 år, som enten er aktuelle punktskriftslæsere eller, som er under udredning med henblik på at blive visiteret til punktskriftsundervisning.

Der er tale om en målgruppe, som er kraftigt reduceret i antal over en årrække. Dog oplever enkelte kommuner op – og neddrift i antallet af børn i målgruppen fra år til år. Men fortsat på et meget beskedent niveau.

Kendskabet til et barn i målgruppen etableres fx via praktiserende læge, sygehus eller sundhedsplejerske når synstabet konstateres.

Kommunerne er ikke af den opfattelse, at der er børn med alvorlig synsnedsættelse, som ikke bliver opsporet eller tilbudt relevant støtte.

Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering

### **Koordinering af indsatser**

Kommunerne har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen, hvor der ses på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med de synshandicap, som de måtte have. Kommunernes Pædagogisk Psykologiske Rådgivning er (PPR) ofte tovholder og samarbejder med række aktører, både internt i kommunerne, men også regionalt og nationalt, hvor dette er påkrævet ift. at sikre den rette indsats til børn og unge med behov for støtte ift. alvorlig synsnedsættelse.

Typiske aktører omfatter bl.a.:

- Hospitalsafdelinger fx børneafdeling, øjenafdeling, neuropædiatrisk afdeling
- Institut for Syn,- Hørelse og Døvblindhed (ISHD)
- Praktiserende læge
- Øjenlæger
- Skole-dagtilbud
- Socialrådgivere fra børne- familieafdelinger
- Myndighed ift. evt. hjælpemidler
- Synscenter Refsnæs
- Barnets familie/pårørende
- VISO-KAS
- Diverse PPR-netværk på tværs af kommunerne og regionen

Kommunerne italesætter et særligt tæt samarbejde med det regionale tilbud; Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD), som central samarbejdspartner omkring de børn og unge, som har alvorligt synshandicap. Synskonsulenter fra ISHD inddrages altid i de sager, hvor børn skal udredes for synsnedsættelse og konsulenterne er også medinddraget i barnets videre forløb, så længe der er behov for dette. Dette vurderer PPR og synskonsulenterne altid i samråd og naturligt i tæt samarbejde med barnets netværk. Der sikres altid tæt samarbejde med barnets dag- eller skoletilbud omkring planlægning af optimalt læringsmiljø.

Kommunerne har mere eller mindre faste dialogmøder med ISHD, hvilket afhænger af antallet af borgere indenfor målgruppen. Aalborg Kommune har f.eks. qua sin volumen et fast, årligt, koordinationsmøde med ISHD.

Case eksempel på samarbejde og koordinering vedr. punktlæsende elev (A.)

A. har hele sin opvækst været fulgt af synskonsulent fra ISHD (Institut for syn hørelse og døvblindhed i Aalborg). Synskonsulenten har været koordinerende bl.a. i forhold til statusmøder, hjælpemidler og kursusforløb for forældre, professionelle og for A. Dette er foregået i et tæt samarbejde med PPR. PPRs synsteam har løbende bevilliget ydelserne 2.A og 2.B (se nedenstående). Synsteamet har ligeledes bevilliget støttetimer til skole og fritidsordning for at give mulighed for at gøre den faglige undervisning og de sociale aktiviteter tilgængelige for A. Skolens PPR-psykolog har løbende deltaget i statusmøder og der har været indsatser fra andre af PPRs faggrupper.

Der har gennem årene været iværksat en række kurser for fagprofessionelle lokalt (basiskursus, idrætskursus, kursus om sociale kompetencer m.m.) samt på synscenter Refsnæs. A. har ligeledes løbende deltaget i regionale og nationale kurser samt arrangementer for punktlæsende elever (computercamps, internatkurser m.m.). A. har flere gange deltaget i ugekurser på synscenter Refsnæs, dels med og dels uden sine forældre. Ugekurserne omfatter tværfaglige udredningsforløb. Der har løbende været fokus på førpunkt og på punktlæsning. A. har punktlæsningsapparat og beskrives i dag som en dygtig punktskriftslæser. En punktlæsende underviser på ISHD har vejledt A, og A. er ligeledes undervist i forkortet punkt af egen synskonsulent. Aktuelt er der inddraget psykolog fra Refsnæs synscenter med henblik på en psykologisk undersøgelse.

(Ydelserne 2A og 2.B. Formål: Overfor eleven og dennes nærmeste pårørende at afhjælpe eller begrænse følgerne af den nedsatte synsevne og/eller kommunikationsevne med henblik på at styrke barnets lærings- og øvrige udviklingspotentialer. Overfor kommunerne at stille det faglige grundlag og beredskab til rådighed, således at disse sættes i stand til at opfylde elevens og de pårørendes retskrav på: Udredningsydelser, Vejlednings- og rådgivningsydelser, Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, Hjælpemiddelydelser)

Synskonsulent fra ISHD tilknyttes ofte børn med synsnedsættelse. Således er de altid tilknyttet når barnets har så stort et synshandicap, at punktskriftsundervisning overvejes. I dag findes en lang række af teknologiske muligheder for både at diktere og få oplæst tekst fra fx internettet. Der er udviklet en lang række af kompenserende digitale undervisningshjælpemidler, fx kan barnet tilknyttes Nota, hvorfra undervisningsmateriale kan tilgås auditivt. Anvendelse af punktskrift fordrer et vist kognitivt funktionsniveau, derfor er der børn med synshandicap, som ikke kommer til at kunne tilegne sig punktskrift.

### **Samarbejdsaftaler**

I Nordjylland er der indgået en aftale om et Forstærket Samarbejde (bilag vedlagt), der har til formål at understøtte det tværkommunale og tværsektorielle samarbejde, samt sikre at borgerne i regionen til stadighed har adgang til de nødvendige specialiserede tilbud og kompetencer ved at aftalen understøtter eksistensen af de mest specialiserede sociale tilbud i Nordjylland. Dette, bl.a. ved tre hovedspor, som omhandler særlige beskyttelsesvilkår, systematiseret og formaliseret dialog partner imellem, samt en forpligtigelse til early-warning ved vanskeligheder ift. økonomisk og faglig opretholdelse af tilbuddene.

Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed indgår, som et af tilbuddene i Det Forstærkede Samarbejde.

## TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

*Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede punktskriftindsats til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser? Herunder også:*

- 1) Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede punktskriftindsatser?*
- 2) Hvordan sikres det fremadrettet at børn og unge med alvorlig synsnedsettelse i alle dele af landet imødekommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af punktskrift.*

*Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede punktskriftindsatser til stede til målgruppen?*

*Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til punktskriftindsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding? Herunder også:*

- 1) Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?*
- 2) Hvilke tiltag har kommunerne i regionen selv mulighed for at iværksætte?*

### Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af punktskriftindsatser

Den målgruppe, som kan profitere af højt specialiseret punktskriftindsats, som den primære indsats, forekommer ikke i særligt stort omfang i Nordjylland. De nordjyske kommuner vurderer, at de indsats som målgruppen af børn og unge med alvorlig synsnedsettelse modtager i dag, i største udstrækning matcher de behov, som målgruppen har. Indsatsen beror på et velfungerende samarbejde internt i kommunen og eksternt ift. regionen, (særligt kommunikationscentret ISHD). Dette samarbejde indbefatter også videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere. Kommunerne inddrager således altid højt specialiseret fagekspertise, hvor de kommunale tilbud og indsats ikke har kompetencer in-house.

En udvikling af den fremadrettede punktskriftindsats vil således ske i tæt samarbejde, parterne imellem, herunder i rammeaftalesamarbejdet mellem kommunerne og Region Nordjylland, som fortsættes i regi af KKR Nordjylland.

KL's Koordinationsforum følger ligeledes løbende udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede

### Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud. Dette kan være med en national videns portal, hvor der er viden om hvordan man "hands-on" arbejder med indsatserne – som formidles via let tilgængeligt materiale og på en måde, som gør det let omsætteligt for den fagprofessionelle.

De nordjyske kommuner tilkendegiver, at der fortsat er behov for et højt specialiseret tilbud til børn og unge med svære synsned sættelser og at kommunerne anvender og vil anvende disse tilbud og indsatser i det omfang man har børn og unge i målgruppen. Heri indgår samarbejdsaftale om Det Forstærkede Samarbejde.

## Bilag

- Det forstærkede samarbejde - Nordjylland

### **3.1 Centrale Udmeldinger vedr. tegnsprog og punktskrift**



# Afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding vedr. tegnsprogs-indsatser til børn og unge med et varigt høretab

Beskrivelse af aktuelle indsatser og forslag til  
fremadrettede indsatsmodeller

Marts

2023

## Indhold

|   |   |
|---|---|
| Resumé.....   | 3 |
| Indledning.....   | 4 |
| Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen.....                          | 4 |
| Proces og metode.....   | 4 |
| TEMA 1: Koordination og samarbejde.....   | 5 |
| Formål med beskrivelsen.....  | 5 |
| Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for tegnsprogsindsatser.....            | 5 |
| Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering.....                                 | 6 |
| TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen.....                                    | 8 |
| Formål med beskrivelsen.....  | 8 |
| Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatser..... | 8 |
| Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne.....             | 9 |
| Bilag.....  | 9 |

## Resumé

Denne afrapportering indeholder de nordjyske kommuners behandling af Socialstyrelsens Centrale Udmelding vedr. tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab.

De nordjyske kommuner melder tilbage, at målgruppen, der har brug for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som primær kommunikationsform, er i Nordjylland meget begrænset og er reduceret betydeligt over en årrække.

Kommunerne har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen i de tilfælde, hvor der er brug for specialiseret understøttelse. Dette, med fokus på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med det høretab, som de måtte have.

Kommunerne bemærker et særligt tæt samarbejde med audiologisk ambulatorium, samt de regionale tilbud Center for Døvblindhed og Høretab (CDH) og Institut for Syn- Hørelse og Døvblindhed (ISHD) omkring målgruppen i de tilfælde, hvor der er behov for særskilt konsulentbistand ift. høretab, herunder evt. behov for tegnsprogsundervisning. Skole-dagtilbud inddrages altid, hvis barnet er indskrevet i sådanne tilbud. Her følger audiologopæder og konsulenter fra f.eks. VISO, ISHD og CDH, barnet for at sikre den mest optimale støtte

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud.

Direktørgruppen i Nordjylland ser frem til den videre dialog med Socialstyrelsen.

## Indledning

Social- og boligstyrelsen udsendte d. 27. september 2022 en Central Udmelding til landets kommunalbestyrelser vedr. *tegnsprøgsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*. Social- og boligstyrelsen kan udsende Centrale Udmeldinger på målgrupper og særlige indsatser, hvor der er behov for øget koordination eller planlægning på tværs af kommuner eller regioner for at sikre det fornødne udbud af højt specialiserede indsatser og tilbud. Kommunalbestyrelserne i Region Nordjylland afrapporterer i fællesskab på den Centrale Udmelding.

Social- og boligstyrelsen udsendte den Centrale Udmelding vedr. *tegnsprøgsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*, fordi de er bekymrede for, hvorvidt kommuner og regioner i tilstrækkelig grad koordinerer og samarbejder om at anvende og dermed opretholde det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprøgsindsatser.

Efter afrapportering til Social- og boligstyrelsen vil følge en dialog mellem styrelsen og kommunalbestyrelserne med henblik på at kortlægge, hvorvidt der på regionalt og nationalt plan er en tilstrækkelig koordinering om at anvende og dermed opretholde højt specialiserede tegnsprøgsindsatser til målgruppen.

Nærværende afrapportering samler besvarelser fra kommunerne i Region Nordjylland.

### Social- og boligstyrelsens definition af indsatsen/målgruppen

Indsatsen/målgruppen beskrives i den Centrale Udmelding som *tegnsprøgsindsatser til børn og unge med et varigt høretab*. Social- og boligstyrelsen angiver i den Centrale Udmelding, at:

*Den centrale udmelding omfatter børn og unge med varigt høretab med behov for højt specialiserede tegnsprøgsindsatser, der ikke profiterer af høreteknologi og Cochlear Implant (CI)2, og som derfor har eller kunne have stor gavn af at have dansk tegnsprog som første- eller andetsprog. De højt specialiserede tegnsprøgsindsatser kræver koordinering og planlægning på tværs af kommunerne og regionerne samt landsdækkende koordinering.*

### Proces og metode

Social- og boligstyrelsen har anmodet om, at kommunerne i Region Nordjylland dels beskriver deres koordination og samarbejde på tværs af regioner og på landsplan, dels at de beskriver den fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprøgsindsatserne. For at kunne beskrive dette arbejde bedst muligt har kommunerne i Region Nordjylland haft en kvalitativ dialog på tværs af kommunerne.

I februar 2023 har der været afholdt et dialogmøde med repræsentanter fra kommunerne i Region Nordjylland, som enten har en særlig faglig viden om målgruppen/indsatsen eller et ledelsesmæssigt ansvar i forhold til det faglige arbejde med indsatsen/målgruppen. Der har været lagt vægt på at komme hele vejen rundt om den faglige viden og det faglige arbejde ift. indsatsen og med målgruppen, hvorfor deltagerne bl.a. har været audiopædagoger, ledere af PPR, faglige koordinatore, konsulenter mv. Kommunerne er ligeledes forud for det afholdte dialogmøde blevet bedt om at indsamle viden i deres eget bagland.

På dialogmøderne er der via en spørgeguide faciliteret et fokusgruppeinterview med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens to temaer:

- Tema 1: Koordination og samarbejde
- Tema 2: Fremadrettet tilrettelæggelse af indsatsen

Efter dialogmøderne har der været følgende proces:

- Udkast til afrapportering på Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding er sendt til kommentering ved deltagerne fra dialogmøderne samt alle kommuner i Region Nordjylland
- Afrapporteringen behandles i DAS Social d. 1. juni 2023
- Afrapporteringen behandles i KKR Nordjylland den 23. juni 2023
- Afrapportering fremsendes til Socialstyrelsen 1. juli 2023 med forbehold for efterfølgende politisk godkendelse i de nordjyske kommunalbestyrelser

Nedenfor beskrives kommunerne i Region Nordjyllands koordination og samarbejde samt fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen med udgangspunkt i Social- og boligstyrelsens Centrale Udmelding og de to temaer heri.

## TEMA 1: Koordination og samarbejde

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

*Hvordan koordinerer og samarbejder kommunerne i regionen samt på tværs af regioner og på landsplan om højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab? Herunder også:*

- 1) *Hvordan koordineres i forbindelse med forskellige overgange i barnet og den unges liv (fx mellem førskoletilbud og skole, mellem skole og ungdomsuddannelse mv.)?*
- 2) *Hvordan koordineres tegnsprogsindsatser og kapacitet med det stedlige kommunikationscenter og det relevante landsdækkende tilbud (fx i forbindelse med forskellige overgange)?*

*Hvilke formelle samarbejdsaftaler eller lignende eksisterer der aktuelt for varetagelsen af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab?*

Kommunerne i Region Nordjyllands oplevelse af behov for tegnsprogsindsatser

### **Målgruppen**

Målgruppen, som har brug for højt specialiserede tegnsprogsindsatser, som primær kommunikationsform, er i Nordjylland meget begrænset.

Der er tale om en målgruppe, som er betydeligt reduceret i antal over en årrække. Denne reduktion ses især pga. ny høretknologi med Cochlear Implant. Dette betyder, at børn og unge med større høretab har

mindre behov for højt specialiserede indsatser - de er hørende og derfor er indsatser tilrettelagt således, at de understøtter barnets miljø i hjem, dagtilbud og skole.

Kommunerne oplever en målgruppe, hvor kommunikative udfordringer ofte ikke er den primære problemstilling for barnet, f.eks. børn med både høretab og kognitive udfordringer. Denne målgruppe kan i højere grad profitere af f.eks. tegn-til-tale samt alternativ støttende digitale kommunikationshjælpemidler.

Det er kommunernes oplevelse, at hvis der er behov for tegnsprogsundervisning, så er det fordi forældre eller andre i nær familie bruger tegnsprog som primær kommunikation, der så gør det relevant for barnet at lære tegnsprog, som kommunikationsform.

Kendskabet til et barn i målgruppen etableres ofte i regi af henvendelser fra barnets forældre eller pårørende og fra Audiologisk ambulatorie, hvis der er mistanke om høretab hos det konkrete barn.

Kommunerne er ikke af den opfattelse, at der er børn med varigt høretab, som ikke bliver opsporet eller tilbudt relevant støtte.

Kommunerne i Region Nordjyllands aktuelle koordinering

### **Koordinering af indsatser**

Kommunerne har fokus på en helhedsorienteret tilgang til borgerne i målgruppen, med fokus på det enkelte barns behov og forudsætninger for personlig og faglig udvikling med det høretab, som de måtte have. Kommunernes Pædagogisk Psykologiske Rådgivning er (PPR) har en koordinerende rolle og samarbejder med række aktører, både internt i kommunerne, men også regionalt og nationalt, hvor dette er påkrævet ift. at sikre den rette indsats til børn og unge med behov for støtte ift. varigt høretab.

Typiske aktører omfatter bl.a.:

- Audiologisk ambulatorium
- Børneafdelingerne
- Neuropædiatrisk team
- Praktiserende læger
- Skole-dagtilbudsområdet
- Socialrådgivere på børne- familieområdet
- Myndighed ift. evt. hjælpemidler
- Tale-hørekonsulenter fra eks. Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed (ISHD)
- VISO-KAS
- Skoletilbud i eks. Center for Døvblindhed og Høretab (CDH)
- Barnets familie/pårørende
- Diverse PPR-netværk på tværs af kommunerne og regionen

Kommunerne bemærker et særligt tæt samarbejde med audiologisk ambulatorium, samt CDH og ISHD omkring målgruppen i de tilfælde, hvor der er behov for særskilt konsulentbistand ift. høretab, herunder evt. behov for tegnsprogsundervisning. Disse konsulenter medinddrages også i barnets videre forløb, så længe der er behov for dette. Dette vurderer PPR, CDH og ISHD, naturligt i tæt samarbejde med barnets

netværk. Der sikres altid tæt samarbejde med barnets dag- eller skoletilbud omkring planlægning af optimalt læringsmiljø.

Skole-dagtilbud inddrages altid, hvis barnet er indskrevet i sådanne tilbud. Her følger audiologopæder og konsulenter fra f.eks. VISO, ISHD og CDH, barnet for at sikre den mest optimale støtte. I denne sammenhæng er der også fokus på barnets sociale udvikling og muligheder for at indgå i fællesskabsrelationer i dagtilbud og skole.

#### Case eksempel på samarbejde imellem kommune og specialiseret tilbud.

*Sagen drejer sig om en dreng, nu 16 år, der har været i kontakt med PPR og socialafsnit siden sin tid i dagplejen. Drengen har vedvarende fysiske og psykiske funktionsnedsættelser, der blandt andet omfatter et betydende dobbeltsidet høretab, synsvanskeligheder i form af grå stær samt infantil autisme. Det vurderes, at drengens hørenedsættelse er af en sådan karakter, at det kræver en specialiseret indsats at støtte hans udvikling.*

*I dagplejetiden indledes derfor et samarbejde med Aalborgskolen (CDH) om et vejledningsforløb fra deres afdeling for vejledning til småbørn med høretab. I samarbejde med CDH, forældre og Kommunen besluttes det herefter at visitere drengen til Børnehaven Bambi, der på det tidspunkt var Aalborgskolens småbørnstilbud. Ved skolestart besluttes det, at drengen starter på CDH, hvor han fortsætter og nu går i 10 klasse.*

*Kommunen har i hele skoleforløbet deltaget i den årlige visitationskonference.*

Kommunerne oplever et meget begrænset behov for tegnsprogsundervisning, hvor tegnsprog skal erstatte verbalt sprog. Børnene modtager kompenserende tiltag via anden hjælp, herunder CI-operationer, som nævnt ovenfor. CI-operationer er relevante i mange af sagerne med børn med varigt høretab. I tillæg hertil nævner alle kommuner, at man arbejder med specialiserede audiologopædiske ydelser, undervisning i tegn-til-tale samt alternativ støttende digitale kommunikationshjælpemidler.

Det vurderes som væsentligt at børn der benytter sig af tegnsprog, også lærer at klare sig i den hørende verden, hvor langt de fleste ikke taler og forstår tegnsprog, f.eks. ved at børnene mestre skriftlig dansk.

Kommunerne peger på, at der kan være udfordringer i den interne koordinering imellem kommunernes fagforvaltninger. Der er flere lovgivninger, som skal spille sammen, hvilket kan komplicere samarbejdet omkring fx personlige og undervisningsrelaterede hjælpemidler. Kommunerne understreger dog, at børn og familier får den støtte og de hjælpemidler, som de har brug for.

#### Samarbejdsaftaler

I Nordjylland er der indgået en aftale om et Forstærket Samarbejde (bilag vedlagt), der har til formål at understøtte det tværkommunale og tværsektorielle samarbejde, samt sikre at borgerne i regionen til stadighed har adgang til de nødvendige specialiserede tilbud og kompetencer ved at aftalen understøtter eksistensen af de mest specialiserede sociale tilbud i Nordjylland. Dette, bl.a. ved tre hovedspor, som

omhandler særlige beskyttelsesvilkår, systematiseret og formaliseret dialog partner imellem, samt en forpligtigelse til early-warning ved vanskeligheder ift. økonomisk og faglig opretholdelse af tilbuddene.

Institut for Syn, Hørelse og Døvblindhed indgår, som et af tilbuddene i Det Forstærkede Samarbejde.

## TEMA 2: Fremadrettede tilrettelæggelse af indsatsen

Formål med beskrivelsen

Social- og boligstyrelsen beskriver i anmodningen, at de ønsker svar på følgende:

*Hvordan vil kommunerne tilrettelægge den fremadrettede tegnsprogsindsats, så der sikres en tilstrækkelig grad af koordination og samarbejde i forhold til anvendelse og opretholdelse af det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab? Herunder også:*

- 1) Hvordan sikres det fremadrettet, at der på tværs af kommunerne i regionen er det fornødne udbud af højt specialiserede tegnsprogsindsatser?*
- 2) Hvordan sikres det fremadrettet, at børn og unge med et varigt høretab i alle dele af landet imødekommes i deres behov for undervisning og fastholdelse i brug af tegnsprog?*

*Hvilke konkrete tiltag påtænker kommunerne i regionen og/eller på tværs af regionerne at iværksætte for at sikre, at der er de fornødne højt specialiserede tegnsprogsindsatser til stede til målgruppen?*

*Hvilke eventuelle udfordringer oplever kommunerne i regionen i forhold til højt specialiserede tegnsprogsindsatser til børn og unge med et varigt høretab, som ikke er beskrevet i den centrale udmelding? Herunder også:*

- 1) Hvilke forslag har kommunerne i regionen på at løse disse øvrige udfordringer?*
- 2) Hvilke tiltag har kommunerne i regionen selv mulighed for at iværksætte?*

Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede tilrettelæggelse af tegnsprogsindsatser

Den målgruppe, som kan profitere af højt specialiseret tegnsprogs indsats, som den primære indsats, forekommer ikke i særligt stort omfang i Nordjylland. De nordjyske kommuner vurderer, at de indsatser som målgruppen af børn og unge med varigt høretab modtager i dag, i største udstrækning matcher de behov, som målgruppen har. Indsatsen beror på et velfungerende samarbejde internt i kommunerne og eksternt ift. regionen, (særligt kommunikationscentret ISHD og skoletilbuddet CDH). Dette samarbejde indbefatter også videndeling og erfaringsudveksling på tværs af kommunerne og med eksterne samarbejdspartnere. Kommunerne inddrager således altid højt specialiseret fagekspertise, når der er behov herfor.

En udvikling af den fremadrettede tegnsprogsindsats vil således ske i tæt samarbejde, parterne imellem, herunder i rammeaftalesamarbejdet mellem kommunerne og Region Nordjylland, som fortsættes i regi af KKR Nordjylland.



KL's Koordinationsforum følger ligeledes løbende udviklingen i kapacitet og belægning på de lands- og landsdelsdækkende tilbud, som er helt eller delvist objektivt finansierede

Kommunerne i Region Nordjyllands fremadrettede organisering af indsatserne

Kommunerne i Nordjylland er af den opfattelse, at den nuværende organisering af samarbejdet på tværs af regionens kommuner og det regionale kommunikationscenter er velfungerende. Der kan dog være ræson i at understøtte den lokale implementering af den vejledning og information, som PPR og specialindsatser leverer i skoler og dagtilbud. Dette kan være med en national videns portal, hvor der er viden om hvordan man "hands-on" arbejder med indsatserne – som formidles via let tilgængeligt materiale og på en måde, som gør det let omsætteligt, også for de fagprofessionelle i dagtilbud og skoler.

De nordjyske kommuner tilkendegiver, at der fortsat er behov for et højt specialiseret tilbud til børn og unge med varigt høretab og at kommunerne anvender- og vil anvende disse tilbud og indsatser i det omfang man har børn og unge i målgruppen. Heri indgår samarbejdsaftale om Det Forstærkede Samarbejde.

## Bilag

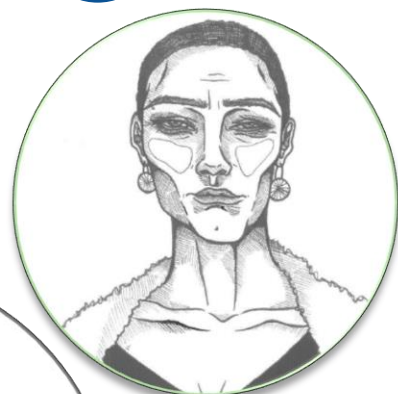
- Det Forstærkede Samarbejde - Nordjylland

**3.2**

**Socialtilsyn Nords Årsrapport 2022**

# Årsrapport 2022

- Socialtilsyn Nord



Hjørring Kommune

Socialtilsyn  
**NORD**

# 1 INDLEDNING

---

De fem socialtilsyn skal hvert år udgive en årsrapport. Rapporten skal indeholde lovbestemte data om socialtilsynets produktion samt socialtilsynets generelle overvejelser om kvaliteten af de tilbud og plejefamilier, der føres tilsyn med<sup>1</sup>. Derudover kan det enkelte socialtilsyn vælge at inkludere fokuspunkter i årsrapporten. Rapporten for Socialtilsyn Nord skal sendes til sekretariatet for Nordjysk Socialaftale og til Social- og Boligstyrelsen. Årsrapporten lægges også på socialtilsynets egen hjemmeside.

Af denne årsrapport fremgår, at Socialtilsyn Nord ud fra de 2.229 tilsynsbesøg, der er aflagt i 2022 vurderer, at kvaliteten hos tilbud og plejefamilier generelt er høj. I langt de fleste tilfælde, hvor der har været behov for at forbedre kvaliteten, har vi i dialog med plejefamilier og sociale tilbud, kunnet løfte kvaliteten uden behov for sanktioner. I 2022 har der, både internt og på tværs af de fem socialtilsyn, været et stort fokus på at styrke dialogen med både tilbud og plejefamilier. Rapporten indeholder også anbefalinger til, hvordan der kan arbejdes yderligere med at styrke kvaliteten hos tilbud og i plejefamilier inden for den generelle kvalitet og et udvalgt fokuspunkt, som i 2022 var *forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier*.

Anbefalingerne, som Socialtilsyn Nord kommer med, er generelle. Anbefalingerne er relevante for nogle sociale tilbud eller plejefamilier og ikke for andre. Det er derfor plejefamiliers og tilbuds eget valg, om de vil benytte sig af anbefalingerne. Det er Socialtilsyn Nord's håb, at anbefalingerne medvirker til at skabe refleksion over egen praksis hos det enkelte sociale tilbud eller den enkelte plejefamilie.

Lov om socialtilsyn blev ændret i 2022. Socialtilsynene har med lovændringen blandt andet fået et styrket mandat i forhold til det økonomiske tilsyn. Ændringerne i lov om socialtilsyn har også betydet, at de fem socialtilsyn har fået hver sin specialistfunktion. Socialtilsyn Nord har, som en konsekvens heraf, i 2022 overdraget tilsynet med en række tilbud til andre socialtilsyn – til gengæld har Socialtilsyn Nord modtaget tilsynet med alle BPA-arbejdsgivervirksomheder som specialistfunktion<sup>2</sup>.

Vi håber, I vil læse med, og finder vores årsrapport 2022 interessant og brugbar. God læselyst.

---

<sup>1</sup> Jf. lov om socialtilsyn, LBK nr. 846 af 20/08/2019

<sup>2</sup> Jf. § 1, nr. 5 bekendtgørelsen om socialtilsyn som trådte i kraft den 1. juli 2022.

## 2 RESUME

---

Socialtilsyn Nord førte, ved udgangen af 2022, tilsyn med 889 plejefamilier og 260<sup>3</sup> sociale tilbud, beliggende i 10 nordjyske kommuner og i Silkeborg Kommune. De i alt 1.149 tilbud og plejefamilier havde i 2022 i alt 8.793 pladser til børn, unge og voksne. Derudover førte Socialtilsyn Nord tilsyn med landets 20 BPA-arbejdsgivervirksomheder.

### Den generelle kvalitet

Kvaliteten er i denne årsrapport beskrevet på baggrund af:

- 1) Bekymrende forhold, for eksempel varslede påbud, skærpede tilsyn og tilbagekaldte godkendelser
- 2) Udviklings- og opmærksomhedspunkter, som tilsynskonsulenterne udarbejder i forbindelse med tilsyn
- 3) 50 tilfældigt udvalgte tilsynsrapporter

Socialtilsyn Nord's vurdering af den generelle kvalitet har i 2022 særligt fokus på temaerne Kompetencer, Selvstændighed og relationer samt Sundhed og trivsel.

Det er Socialtilsyn Nord's vurdering, at den generelle kvalitet hos sociale tilbud og plejefamilier overordnet er høj. Analysen af den generelle kvalitet viser dog også nogle udviklingspotentialer, og på den baggrund kommer vi med en række anbefalinger til fortsat udvikling af den generelle kvalitet. Blandt andet anbefaler vi, at plejefamilierne er opsøgende på viden, som understøtter plejebørnenes særlige støttebehov og sikrer et konstruktivt samarbejde med anbringende myndighed. For sociale tilbud anbefaler vi, at de forebygger brug af magtanvendelser og har fokus på udarbejdelse af individuelle og konkrete mål.

### Særlig fokus på forebyggelse af krænkelser på sociale medier

Socialtilsyn Nord har på tilsynsbesøg i 2022 haft særligt fokus på forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier. Vores analyse af datamaterialet fra tilsynsbesøgene har vist, at plejefamilier og sociale tilbud generelt har viden, og tilrettelægger en indsats, som forebygger krænkelser og overgreb på sociale medier. Dog er det et område i konstant udvikling, derfor anbefaler vi, at

---

<sup>3</sup> Øjebliksbillede den 2. januar 2023. Socialtilsyn Nord overdrog 1/7 2022 16 sociale tilbud i forbindelse med de nye specialfunktioner.

både sociale tilbud og plejefamilier er særligt opmærksomme på kontinuerligt at opsøge ny viden om, hvordan de kan arbejde med forebyggelse og håndtering af krænkelser og overgreb på sociale medier.

### **Anmeldte og uanmeldte tilsynsbesøg**

I 2022 var Socialtilsyn Nord på 2.229 tilsynsbesøg hos sociale tilbud og plejefamilier. De 1.536 besøg var anmeldt på forhånd, mens 504 besøg var uanmeldte. Plejefamilien eller tilbuddet blev ikke truffet på 189 af de uanmeldte besøg. De 2.229 tilsynsbesøg har resulteret i 1.615 tilsynsrapporter.

### **Nygodkendelser og sagsbehandlingstider**

I 2022 blev 48 nye plejefamilier og 10 nye sociale tilbud godkendt første gang. Sagsbehandlingstiden for nygodkendelser var 17 uger på plejefamilieområdet og 11 uger på tilbudsområdet.

### **Sanktioner og ophør**

Socialtilsyn Nord udstedte i 2022 i alt tre påbud til tilbud og plejefamilier fordelt på to sager: en sag på plejefamilieområdet og en sag på tilbudsområdet. En plejefamilie fik inddraget deres godkendelse. Tre sociale tilbud fik inddraget deres godkendelse.

### **Whistleblowerordningen**

Alle, herunder beboere, pårørende, naboer og ansatte, kan anonymt kontakte socialtilsynets whistleblowerordning, hvis de er bekymrede over forholdene i et socialt tilbud eller en plejefamilie. Socialtilsyn Nord modtog og behandlede i alt 373 whistleblower-henvendelser i 2022.

### **Økonomi**

Socialtilsyn Nord's økonomi finansieres af indtægter fra henholdsvis tilsynstakster, objektiv finansiering fra kommunerne og tilkøbsydelse. Budgettet for Socialtilsyn Nord var i 2022 på 33,817 mio. kr. Ved årets udgang konstateres et overskud på 0,502 mio. kr.

### 3 INDHOLD

---

|          |   |           |
|----------|---|-----------|
| <b>1</b> | <b>Indledning.....</b>  | <b>1</b>  |
| <b>2</b> | <b>Resume.....</b>  | <b>2</b>  |
| <b>4</b> | <b>Om Socialtilsyn Nord.....</b>  | <b>5</b>  |
| 4.1      | Tilsynsreformens og socialtilsynets formål .....  | 5         |
| 4.2      | Kvalitetsmodellen som måleredskab .....   | 5         |
| 4.3      | Tilsynsområde .....   | 7         |
| 4.4      | Socialtilsynets øvrige opgaver .....  | 9         |
| <b>5</b> | <b>Generel kvalitet i sociale tilbud og plejefamilier .....</b>   | <b>11</b> |
| 5.1      | Produktion i 2022.....  | 12        |
| 5.2      | Plejefamiliers generelle kvalitet.....  | 15        |
| 5.3      | Sociale tilbuds generelle kvalitet .....  | 19        |
| <b>6</b> | <b>Fokuspunkt 2022.....</b>   | <b>24</b> |
| 6.1      | Sociale tilbud og plejefamiliers arbejde med forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier ..... | 25        |
| 6.2      | Plejefamiliers forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier .....                               | 26        |
| 6.3      | Børne- og ungetilbuds forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.....                         | 27        |
| 6.4      | Voksentilbuds forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier .....                                | 29        |
| 6.5      | Udviklingspotentiale i plejefamilier og sociale tilbud .....  | 29        |
| <b>7</b> | <b>Økonomi .....</b>  | <b>32</b> |
| 7.1      | Socialtilsyn Nords budget .....   | 32        |
| 7.2      | Takstudviklingen fra 2019 - 2022 .....  | 34        |
| <b>8</b> | <b>Bilag.....</b>   | <b>36</b> |
| 8.1      | Bilag 1: Portefølje .....   | 36        |
| 8.2      | Bilag 2: Antal tilsyn og tilsynsbesøg .....   | 39        |
| 8.3      | Bilag 3: Nygodkendelser .....   | 40        |
| 8.4      | Bilag 4: Ophørte sociale tilbud og plejefamilier.....   | 41        |
| 8.5      | Bilag 5: Whistleblowhenvendelser.....   | 42        |

## 4 OM SOCIALTILSYN NORD

---

### 4.1 Tilsynsreformens og socialtilsynets formål

Formålet med tilsynsreformen og etableringen af socialtilsynene var at løfte og understøtte kvaliteten hos sociale tilbud og plejefamilier. Socialtilsynene skal sikre, at børn, borgere og brugere af de sociale tilbud og plejefamilier får en indsats, som stemmer overens med formålet i lov om social service. Det skal ske ved en systematisk, ensartet, uvildig og faglig kompetent varetagelse af tilsynsopgaven – både i forhold til nygodkendelser og driftsorienterede tilsyn.

Socialtilsynet har dermed ansvaret for, at sociale tilbud og plejefamilier har den nødvendige kvalitet til at tage imod de børn, unge og voksne, som de er godkendt til, og - på tilbudsområdet - at der også er den rette sammenhæng mellem tilbuddets pris og kvalitet.

#### Socialtilsyn Nords mission, vision og værdier

**Mission:** Socialtilsyn Nord løfter kvaliteten i plejefamilier og sociale tilbud.

**Vision:** Det, der driver os i vores arbejde, er, at vi skal have: De bedste sociale tilbud og plejefamilier til vores udsatte børn, unge og voksne

**Værdier:** Vi arbejder ud fra værdierne dialog, faglighed og troværdighed

### 4.2 Kvalitetsmodellen som måleredskab

Når socialtilsynet vurderer kvaliteten i plejefamilier og sociale tilbud sker det med afsæt i den lovbestemte kvalitetsmodel. Kvalitetsmodellen er udarbejdet med henblik på at skabe fokus på resultater og effekt af den sociale indsats i plejefamilier eller sociale tilbud. Socialtilsynet skal altså vurdere i hvor høj grad, plejefamilierne og tilbuddene formår at skabe resultater for borgerne og bidrage til borgernes trivsel. Kvalitetsmodellen er for både sociale tilbud og plejefamilier inddelt i syv temaer jf. figur 2. Udover de syv temaer i kvalitetsmodellen, skal socialtilsynet også føre tilsyn med sociale tilbuds og plejefamiliers økonomi.



**Figur 1: Socialtilsynets kvalitetsmodel**



Under alle temaer i kvalitetsmodellen har socialtilsynet mulighed for at tilføje opmærksomhedspunkter og/eller udviklingspunkter. Opmærksomhedspunkter gives, hvis der er forhold, som plejefamilien eller det sociale tilbud bør rette op på. Udviklingspunkter er udtryk for forbedringspotentiale og gives, hvis der er forhold, som et socialt tilbud eller plejefamilie med fordel kan have fokus på.

### 4.3 Tilsynsområde

Socialtilsynet er organiseret i fem socialtilsyn (Nord, Midt, Syd, Øst og Hovedstaden). Socialtilsyn Nord er forankret i Hjørring Kommune og fører tilsyn med de sociale tilbud og plejefamilier, som er beliggende i 10 nordjyske kommuner samt Silkeborg Kommune. Socialtilsyn Øst fører tilsyn med sociale tilbud og plejefamilier i Hjørring Kommune. Det skyldes, at et socialtilsyn ikke må føre tilsyn med sociale tilbud og plejefamilier i egen kommune.

Følgende indgår i Socialtilsyn Nord's tilsynskompetence<sup>4</sup>:

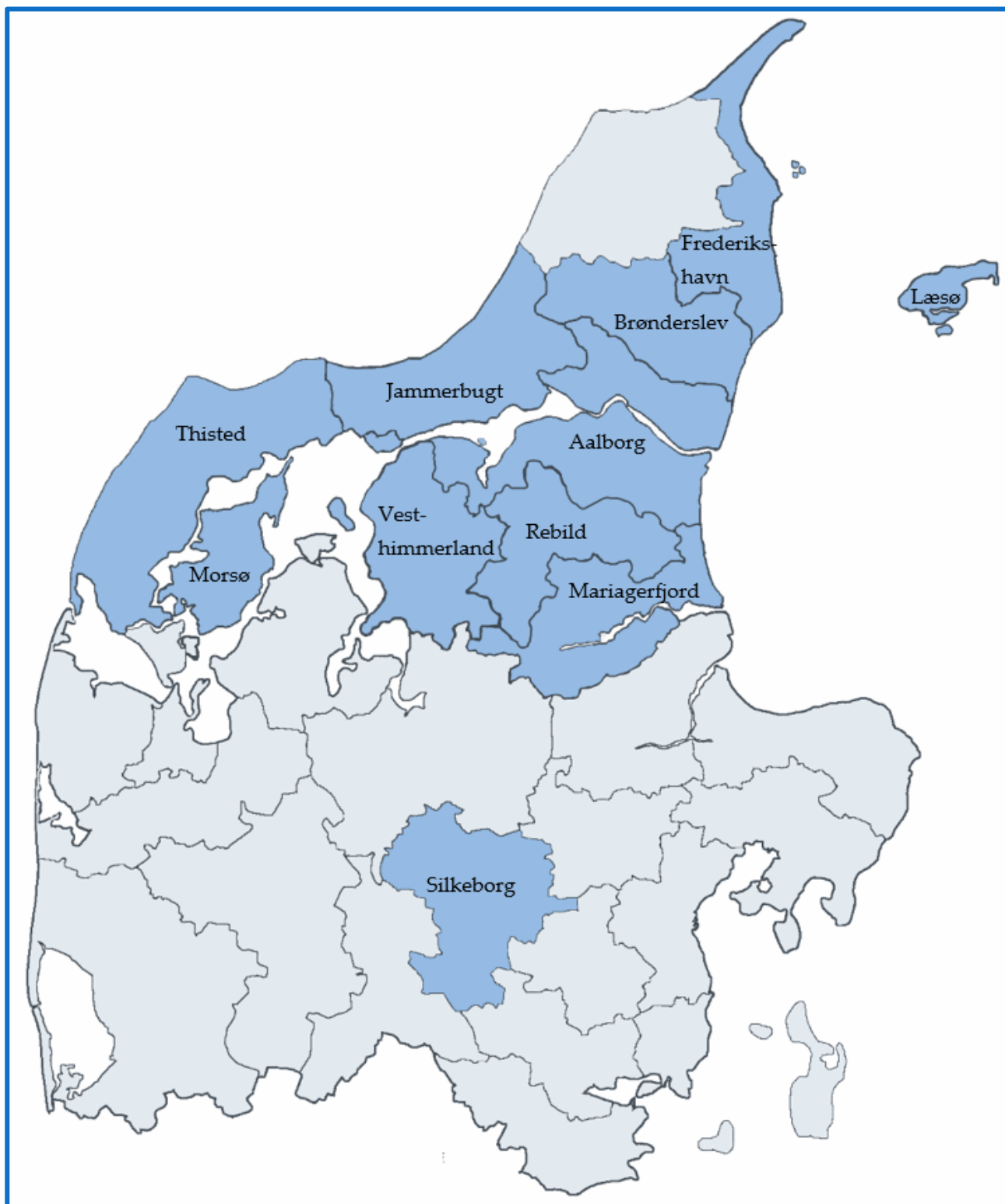
- Plejefamilier § 66, stk. 1, nr. 1-3
- Botilbud til borgere med handicap og/eller psykiske lidelser §§ 107 og 108
- Døgntilbud til børn og unge § 66, stk. 1, nr. 6-7
- Krisecentre § 109
- Forsorgshjem § 110
- Stofmisbrugsbehandlingstilbud §§ 101 og 101 a
- Alkoholmisbrugsbehandlingstilbud § 141 (sundhedsloven)
- Botilbudslignende boformer § 4, stk. 1, nr. 3 (lov om socialtilsyn)
- BPA-arbejdsgivervirksomheder § 18 a (lov om socialtilsyn)

Socialtilsynet har det driftsorienterede tilsyn, som handler om tilbuddets eller plejefamiliens generelle kvalitet, men fører ikke tilsyn med den enkelte borger. Tilsynet med den enkelte borger og dennes situation (det personrettede tilsyn) varetages af visiterende/anbringende kommune.

---

<sup>4</sup> Pr. 1. juli 2022 trådte ændringer i lov om socialtilsyn vedr. specialistfunktioner i kraft. Socialtilsyn Øst fører tilsyn med alle sikrede institutioner, Socialtilsyn Syd skibsprojekter og efterskoler, Socialtilsyn Midt og Socialtilsyn Hovedstaden koncerter og koncernlignende konstruktioner og Socialtilsyn Nord BPA-arbejdsgivervirksomheder.

Figur 2 - Socialtilsyn Nord's kommunale tilsynsområder



## 4.4 Socialtilsynets øvrige opgaver

Foruden at føre tilsyn, og indgå i dialog med sociale tilbud og plejefamilier om deres kvalitet, indgår socialtilsynet i en række aktiviteter med henblik på at bidrage til at fastholde og udvikle kvaliteten hos sociale tilbud og plejefamilier.

### Samarbejds møder og oplæg

Socialtilsyn Nord har i 2022 holdt samarbejds møder med kommuner og regioner, samt andre myndigheder og interessenter. Derudover har Socialtilsyn Nord også holdt oplæg om lov om voksenansvar i en nordjysk kommune og om BPA-tilsynet for en interesseorganisation.

### Aktindsigter

Socialtilsyn Nord har i 2022 besvaret 94 aktindsigter. Størstedelen af aktindsigterne blev givet til kommuner og andre myndigheder, som har søgt om aktindsigt 27 gange. Pressen har sendt 25 ansøgninger og part eller partsrepræsentanter har sendt 19 ansøgninger om aktindsigt.

### Tilkøbsydelse

Socialtilsynet har mulighed for at udbyde tilkøbsydelse, der relaterer sig til tilsynets tilsynsfaglige eller socialfaglige viden. I 2022 udbød Socialtilsyn Nord blandt andet to grundkursuser for netværksplejefamilier.

### Undersøgelse af socialtilsynets dialog med sociale tilbud og plejefamilier

Social- og Boligstyrelsen har udarbejdet en faglig vejledning, som skal styrke de fem socialtilsyns dialog med sociale tilbud og plejefamilier<sup>5</sup>.

---

<sup>5</sup> Social- og Boligstyrelsen (2021): Faglig vejledning til socialtilsynenes dialogforpligtelse. Find vejledningen [her](#).

I 2022 gennemførte Socialtilsyn Nord derfor en intern undersøgelse om dialogen med sociale tilbud og plejefamilier. Alle sociale tilbud og plejefamilier som havde et tilsynsbesøg i maj eller juni fik tilsendt et spørgeskema, som handlede om deres oplevelse af dialogen med Socialtilsyn Nord<sup>6</sup>.

Undersøgelsen viste, at de adspurgte sociale tilbud og plejefamilier generelt oplevede, at de havde en god dialog med Socialtilsyn Nord. Plejefamilierne og tilbuddene oplevede blandt andet, at formålet med tilsynsbesøg blev gjort tydeligt, at de fik mulighed for at byde ind med egne perspektiver på samtalen samt at tilsynskonsulenterne var nysgerrige på praksis og lyttede til plejefamiliens og tilbuddets perspektiver.

### **Ankeafgørelser**

Socialtilsyn Nord har i 2022 fået fire ankeafgørelser behandlet i Ankestyrelsen. To afgørelser vedrørte plejefamilier, og to vedrørte sociale tilbud. De fire afgørelser blev stadfæstet af Ankestyrelsen.

Afgørelserne omhandlede:

- To omhandlede ændringer af godkendelsen som socialt tilbud.
- En omhandlede afslag på nygodkendelse som plejefamilie.
- En omhandlede inddragelse af godkendelse som plejefamilie.

---

<sup>6</sup> Der er udsendt i alt 265 spørgeskemaer, heraf har 112 svaret (Svarprocent 42 %). Der skal derfor tages forbehold for, at der er tale om et lille datasæt, hvor resultaterne ikke kan generaliseres.

## 5 GENEREL KVALITET I SOCIALE TILBUD OG PLEJEFAMILIER

Det følgende afsnit handler om Socialtilsyn Nord's overvejelser, om den generelle kvalitet i sociale tilbud og plejefamilier.

Socialtilsyn Nord oplever ikke stor variation i vurderingen af den generelle kvalitet, da socialtilsynet, ved bekymrende forhold eller ved kvalitetsmangler, altid vil søge at understøtte plejefamiliernes eller tilbuddenes kvalitetsløft, eller i sidste ende reagere via sanktioner<sup>7</sup>. Forud for sanktioner er der en løbende dialogproces, hvor plejefamilien eller det sociale tilbud får mulighed for at rette op på kvalitetsmanglerne. Allerede i dialogprocessen retter de fleste sociale tilbud og plejefamilier op på de forhold, som socialtilsynet er bekymret for, og det betyder, at Socialtilsyn Nord sjældent når til det punkt, der handler om at udstede sanktioner. Det betyder også, at de få sanktioner der gives, ikke kan tages som et udtryk for, at Socialtilsyn Nord kun har oplevet bekymrende forhold i få sager.

Socialtilsyn Nord har både i 2021 og 2022 haft særligt fokus på dialogforpligtelsen, og i den forbindelse ændret interne arbejdsgange, så dialog med sociale tilbud og plejefamilier i højere grad sker mundtligt på dialogmøder, frem for skriftligt i redegørelsesprocesser<sup>8</sup>. Socialtilsyn Nord vurderer generelt, at dette øgede fokus på dialog bidrager til at højne kvaliteten i sociale tilbud og plejefamilier.

Socialtilsyn Nord har i 2022 valgt at sætte særligt fokus på den generelle kvalitet i udvalgte temaer:

- Kompetencer på plejefamilieområdet
- Selvstændighed og relationer samt Sundhed og trivsel på tilbudsområdet.

Afsnittet indledes med en kort beskrivelse af Socialtilsyn Nord's portefølje og produktion i 2022. Alt data er udfoldet i bilag 1 – 5.

**Præsentationen af den generelle kvalitet i Socialtilsyn Nord har taget afsæt i følgende data:**

- Produktionsdata fra 2022
- Varslede sanktioner og sanktioner
- 50 tilfældigt udvalgte tilsynsrapporter
- Udviklingspunkter udarbejdet af Socialtilsyn Nord i 2022

<sup>7</sup> Socialtilsynets sanktionsmuligheder omfatter påbud, skærpet tilsyn og ophør af godkendelse.

<sup>8</sup> Jf. § 7, stk. 1, i lov om socialtilsyn og § 11, stk. 1 i bekendtgørelse om socialtilsyn.

## 5.1 Produktion i 2022

Socialtilsyn Nord førte ved udgangen af 2022 tilsyn med 889 plejefamilier og 260 sociale tilbud, samt 20 BPA-arbejdsgivervirksomheder. Socialtilsyn Nord's portefølje er faldet med 44 plejefamilier og 16<sup>9</sup> sociale tilbud fra 2021. Faldet i antal af sociale tilbud og plejefamilier forventes at have betydning for blandt andet antallet af whistleblower-henvendelser, sanktionsager mv.

Plejefamilierne og de sociale tilbud havde i alt 8.793 pladser til børn, unge og voksne. Størstedelen af pladserne var på voksentilbud, som havde 6.153 pladser, børne- og ungetilbud havde 841 pladser og plejefamilier 1.799 pladser. Der er sket en mindre stigning på 19 pladser fra 2021 til 2022, i form af et øget antal pladser på tilbudsområdet (bilag 1).

### Tilsyn og tilsynsbesøg

Socialtilsyn Nord har i 2022 gennemført 1.615 tilsyn i plejefamilier og sociale tilbud, 85 tilsyn var i forbindelse med nygodkendelser. Et tilsyn afsluttes med en tilsynsrapport. Der aflægges ofte flere tilsynsbesøg i samme tilsyn og dermed også i samme tilsynsrapport.

Socialtilsynet var i 2022 på 2.229 tilsynsbesøg. Størstedelen var anmeldte tilsynsbesøg (bilag 2).

- **Plejefamilier:** 1.372 driftsorienterede tilsynsbesøg og 110 tilsynsbesøg i forbindelse med nygodkendelser
- **Sociale tilbud:** 734 driftsorienterede tilsynsbesøg og 12 tilsynsbesøg i forbindelse med nygodkendelser

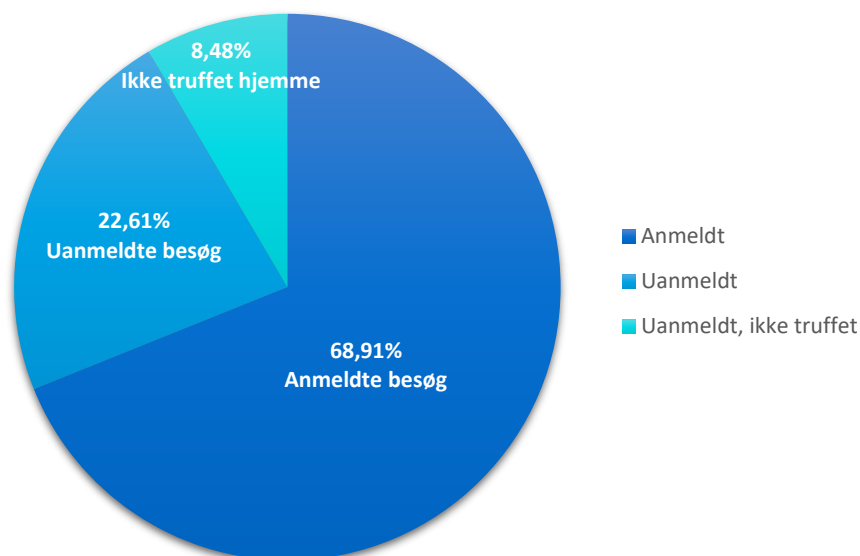
Antallet af tilsynsbesøg er faldet med 166 tilsynsbesøg i 2022 sammenlignet med 2021. Faldet skyldes primært, at der i 2021 var flere uanmeldte besøg, hvor der ikke blev truffet nogen hjemme. For anmeldte og uanmeldte besøg er der et fald på 11 tilsynsbesøg. Fordelingen af anmeldte og uanmeldte tilsynsbesøg ses i figur 3.

Hvorvidt et besøg sker anmeldt eller uanmeldt, beror på en konkret risikovurdering og afhænger blandt andet af, hvad der skal undersøges i det enkelte sociale tilbud eller den enkelte plejefamilie.

---

<sup>9</sup> Socialtilsyn Nord overdrog pr. 1 juli 2022 16 sociale tilbud, til andre socialtilsyn, i forbindelse med tiltrædelse af specialfunktionerne.

**Figur 3: fordeling af tilsynsbesøg i 2022**



## Magtanvendelser

Alle magtanvendelser skal registreres og indsendes til socialtilsynet. Magtindberetningerne anvendes i socialtilsynets vurdering af kvaliteten i sociale tilbud og specialiserede plejefamilier. Socialtilsyn Nord har i 2022 modtaget og registeret i alt:

- **7** magtanvendelsesindberetninger på plejefamilieområdet<sup>10</sup>
- **795** magtanvendelsesindberetninger på børne- og ungeområdet
- **1.856** magtanvendelsesindberetninger på voksenområdet<sup>11</sup>

Størstedelen af magtanvendelserne på voksenområdet i 2022 handler om fastholdelse (jf. § 124), anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi (jf. §128 b) og brug af stofselv (jf. § 128). På børne- og ungeområdet handler størstedelen af magtanvendelserne om fysisk magtanvendelse, hvor barnet eller den unge fastholdes eller førers, fordi barnet eller den unge var til fare for sig selv eller andre (§ 9, stk. 2).

Socialtilsyn Nord kan konstatere, at der er sket en markant stigning i indberetningen af magtanvendelser på voksenområdet i 2022 sammenlignet med 2021. I 2021 registrerede Socialtilsyn Nord

<sup>10</sup> Magtanvendelser, som omhandler anbragte børn og unge, hører under lov om voksenansvar og er gældende for børn og unge, som er anbragt på et opholdssted eller en døgninstitution. § 8 i lov om voksenansvar gælder specialiserede plejefamilier, der er ansat til at varetage en specialiseret opgave.

<sup>11</sup> Bestemmelserne om magtanvendelse for voksne gælder for personer med betydelig og varigt nedsat psykisk funktions-evne, der får personlig og praktisk hjælp eller socialpædagogisk bistand m.v. efter §§ 83-87, behandling efter §§ 101 og 102 eller aktiverende tilbud efter §§ 103 og 104, og som ikke samtykker til en foranstaltning.



1.232 magtanvendelser på voksenområdet imod 1.856 registrerede magtanvendelser i 2022. Denne stigning ses især i forhold til anvendelse af tryghedsskabende teknologi og anvendelse af stofseler.

Stigningen, i antallet af magtindretninger på voksenområdet, kan formentlig forklares med, at de reviderede regler for brug af magtanvendelse trådte i kraft pr. 1 januar 2020. De reviderede regler medførte blandt andet et større krav til indberetning af magtanvendelser og effekten heraf kan ses i antallet af indberetninger for 2022<sup>12</sup>.

På børneområdet er der også sket en stigning fra 491 magtanvendelser i 2021 til 781 magtanvendelser i 2022. På børneområdet er den største stigning sket i forhold til brug af fastholdelse. Der er sket et mindre fald i antallet af magtindberetninger på plejefamilieområdet fra 11 indberetninger i 2021 til 7 indberetninger i 2022.

Socialtilsyn Nord har de seneste år haft særligt fokus på korrekt indberetning af magtanvendelser som følge af de reviderede regler i 2020. Dette kan også have haft en betydning for stigningen af magtindberetninger både på børne- og på voksenområdet.

## **Whistleblow-henvendelser**

Alle kan anonymt henvende sig skriftligt eller telefonisk til socialtilsynet, via whistleblowerordningen, hvis de er bekymrede for forhold i et socialt tilbud eller i en plejefamilie. Formålet med ordningen er at understøtte, at oplysninger om bekymrende forhold når frem til socialtilsynet, så socialtilsynet kan arbejde for den bedst mulige kvalitet i sociale tilbud og plejefamilier. I 2022 har Socialtilsyn Nord i alt modtaget:

- **373** whistleblower henvendelser

Det er et fald på 56 henvendelser sammenlignet med 2021. Faldet skyldes primært færre henvendelser på tilbudsområdet, forventeligt grundet faldet i antal sociale tilbud (bilag 6).

## **Nygodkendelser**

I 2022 godkendte Socialtilsyn Nord 48 plejefamilier og 10 sociale tilbud. Tre plejefamilier og tre sociale tilbud blev godkendt med vilkår:

- Vilkårene til plejefamilierne og ét vilkår til tilbud er efterfølgende opfyldt

---

<sup>12</sup> Social- og Boligstyrelsens information om reviderede regler om magt kan findes [her](#).

- Ét vilkår til tilbud er fortsat er aktivt
- Ét tilbud med udstedt vilkår er overgået til andet socialtilsyn.

Ingen sociale tilbud fik i 2022 afslag på deres ansøgning om godkendelse, mens syv plejefamilier fik afslag. Desuden valgte 21 plejefamilier at trække deres ansøgning om godkendelse tilbage (bilag 3).

Nygodkendelse af plejefamilier og sociale tilbud er en omfattende proces, hvor plejefamilien og tilbuddets forudsætninger for at kunne levere den nødvendige kvalitet undersøges med baggrund i kvalitetsmodellens syv temaer og tilbuddets eller plejefamiliens økonomi (figur 2). Sagsbehandlingstiden for nygodkendelser af plejefamilier er faldet i 2022, sammenlignet med 2021. I 2021 var gennemsnitstiden for nygodkendelse 21 uger; i 2022 er gennemsnitstiden faldet til 17 uger. På tilbudsområdet er sagsbehandlingstiden uændret fra 2021 til 2022 og er 11 uger i gennemsnit.

## 5.2 Plejefamiliers generelle kvalitet

Socialtilsyn Nord vil i dette afsnit beskrive den generelle kvalitet i 2022 hos plejefamilier, og komme med nogle generelle anbefalinger til fortsat udvikling.

Antallet af sanktioner på plejefamilieområdet har været stabilt siden 2020, hvor der i alle årene har været få sanktionssager. Tabel 1 viser antal sanktioner på plejefamilieområdet fra 2020 – 2022.

**Tabel 1: Sanktioner på plejefamilieområdet**

|                               | 2022            | 2021 | 2020 |
|-------------------------------|-----------------|------|------|
| <b>Varslet påbud</b>          | 2 <sup>13</sup> | 3    | 4    |
| <b>Påbud</b>                  | 1               | 2    | 0    |
| <b>Varslet skærpet tilsyn</b> | 0               | 0    | 0    |
| <b>Skærpet tilsyn</b>         | 0               | 0    | 0    |
| <b>Varslet nedsættelse</b>    | 0               | 0    | 2    |
| <b>Varslet ophør</b>          | 2               | 5    | 0    |
| <b>Ophør</b>                  | 1               | 4    | 0    |

<sup>13</sup> De to varslede påbud i 2022 er varslet til to plejefamilier. Der kan i den samme sag varsles flere forskellige påbud.

Socialtilsyn Nord varslede eller udstedte i 2022 seks sanktioner til plejefamilier. Alle sanktioner knytter sig til et eller flere temaer i kvalitetsmodellen. Fordelingen fremgår af tabel 2.

**Tabel 2: Baggrund for bekymrende forhold i plejefamilier i 2022 fordelt på temaer i kvalitetsmodellen**

| Tema                              | Varslet påbud | påbud | Varslet ophør | Ophør | I alt |
|-----------------------------------|---------------|-------|---------------|-------|-------|
| Uddannelse og beskæftigelse       | -             | -     | -             | -     | 0     |
| Selvstændighed og relationer      | -             | -     | -             | -     | 0     |
| Målgruppe, metoder og resultater  | -             | -     | -             | -     | 0     |
| Sundhed og trivsel                | -             | -     | -             | -     | 0     |
| Familiestruktur og familiedynamik | -             | -     | 1             | 1     | 2     |
| Kompetencer                       | 2             | -     | 1             | -     | 3     |
| Fysiske Rammer                    | -             | 1     | -             | -     | 1     |
| Økonomi                           | -             | -     | -             | -     | 0     |

*\*Der kan ligge flere forskellige temaer til grund for det samme påbud. I tabellen tæller påbuddet med i det tema, som påbuddet primært omhandler. Derudover ligger der i sager om ophør ofte flere forskellige temaer til grund for ophør. Ved ophør er alle de relevante temaer medtalt.*

Sanktionssagerne på plejefamilieområdet har både 2021 i 2022 primært handlet om temaet Kompetencer efterfulgt af Familiestruktur og familiedynamik. Størstedelen af udviklingspunkter til plejefamilier i 2022 handlede også om temaet Kompetencer<sup>14</sup>.

Socialtilsyn Nord kan på baggrund af antallet af sanktioner, og de 1.482 tilsynsbesøg i plejefamilier, konkludere, at der generelt er en høj kvalitet hos plejefamilierne ud fra samtlige af kvalitetsmodellens temaer<sup>15</sup>. Dog er det alligevel muligt at udpege nogle udviklingspotentialer med afsæt i kvalitetsmodellens tema Kompetencer.

<sup>14</sup> 32,99% af Socialtilsyn Nord's udviklingspunkter på plejefamilieområdet i 2022 omhandlede temaet Kompetencer. Dernæst kom temaet Sundhed og trivsel med 27,41% af udviklingspunkterne. Der er i alt givet 197 udviklingspunkter til plejefamilier i 2022.

<sup>15</sup> Kvalitetsmodellen for plejefamilier kan findes [her](#).

## Udviklingspotentialer vedrørende *Kompetencer*

Med afsæt i udviklingspunkterne og sanktionssagerne har Socialtilsyn Nord valgt at pege på særligt tre udviklingspotentialer:

### 1. Sikre et konstruktivt samarbejde og dialog med anbringende myndighed

Socialtilsyn Nord kan konkludere, at flere plejefamilier med fordel kan sætte fokus på at udvikle samarbejdet med anbringende myndighed. For at sikre en succesfuld anbringelse er det væsentligt, at der er et godt samarbejde mellem de professionelle, som er involveret i barnets liv, herunder anbringende myndighed. Det forventes derfor, at plejeforældre bidrager aktivt og konstruktivt til samarbejdet omkring plejebarnet.

### 2. Opsøg viden som tilgodeser plejebarnets særlige støtte behov

Socialtilsyn Nord kan konstatere, at der i 2022 er givet en række udviklingspunkter, som handler om, at plejefamilierne med fordel kan være opsøgende på at udvikle deres kompetencer blandt andet via supervision, temadage eller andre relevante kurser. Manglende udvikling af kompetencer blandt plejefamilier gjorde sig også gældende for tilsynsåret 2021. For at kunne tilgodese et plejebarns særlige behov er det væsentligt, at man som plejefamilie kontinuerligt er opsøgende på viden om plejebarnets udfordringer og behov. Plejefamilier skal sikre, at de har de rette kompetencer til at understøtte plejebarnets udvikling.

### 3. Fokus på at se bag om barnets adfærd

Plejefamilier kan med fordel sætte fokus på at forstå de bagvedliggende årsager til et plejebarns ageren. Stærke mentaliseringsressourcer styrker muligheden for at kunne drage omsorg for plejebarnets særlige behov og udvikling, samt at kunne understøtte plejebarnet følelsesmæssigt.

#### Fakta

*Evnen til mentalisering er en forudsætning for at have vedvarende meningsfulde relationer og en stabil selvfølelse. Ved at mentalisere ser man den andens perspektiv samtidigt med, at man holder fast i sig selv. Gennem mentalisering lærer man egne følelser og tanker at kende og forstå, at de er baggrunden for ens adfærd. Mentalisering handler om at kunne se sig selv udefra og plejebarnet indefra<sup>16</sup>.*

---

<sup>16</sup> [Center for mentalisering](#).

## Socialtilsyn Nord anbefaler, at plejefamilier:

- Arbejder på at sikre et konstruktivt samarbejde og god dialog med anbringende myndighed for at skabe tryghed og stabilitet omkring plejebarnet
- Er opsøgende på udvikling af kompetencer som understøtter plejebørnenes særlige støttebehov. For eksempel ved modtage supervision eller opkvalificerende kurser

Det er vigtigt at understrege, at udviklingspotentialerne ikke er et udtryk for generel lav kvalitet i temaet Kompetencer, men alene er forslag til eventuelle udviklingspotentialer. Generelt har plejefamilierne et godt samarbejde med anbringende myndighed, deltager i supervision og kurser og har øje for at forstå barnets særlige støttebehov. Socialtilsynet kan, med afsæt i tilsynsrapporter, desuden pege på to områder, hvor plejefamilier gør det særligt godt i forhold til temaet Kompetencer:

### Plejefamilierne er særligt gode til

#### 1. Betragter plejebørnene som en del af familien

Socialtilsyn Nord kan konkludere, at plejefamilierne er gode til at etablere og fastholde tilknytning til plejebørnene. Det kommer blandt andet til udtryk ved, at flere plejefamilier har kontakt til tidligere plejebørn, og betragter plejebørnene som en del af familien på lige fod med biologiske børn.

#### Fakta

*Tilhørsforhold, og det at føle sig hjemme, er et væsentligt aspekt i en anbringelse. En undersøgelse fra 2015 viser, at en stor del af de børn, der er anbragt i plejefamilier, føler sig hjemme: Cirka 85 % af de adspurgte plejebørn føler sig meget hjemme i plejefamilien, mens det kun er cirka 40 % af børn/unge i institutionsanbringelse som føler sig meget hjemme<sup>17</sup>.*

<sup>17</sup> Social- og Boligstyrelsen (2019): Håndbog for det gode anbringelsesforløb i familiepleje. Find udgivelsen [her](#).

## 2. Har opmærksomhed på egne kompetencer, og ønsker at udvikle sig

Socialtilsyn Nord møder mange kompetente plejefamilier, og oplever, at plejefamilierne er nysgerrige og har lyst til at opkvalificere sig; blandt andet ved at deltage på relevante kurser. Plejeforældrene har ofte relevante kompetencer fra for eksempel pædagogiske uddannelser, mange års erfaring og indgår i relevant dialog med supervisor og ønsker at tilegne sig - og gøre brug af - både ny og eksisterende viden i arbejdet med plejebørnene.

### 5.3 Sociale tilbuds generelle kvalitet

Socialtilsyn Nord beskriver i dette afsnit den generelle kvalitet i sociale tilbud i 2022 og kommer desuden med nogle generelle anbefalinger til forsat udvikling.

Antallet af sanktioner på tilbudsområdet er faldet i 2022 sammenlignet med både 2020 og 2021. Det største fald ses fra 2021 til 2022, og skyldes primært, at der er varslet og udstedt færre påbud – 2022 og 2020 ligger på nogenlunde samme niveau. Tabel 3 viser antal sanktioner på tilbudsområdet.

**Tabel 3: Sanktioner på tilbudsområdet<sup>18</sup>**

|                        | 2022            | 2021 | 2020 |
|------------------------|-----------------|------|------|
| Varslet påbud          | 22              | 72   | 31   |
| Påbud                  | 2               | 15   | 0    |
| Varslet skærpet tilsyn | 4               | 3    | 2    |
| Skærpet tilsyn         | 1               | 2    | 0    |
| Varslet ophør          | 2               | 2    | 2    |
| Ophør                  | 3 <sup>19</sup> | 0    | 1    |

Socialtilsyn Nord varslede eller udstedte i 2022 34 sanktioner på tilbudsområdet. Alle sanktioner knytter sig til et eller flere temaer i kvalitetsmodellen, fordelingen fremgår af tabel 4. I sager hvor der varsles eller træffes afgørelse om ophør af et socialt tilbuds godkendelse, handler det ofte om

<sup>18</sup> De 22 varslede påbud fordeler sig på ni forskellige sager; de to påbud er udstedt til det samme sociale tilbud. Alle skærpede tilsyn er varslet eller udstedt med påbud.

<sup>19</sup> Ved et tilbud er varsling af ophør sket i 2021.

kvalitetsmangler i flere af kvalitetsmodellens temaer. Derfor er antallet af temaer i tabel 4 større end antallet af sanktioner i tabel 3.

**Tabel 4: Baggrund for bekymrende forhold i sociale tilbud i 2022 fordelt på temaerne i kvalitetsmodellen**

| Tema                             | Varslet påbud | påbud | Varslet ophør | Ophør | I alt |
|----------------------------------|---------------|-------|---------------|-------|-------|
| Uddannelse og beskæftigelse      | -             | -     | -             | 1     | 1     |
| Selvstændighed og relationer     | -             | -     | -             | -     | 0     |
| Målgruppe, metoder og resultater | 3             | -     | -             | 1     | 4     |
| Sundhed og trivsel               | 9             | 1     | -             | 1     | 11    |
| Organisation og ledelse          | 7             | -     | 1             | 2     | 10    |
| Kompetencer                      | 1             | -     | 1             | 2     | 4     |
| Fysiske Rammer                   | 1             | -     | -             | -     | 1     |
| Økonomi                          | 1             | 1     | 1             | 2     | 5     |

*\*Der kan ligge flere forskellige temaer til grund for det samme påbud. I tabellen tæller påbuddet i det tema, som påbuddet primært omhandler. Derudover ligger der, i sager om ophør, ofte flere forskellige temaer til grund for ophør. Ved ophør er alle de relevante temaer medtalt.*

De fleste af sanktionssagerne på tilbudsområdet har både i 2020, 2021 og 2022 omhandlet temaet Sundhed og trivsel efterfulgt af Organisation og ledelse. Sagerne med afsæt i temaet Sundhed og trivsel handler i langt de fleste tilfælde om tilbuddenes kendskab til magtreglerne. Sagerne om Organisation og ledelse handler i de fleste tilfælde om, at tilbuddene skal ledes fagligt kompetent. Flere sociale tilbud har fået varslet påbud med afsæt i begge temaer.

Størstedelen af Socialtilsyn Nord's udviklingspunkter på tilbudsområdet handlede i 2022 om temaet Sundhed og trivsel, efterfulgt af Selvstændighed og relationer<sup>20</sup>. Udviklingspunkterne handler i mange tilfælde om forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier eller sociale medier generelt, som Socialtilsyn Nord har haft som fokuspunkt i 2022 og 2021 (Se afsnittet: Fokuspunkt 2022).

Der er flere sanktionssager på tilbudsområdet end på plejefamilieområdet, men der er alligevel tale om få sager i forhold til Socialtilsyn Nord's samlede tilsynsportefølge. Socialtilsyn Nord kan derfor, på

<sup>20</sup> 30,12 % af udviklingspunkterne på tilbudsområdet omhandlede temaet Sundhed og trivsel og 20,48 % omhandlede Selvstændighed og relationer: I alt 166 udviklingspunkter. Socialtilsyn Nord's fokuspunkt er belyst under temaet Sundhed og trivsel, det er derfor forventeligt, at der er en del udviklingspunkter på dette tema.

baggrund af sanktionssagerne og de 746 tilsynsbesøg på sociale tilbud, konkludere, at der generelt er høj kvalitet i de sociale tilbud, men at der, særligt inden for temaet Sundhed og trivsel, kan peges på udviklingspotentialer<sup>21</sup>. Derudover har Socialtilsyn Nord på baggrund af udviklingspunkter også valgt at pege på et udviklingspotentiale indenfor temaet Selvstændighed og relationer.

## **Udviklingspotentialer vedrørende *Sundhed og trivsel og Selvstændighed og relationer***

Med afsæt i udviklingspunkterne og sanktionssagerne i 2022 har Socialtilsyn Nord valgt at pege på særligt to udviklingspotentialer:

### **1. Forebyggelse og korrekt brug af magtanvendelser**

Socialtilsynet kan konstatere, at en stor del af sanktionssagerne, udviklingspunkter og opmærksomhedspunkter på tilbudsområdet omhandler magtanvendelser. Dette i form af manglende viden om brugen af magtanvendelser, manglende retningslinjer for forebyggelse eller fejl i registrering af magtanvendelser. For at sikre borgernes værdighed, integritet og ret til selvbestemmelse, er det vigtigt, at sociale tilbud i den pædagogiske indsats har fokus på at forebygge magtanvendelser.

#### **Fakta**

*Magtanvendelse er den sidste udvej. Magtanvendelse er kun en mulighed, hvis det viser sig umuligt at løse situationen med en socialpædagogisk indsats og andre mindre indgribende indsatser. Understøttelse af den enkeltes muligheder og beskyttelse af den personlige frihed er dermed altid udgangspunktet og fundamentet for indsatsen<sup>22</sup>.*

### **2. Fokus på opstilling af individuelle konkrete og målbare mål**

Socialtilsyn Nord kan konstatere, at der i 2022 er givet en række udviklingspunkter, som handler om, at tilbuddene med fordel kan understøtte, at der opstilles konkrete og klare målbare mål for alle borgeres udvikling af selvstændighed og kompetencer. Dertil er der givet udviklingspunkter, som handler om, at de sociale tilbud med fordel kan sætte fokus på systematisk opfølgning på mål og delmål. Socialtilsyn Nord kunne også i 2021 konstatere denne udfordring. Det kan indikere, at arbejdet med individuelle konkrete og målbare mål, samt

<sup>21</sup> Kvalitetsmodellen for tilbud kan findes [her](#).

<sup>22</sup> Social- og Boligstyrelsen (2019): Til fagpersoner – Regler om brug af magt overfor voksne med betydelig og varigt psykisk funktionsevne. Find udgivelsen [her](#).



systematisk opfølgning, kan være udfordrende. Det er et vigtigt område, da det er med til at sikre borgenes udvikling samt en dokumentation af den pædagogiske indsats.

### Fakta

*Socialtilsyn Nord har i 2023 særligt fokus på Kendskab, Indsats og Resultatdokumentation og der er mulighed for at finde inspiration til arbejdet med mål og delmål på Socialtilsyn Nord's postkort for 2023, som kan findes på socialtilsynets hjemmeside<sup>23</sup>.*

### Socialtilsyn Nord anbefaler, at sociale tilbud:

- Sikrer kendskab til lovgivning om magtanvendelse og kendskab til lov om voksenansvar. Social- og Boligstyrelsen har udarbejdet en FAQ om magt, som der sociale tilbud med fordel kan orientere sig i<sup>24</sup>.
- Sikrer, at alle borgere har individuelle og konkrete målbare mål for deres indsats, der systematisk følges op – gerne i samarbejde med borgeren.

Det er vigtigt at understrege, at udviklingspotentialerne ikke er et udtryk for generel dårlig kvalitet i temaerne Sundhed og trivsel og Selvstændighed og relationer, men alene forslag til eventuelle udviklingspotentialer. Generelt har sociale tilbud kendskab til regler for magtanvendelser og arbejder med individuelle konkrete mål. Socialtilsynet kan med afsæt i tilsynsrapporter også pege på tre områder, hvor sociale tilbud gør det særligt godt i forhold til temaerne Sundhed og trivsel og Selvstændighed og relationer.

---

<sup>23</sup> Find Socialtilsyn Nord's postkort til uddeling [her](#).

<sup>24</sup> Social- og Boligstyrelsens FAQ om magtanvendelser kan findes [her](#).

## De sociale tilbud er særligt gode til

### 1. Sikre at borgerne føler sig respekteret og anerkendt

Socialtilsynet kan konkludere, at børn, unge og borgere på sociale tilbud oplever, at de bliver respekteret og anerkendt af medarbejderne på tilbuddet. Borgerne giver i interview udtryk for, at de kan være dem selv, og at de ikke behøver at leve op til noget eller nogen. Borgerne oplever desuden, at medarbejderne lytter til dem, hvis de har noget de gerne vil snakke om. Det, at blive anerkendt og set, kan indikere, at tilbuddene imødekommer og understøtter borgernes mentale sundhed.

### 2. Medbestemmelse og inddragelse i diverse hverdags beslutninger

Socialtilsynet kan konkludere, at både børn, unge og voksne på sociale tilbud i høj grad bliver inddraget, og har en oplevelse af at have medbestemmelse i eget liv. For eksempel holdes der i mange sociale tilbud "hus-møder", hvor borgerne inddrages i hverdagsbeslutninger. Inddragelse i hverdagsbeslutninger kan være med til at sikre, at borgerne oplever at have indflydelse på eget liv.

#### Fakta

*I forbindelse med en vidensafdækning har Social- og Boligstyrelsen talt med anbragte unge som fortæller, at de gerne vil inddrages i beslutninger, som vedrører deres hverdag og beslutninger vedrørende deres anbringelse. I hverdagen vil de for eksempel gerne inddrages i planlægning af dagen, praktiske gøremål og aktiviteter<sup>25</sup>.*

### 3. Støtter borgerne i at deltage i aktiviteter udenfor tilbuddet

Det er vigtigt, at sociale tilbud i høj grad understøtter borgerne i at leve et så selvstændigt liv som muligt, med særlig fokus på at sikre, at borgerne har et socialt netværk og indgår i aktiviteter, både i og udenfor tilbuddet. Socialtilsynet kan konstatere, at de sociale tilbud er gode til at understøtte borgerens deltagelse i aktiviteter både i og udenfor tilbuddet, i det omfang som borgerne ønsker det.

---

<sup>25</sup> Social- og Boligstyrelsen (2022): Den gode anbringelse – Videns- og praksisafdækning. Find udgivelsen [her](#).

## 6 FOKUSPUNKT 2022

---

I 2021 havde Socialtilsyn Nord fokus på, hvordan plejefamilier og sociale tilbud generelt understøtter brugen af sociale medier. Socialtilsyn Nord kunne på den baggrund konstatere, at særligt krænkelse og uhensigtsmæssigt brug af sociale medier krævede ekstra opmærksomhed. I tilsynsåret 2022 har Socialtilsyn Nord derfor haft fokus på, hvordan sociale tilbud og plejefamilier understøtter forebyggelsen af krænkelse på sociale medier af børn, unge og voksne.

Mange borgere i sociale tilbud, samt børn og unge i plejefamilier, er i særlig risiko for at opleve krænkelse og overgreb på nettet. Målgruppen kan generelt være udfordret i at forstå socialt samspil, indgå i sociale relationer eller at kende egne grænser, for eksempel på baggrund af tidlige omsorgssvigt eller kognitive funktionsnedsættelse. De udfordringer gør sig i høj grad også gældende på sociale medier.

### Metode

I undersøgelsen af fokuspunktet 2022 har Socialtilsyn Nord indhentet viden om kvaliteten på området fra tilsynsrapporter, udviklings- og opmærksomhedspunkter og målrettede spørgeskemaer, som tilsynskonsulenterne har udfyldt i forbindelse med driftsorienterede tilsyn.

Der er i alt indsamlet 678 spørgeskemaer. I udgangen af 2022 havde Socialtilsyn Nord tilsyn med i alt 1.149 plejefamilier og sociale tilbud. Der er derved besvarelser fra ca. 59 % af sociale tilbud og plejefamilier under Socialtilsyn Nord's tilsynskompetence.

I afdækningen af fokuspunktet har Socialtilsyn Nord desuden inddraget viden og perspektiver fra både Social- og Boligstyrelsen og andre fremtrædende kilder på området.

## 6.1 Sociale tilbud og plejefamiliers arbejde med forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier

I de følgende afsnit præsenteres de overordnede resultater på Socialtilsyn Nord's arbejde med fokus på 2023 *Forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier*<sup>26</sup>.

### Plejefamilier og sociale tilbuds viden om krænkelse og overgreb på sociale medier

Socialtilsyn Nord vurderer, at både plejefamilier og sociale tilbud i overvejende grad har viden om forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier<sup>27</sup>. Både plejefamilier og sociale tilbud har:

- Viden om hvilke faldgruber, som kan være forbundet med krænkelse og overgreb på sociale medier.
- Viden om, hvor de kan søge hjælp og vejledning, hvis en borger eller plejebarn har været udsat for krænkelse eller overgreb på sociale medier.
- Viden om, hvem de skal kontakte, og hvornår, hvis en borger eller plejebarn udsættes for krænkelse eller overgreb på sociale medier.

### Plejefamilier og sociale tilbuds indsats til forebyggelse af overgreb på sociale medier

Socialtilsyn Nord vurderer, at både plejefamilier og sociale tilbud i overvejende grad kan redegøre for deres indsats i forhold til forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier. Både plejefamilier og sociale tilbud kan:

- Beskrive, hvordan de tilrettelægger en indsats, som forebygger krænkelse og overgreb i relation til deres målgruppe.
- Beskrive, hvordan de vil håndtere krænkelse og overgreb på sociale medier.

Socialtilsyn Nord vurderer dog, at det er i forhold til de to ovenstående punkter, at voksertilbud har det største udviklingspotentiale. Voksertilbud har generelt et større udviklingspotentiale på området end plejefamilier og børne- og ungetilbud. Det skyldes formentligt, at målgruppen på voksenområdet

---

<sup>26</sup> Resultaterne stammer fra Socialtilsyn Nord's spørgeskema. Spørgeskemaet har bestået af fem overordnede spørgsmål, hvor tilsynskonsulenterne har vurderet plejefamilier og tilbuds viden på området med afsæt følgende svarkategorier: Ikke relevant, Slet ikke, I lav grad, I nogen grad og I høj grad.

<sup>27</sup> Socialtilsyn Nord's undersøgelse viser, at – på en skala fra 1-4 – scorer både plejefamilier, børne- og ungetilbud og voksertilbud 3 eller derover ift. deres viden og beskrivelse af indsats på området. Kun voksertilbud scorer 2,7 ift. beskrivelse af indsatser på området. Skalaen fra 1-4 er defineret sådan, at "4" er hvor tilbuddet eller plejefamilien i høj grad har viden, om forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier, og "1" er hvor tilbuddet eller plejefamilien slet ikke har viden om forebyggelse af krænkelse og overgreb på sociale medier.

ofte har udfordringer, som hæmmer brugen af – og forståelsen for – sociale medier generelt. Desuden findes der i begrænset omfang relevant viden, som er målrettet voksenområdet, om forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.

I de følgende afsnit beskrives eksempler på områder, hvor sociale tilbud og plejefamilier arbejder særlig godt med forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.

## **6.2 Plejefamiliers forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier**

Nedenstående er eksempler på, hvordan plejefamilier arbejder særligt godt med forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.

### **1. Interesse i plejebørnenes online liv**

Plejeforældrene engagerer sig i plejebørnenes online-liv, blandt andet ved at spørge ind til, hvem plejebørnene interagerer med, samt hvordan omgangstonen er, online. Plejefamilierne er opmærksomme på, hvordan sprog og beskeder kan påvirke plejebørnene selv og andre.

#### **Fakta**

*Den ansigtsløse kommunikation kan give særlige udfordringer, og socialtilsynet kan være opmærksom på, hvordan plejefamilier og sociale tilbud vejleder og støtter plejebarnet/borgerne i forhold til at kommunikere online og forebygge samt tackle konflikter<sup>28</sup>.*

### **2. Plejebørnene føler sig trygge ved at tale med plejeforældrene om online adfærd**

En del af plejefamiliernes tilgang, til at forebygge og håndtere krænkelser på sociale medier, er at skabe et tillidsbånd. Plejebørnene henvender sig til plejeforældrene, hvis de oplever en uhensigtsmæssig situation eller bliver usikre i forbindelse med deres færden på sociale medier.

---

<sup>28</sup> Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

### 3. Taler om digitale spilleregler

Plejeforældrene sikrer, at plejebørnene har viden om god digital adfærd. Det gør de via åben dialog om uhensigtsmæssig adfærd og kontakt på nettet, herunder at man skal være opmærksom på, hvad man deler på nettet, og at man ikke må dele andres billeder uden samtykke.

#### Fakta

*Krænkelser kan for eksempel bestå i deling af intime billeder uden samtykke. At dele billeder på de sociale medier er udbredt både blandt børn og unge og voksne. De fleste mennesker benytter sig af de muligheder, sociale medier giver for at kommunikere med andre, ved at dele billeder og film på for eksempel Facebook, Snapchat og Instagram<sup>29</sup>.*

## 6.3 Børne- og ungetilbuds forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier

Nedenstående er eksempler på, hvordan børne- og ungetilbud arbejder særligt godt med forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.

### 1. Beredskabsplaner til forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier

Der er mange faldgruber på sociale medier, og flere sociale tilbud har beskrevet forebyggelse og håndtering af krænkelser og overgreb i beredskabsplaner. Beredskabsplanerne sikrer, at alle medarbejdere ved, hvordan der skal arbejdes med emnet, og hvilke handlinger, der skal igangsættes, hvis episoder opstår.

#### Fakta

*Med brugen af sociale medier følger en særlig risiko for digitale krænkelser og overgreb. Digitale krænkelser og overgreb er krænkelser og overgreb, der sker via digitale platforme, hvor en person, både børn, unge og voksne, føler sig krænket af andre personer på nettet (Børns Vilkår). Digitale krænkelser omfatter blandt andet krænkelser i form af deling af intime billeder uden samtykke, seksuelle overgreb og herunder grooming samt digital vold<sup>30</sup>.*

<sup>29</sup> Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

<sup>30</sup> Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

## 2. Sociale medier på dagsordenen for både børn, unge og personale

Flere sociale tilbud har haft oplæg om sociale medier, med henblik på at sikre, at tilbuddene er opdaterede på området og følger udviklingen. Der er flere forskellige eksempler på, hvordan sociale medier drøftes.

### Eksempler på drøftelse af sociale medier

*Et socialt tilbud har haft et oplæg og en quiz for borgerne i tilbuddet, hos nogle sociale tilbud er sociale medier et fast punkt på hus-møder, hvor en medarbejder underviser i det seneste nye på området, andre har haft kursus om sociale medier faciliteret af Center for Digital Pædagogik<sup>31</sup>. Tilbudene taler blandt andet med børnene og de unge om faldgruber på sociale medier såsom falske profiler.*

## 3. Dialog med de unge om adfærd på sociale medier – egne og andres grænser

De sociale tilbud har en åben dialog med børn og unge om kærester, grænser og opførsel på sociale medier. De unge bliver vejledt i, hvordan de skal passe på sig selv og andre. Nogle sociale tilbud har i fællesskab lavet aftaler om, hvad der er i orden på sociale medier. Aftalerne kan være med til at støtte den unge, som har svært ved at afkode andres adfærd på sociale medier.

### Fakta

*For mange mennesker er internettet, og herunder sociale medier, en frizone/et sted, hvor man kan udtrykke sig, lede efter information om sex og eksperimentere med lyst og grænser på måder, som nogle gange kan være vanskelige i den virkelige verden (Social- og Boligstyrelsen, 2017; Augustin og Faber, 2016). Det er således vigtigt, at sociale tilbud og plejefamilier anerkender, respekterer og støtter borgernes eller plejebørns ret til et digitalt og et seksuelt liv (Jarmin og Ravn, 2019). Seksualitet, kærester, grænser mv. er imidlertid intime og følsomme emner, som kan være svære at tale med borgerne/plejebarnet om. Det er i den forbindelse vigtigt, at medarbejdere/plejeforældre forholder sig til og drøfter egne holdninger og værdier i forhold til sociale medier, adfærd på nettet, grænser og seksualitet<sup>32</sup>.*

<sup>31</sup> Cfdp.dk (Center for Digital Pædagogik). Hos Center for Digital Pædagogik er de interesserede i den digitale trivsel. Altså: Hvordan tackler børn og unge nye udfordringer som digital mobning, billeddeling eller seksuelle krænkelser online? Center for Digital Pædagogik arbejder hver dag på at nuancere debatten om, hvad der er sundt og usundt, når det gælder mobiltelefoner, spillekonsoller og diverse sociale medier.

<sup>32</sup> Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

## 6.4 Voksentilbuds forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier

Nedenstående er eksempler på, hvordan voksentilbud arbejder særligt godt med forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.

### 1. Opmærksomhed på, hvem man kommunikerer med online

Tilbuddene skaber et dialogisk rum, hvor borgerne kan komme til medarbejderne, hvis de modtager upassende billeder eller andet på sociale medier. Der er også tilfælde, hvor medarbejderne er med på sidelinjen, når borgere er på sociale medier og guider og støtter borgerne, hvis det bliver nødvendigt. Adfærd på sociale medier drøftes med borgerne i tilbudene, blandet andet på hus-møder.

#### Fakta

*Overgreb, der sker online via de sociale medier, kan være svære at opdage. Dels fordi det foregår uden for medarbejderes/plejeforældres rækkevidde, og dels fordi emner som "kærester" og "seksualitet" hører til privatlivets sfære, som borgerne ikke ønsker indblanding i. Desuden kan det være svært at definere, hvornår der er tale om et overgreb. Hvis en borger har været udsat for krænkende adfærd på nettet, vil han eller hun ofte tie og bære skyld og skam alene<sup>33</sup>.*

### 2. Nysgerrige på brugen af sociale medier uden at nedgøre

Tilbuddene har generelt en anerkendende tilgang og metode, som socialtilsynet vurderer, er forebyggende i forhold til forebyggelse af krænkelser og overgreb. Tilbuddene har opmærksomhed på risici på sociale medier, ved at medarbejderne spørger nysgerrigt ind til borgernes brug af sociale medier uden at nedgøre eller belære.

Generelt oplever Socialtilsyn Nord, at der er sket en positiv udvikling i tilbuddene i forhold til arbejdet med sociale medier. Tilbuddene arbejder med emnet, mange har fået undervisning om digital pædagogik og har generelt fået en øget nysgerrighed på borgernes færden på de sociale medier.

## 6.5 Udviklingspotentiale i plejefamilier og sociale tilbud

I de plejefamilier og sociale tilbud, hvor Socialtilsyn Nord i 2022 har belyst fokuspunktet, har størstedelen viden om, og arbejder med, forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier. Alligevel kan Socialtilsyn Nord se, at der forsat er nogle sociale tilbud og plejefamilier, som har et

<sup>33</sup> Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).



udviklingspotentialer i forhold til forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier. De to største udviklingspotentialer er:

### **1. Opdateret viden om krænkelser og overgreb på sociale medier**

Socialtilsyn Nord kan med udgangspunkt i udviklingspunkter konstatere, at på trods af, at langt størstedelen af plejefamilierne og sociale tilbud har viden om faldgruber i forhold til krænkelser og overgreb på sociale medier, er det også her, der er det største udviklingspotentialer. Sociale medier er i konstant i udvikling, det er derfor vigtigt at holde sig opdateret om online platforme og om mulige faldgruber i forhold til krænkelser og overgreb på sociale medier. Plejefamilier og sociale tilbud kan med fordel finde viden herom i Socialtilsyn Nords postkort, som linker til relevant viden på området<sup>34</sup>.

### **2. Beskrivelse af håndtering af krænkelser og overgreb på sociale medier**

Som beskrevet ovenfor, kan Socialtilsyn Nord konstatere, at langt de fleste sociale tilbud og plejefamilier kan redegøre for, hvordan de vil håndtere krænkelser og overgreb på sociale medier. Alligevel kan Socialtilsyn Nord konstatere at der her, særligt for voksertilbud, er et udviklingspotentialer. Håndteringen af krænkelser og overgreb på sociale medier kan med fordel indarbejdes i beredskabsplaner og lignende, så der ikke er tvivl om handleveje.

#### **Fakta**

*Der findes ikke entydige svar på, hvordan sociale tilbud og plejefamilier kan og skal håndtere etiske dilemmaer og problemstillinger, der til tider også kan være konfliktfyldt. I forhold til sociale tilbud kan politikker og fælles retningslinjer for medarbejderne, der vejleder i håndteringen af særlige problemstillinger forbundet med sociale medier, understøtte, at den enkelte medarbejder ikke står alene med beslutninger og ansvar, når der opstår et etisk dilemma, og understøtte en fælles tilgang i tilbuddet til borgernes brug af sociale medier<sup>35</sup>.*

<sup>34</sup> Socialtilsyn Nords postkort om forebyggelse af krænkelser på sociale medier kan findes [her](#).

<sup>35</sup> Social- og Boligstyrelsen (2020): "Faglig vejledning til socialtilsynene om sociale medier". Find udgivelsen [her](#).

## Socialtilsyn Nord anbefaler, at både plejefamilier og sociale tilbud:

- Kontinuerligt holder sig opdaterede på viden om forebyggelse af krænkelser og overgreb på sociale medier.<sup>36</sup>

## Desuden anbefaler Socialtilsyn Nord, at sociale tilbud:

- Indskrives håndtering af krænkelser og overgreb på sociale medier i retningslinjer eller beredskabsplaner.



Figur 4: Socialtilsyn Nord's postkort 2022

<sup>36</sup> Der kan blandt andet findes viden om emnet på Socialtilsyn Nord's postkort som kan findes på socialtilsynets hjemmeside. Derudover er det muligt, at "bestille en betjent" til at komme og holde oplæg for større forsamlinger om krænkelser og overgreb på sociale medier. Læs mere om bookning af oplæg ved betjent fra Nordjyllands Politi [her](#).

## 7 ØKONOMI

Socialtilsynet finansieres af de indtægter, der opkræves af tilbuddene og kommunerne. Tilsynstaksterne fastsættes således på baggrund af de omkostninger, socialtilsynet har med at udføre tilsynet.

### 7.1 Socialtilsyn Nords budget

Budgettet for Socialtilsyn Nord var i 2022 på 33,817 mio. kr. Ved årets udgang konstateres et overskud på 0,502 mio. kr.

Pr. 1. februar 2022 trådte ændring af lov om socialtilsyn i kraft. I forbindelse med implementering af lovændringen, har Socialtilsyn Nord i 2022 afgivet 16 sociale tilbud til andre socialtilsyn, og modtaget 17 BPA-arbejdsgivervirksomheder fra andre socialtilsyn. Budget 2022 blev udarbejdet, før lovændringen blev vedtaget af Folketinget.

Socialtilsyn Nord har i 2022 realiseret 0,265 mio. kr. mere i indtægter end budgetlagt. Merindtægterne skyldes hovedsageligt, at der er behandlet flere væsentlige ændringer og nygodkendelser i kategorien for større tilbud end forventet. Yderligere er der, som følge af ovenstående lovændring, realiseret flere indtægter fra BPA-arbejdsgivervirksomheder end budgetlagt. På udgiftssiden er der tilsvarende afholdt 0,258 mio. kr. mere i personaleomkostninger end forventet, hvilket ligeledes kan tilskrives ovenstående lovændring. Derimod har der været afholdt lavere udgifter til IT-anskaffelser samt driftsudgifter til ejendom på i alt 0,495 mio. kr., således der på udgiftssiden er tale om en netto mindredrift på 0,237 mio. kr.

Tabel 5 er en opgørelse over Socialtilsyn Nords henholdsvis budget og regnskab for året 2022.

**Tabel 5: Budget og regnskab for Socialtilsyn Nord i 2022 angivet i mio. kroner**

|  | Budget 2022    | Regnskab 2022  | Forskel       |
|--|----------------|----------------|---------------|
| <b>Socialtilsyn Nords direkte udgifter</b> | 31,221         | 30,984         | -0,237        |
| <b>Indirekte udgifter (overhead m.v.)</b>  | 2,596          | 2,596          | 0             |
| <b>Udgifter i alt</b>                      | <b>33,817</b>  | <b>33,580</b>  | <b>-0,237</b> |
| <b>Indtægter fra objektiv finansiering</b> | -18,745        | -18,745        | 0             |
| <b>Indtægter fra tilsynstakster</b>        | -15,072        | -15,337        | -0,265        |
| <b>Indtægter i alt</b>                     | <b>-33,817</b> | <b>-34,082</b> | <b>-0,265</b> |
| <b>Tilkøbsydelse udgifter</b>              |                | 0,212          | 0             |
| <b>Tilkøbsydelse indtægter</b>             |                | -0,212         | 0             |
| <b>Netto i alt</b>                         |                | <b>-0,502</b>  | <b>-0,502</b> |

Socialtilsyn Nord har i 2022 udbudt forskellige tilkøbsydelse, der relaterer sig til Socialtilsyn Nords tilsynsfaglige viden. Tilkøbsydelse har for eksempel været konsulentbistand, tilkøb af grundkurser samt tilsyn med plejefamilier udenfor Socialtilsyn Nords geografiske tilsynsområde. Derudover har de fem socialtilsyn indgået en samarbejdsaftale med Social- og Ældreministeriet om voldsforebyggelse. Hvert socialtilsyn har i den forbindelse modtaget 0,040 mio. kr.

Neden for har vi præsenteret Socialtilsyn Nords budget for tilsynsåret 2023.

**Tabel 6: Budget for Socialtilsyn Nord i 2023 angivet i mio. kroner**

| <b>Budget 2023</b>                         |                |
|--|----------------|
| <b>Socialtilsyn Nords direkte udgifter</b> | 30,883         |
| <b>Indirekte udgifter (overhead m.v.)</b>  | 2,378          |
| <b>Udgifter i alt</b>                      | <b>33,261</b>  |
| <b>Indtægter fra objektiv finansiering</b> | -17,654        |
| <b>Indtægter fra tilsynstakster</b>        | -15,607        |
| <b>Indtægter i alt</b>                     | <b>-33,261</b> |
| <b>Netto i alt</b>                         | 0              |

I tabel 7 følger en opgørelse over fordelingen af objektiv finansiering i 2022 fordelt på kommuner.

**Tabel 7: Fordeling af objektiv finansiering i 2022**

|                             | <b>Samlet antal 0-17-årige pr. 2. kv. 2021</b> | <b>Andel</b> | <b>Objektiv finansieringsudgift pr. kommune</b> |
|-----------------------------|--|--------------|---|
| <b>Silkeborg</b>            | 20.636   | 17,1%        | 3.211.039                                       |
| <b>Brønderslev</b>          | 7.703  | 6,4%         | 1.198.616                                       |
| <b>Frederikshavn</b>        | 10.238   | 8,5%         | 1.593.071                                       |
| <b>Jammerbugt</b>           | 7.747  | 6,4%         | 1.205.462                                       |
| <b>Læsø</b>                 | 225  | 0,2%         | 35.011  |
| <b>Mariagerfjord</b>        | 7.914  | 6,6%         | 1.231.448                                       |
| <b>Morsø</b>                | 3.730  | 3,1%         | 580.402   |
| <b>Rebild</b>               | 7.259  | 6,0%         | 1.129.528                                       |
| <b>Thisted</b>              | 8.459  | 7,0%         | 1.316.252                                       |
| <b>Vesthimmerlands</b>      | 7.130  | 5,9%         | 1.109.455                                       |
| <b>Aalborg</b>              | 39.428   | 32,7%        | 6.135.144                                       |
| <b>I alt for kommunerne</b> | 120.469  | 100,0%       | 18.745.427                                      |

## 7.2 Takstudviklingen fra 2019 - 2022

Taksterne beregnes på baggrund af en takstmodel, som alle fem socialtilsyn bruger. Takstmodellen differentieres ud fra tilbuddets størrelse og det enkelte socialtilsyns portefølje, således udgifterne til driften af socialtilsynet fordeles efter omfanget af tilsynsopgavens størrelse.

Neden for ses en udvikling over taksterne for henholdsvis tilbud (tabel 8) og BPA-arbejdsgivervirksomheder (tabel 9). Taksterne er fordelt på tilsyn, nygodkendelse, væsentlig ændring samt skærpet tilsyn. Derudover er de for tilbuddene opgjort i forhold til antal pladser.

**Tabel 8: Udvikling af takster 2019 - 2022. for tilbud**

| <b>Tilsyn med tilbud</b>                             |             |             |             |             |
|--|-------------|-------------|-------------|-------------|
|  | <b>2019</b> | <b>2020</b> | <b>2021</b> | <b>2022</b> |
| <b>0-7 pladser</b>                                   | 35.341 kr.  | 35.129 kr.  | 35.043 kr.  | 36.896 kr.  |
| <b>8-24 pladser</b>                                  | 42.409 kr.  | 42.155 kr.  | 42.051 kr.  | 44.275 kr.  |
| <b>25-49 pladser</b>                                 | 70.682 kr.  | 70.258 kr.  | 70.085 kr.  | 73.792 kr.  |
| <b>50+ pladser</b>                                   | 106.024 kr. | 105.387 kr. | 105.128 kr. | 110.689 kr. |
| <b>Godkendelse af nyt tilbud</b>                     |             |             |             |             |
|  | <b>2019</b> | <b>2020</b> | <b>2021</b> | <b>2022</b> |
| <b>0-7 pladser</b>                                   | 31.378 kr.  | 32.021 kr.  | 32.263 kr.  | 32.993 kr.  |
| <b>8-24 pladser</b>                                  | 37.654 kr.  | 38.425 kr.  | 38.715 kr.  | 39.591 kr.  |
| <b>25-49 pladser</b>                                 | 62.756 kr.  | 64.041 kr.  | 64.526 kr.  | 65.985 kr.  |
| <b>50+ pladser</b>                                   | 94.134 kr.  | 96.062 kr.  | 96.788 kr.  | 98.978 kr.  |
| <b>Væsentlig ændring af eksisterende godkendelse</b> |             |             |             |             |
|  | <b>2019</b> | <b>2020</b> | <b>2021</b> | <b>2022</b> |
| <b>0-7 pladser</b>                                   | 9.998 kr.   | 10.203 kr.  | 10.288 kr.  | 10.585 kr.  |
| <b>8-24 pladser</b>                                  | 11.998 kr.  | 12.243 kr.  | 12.346 kr.  | 12.702 kr.  |
| <b>25-49 pladser</b>                                 | 19.996 kr.  | 20.405 kr.  | 20.576 kr.  | 21.170 kr.  |
| <b>50+ pladser</b>                                   | 29.994 kr.  | 30.608 kr.  | 30.865 kr.  | 31.755 kr.  |
| <b>Skærpet tilsyn</b>                                |             |             |             |             |
|  | <b>2019</b> | <b>2020</b> | <b>2021</b> | <b>2022</b> |
| <b>0-7 pladser</b>                                   | 3.534 kr.   | 3.513 kr.   | 3.504 kr.   | 3.690 kr.   |
| <b>8-24 pladser</b>                                  | 4.241 kr.   | 4.215 kr.   | 4.205 kr.   | 4.428 kr.   |
| <b>25-49 pladser</b>                                 | 7.068 kr.   | 7.026 kr.   | 7.009 kr.   | 7.379 kr.   |
| <b>50+ pladser</b>                                   | 10.602 kr.  | 10.539 kr.  | 10.513 kr.  | 11.069 kr.  |

**Tabel 9: Udvikling af takster 2021 - 2022 for BPA-arbejdsgivervirksomheder**

| <b>Tilsyn med BPA-arbejdsgivervirksomheder</b>       |             |
|--|-------------|
| <b>2021</b>  | <b>2022</b> |
| 7.337 kr.  | 7.549 kr.   |
| <b>Godkendelse af BPA-arbejdsgivervirksomheder</b>   |             |
| <b>2021</b>  | <b>2022</b> |
| 20.318 kr.   | 20.904 kr.  |
| <b>Væsentlig ændring af eksisterende godkendelse</b> |             |
| <b>2021</b>  | <b>2022</b> |
| 7.337 kr.  | 7.549 kr.   |

## 8 BILAG

### 8.1 Bilag 1: Portefølje

For alle tabeller i bilag 1 gælder det, at der er tale om et øjebliksbillede pr. 2. januar 2023.

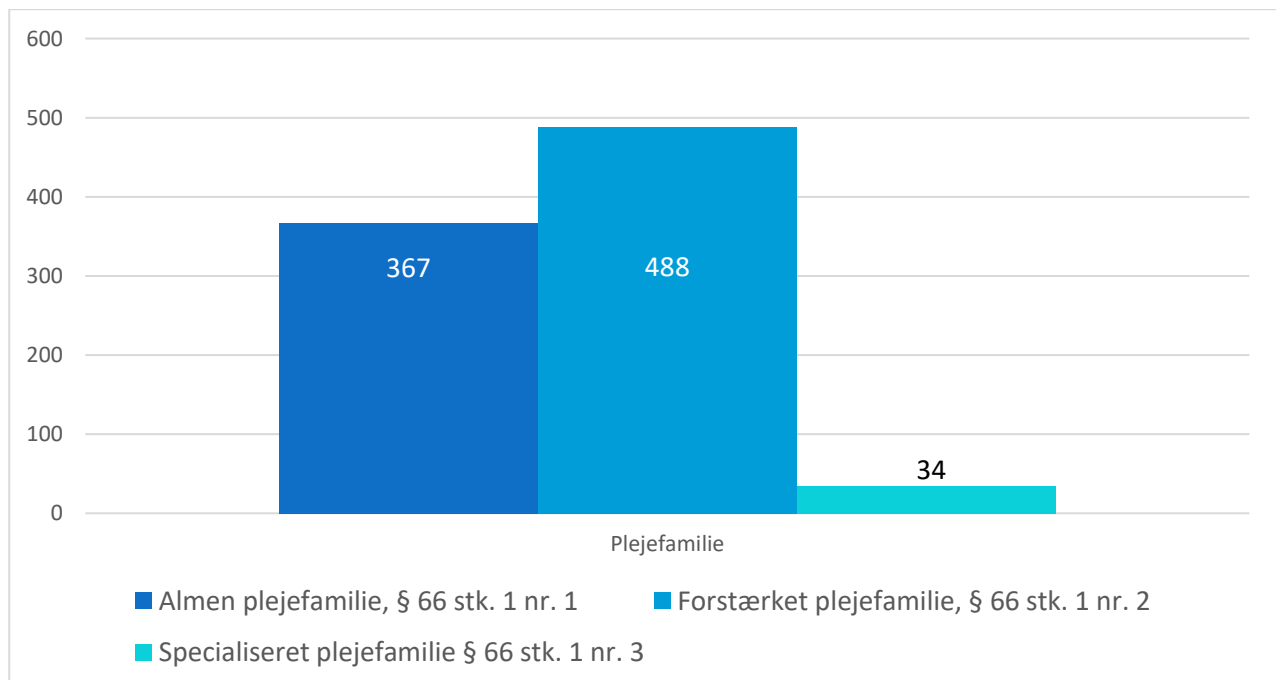
**Tabel 10: Antal sociale tilbud og plejefamilier Socialtilsyn Nord førte tilsyn med 2019-2022**

|                                 | År 2022 | År 2021 | År 2020 | År 2019 |
|---------------------------------|---------|---------|---------|---------|
| Plejefamilier                   | 889     | 933     | 971     | 1.018   |
| Tilbud til børn og unge         | 27      | 37      | 36      | 41      |
| Tilbud til børn, unge og voksne | 48      | 52      | 52      | 56      |
| Tilbud til voksne               | 185     | 187     | 185     | 182     |
| I alt                           | 1.149   | 1.209   | 1.244   | 1.297   |

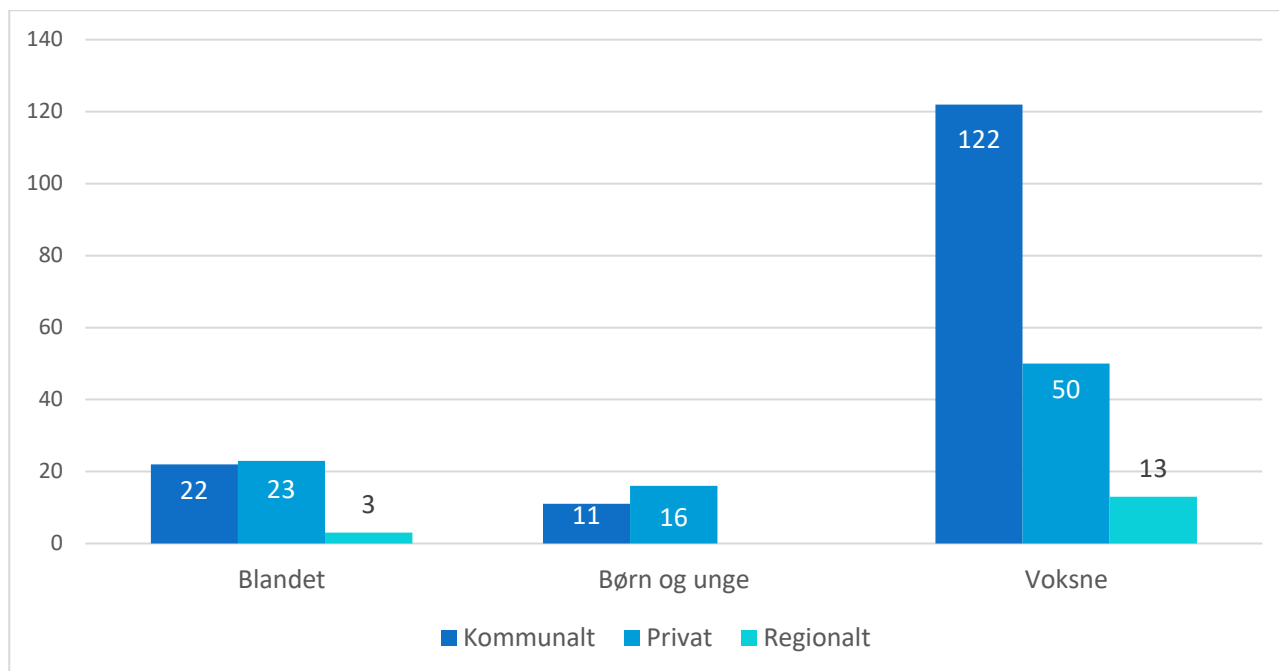
**Tabel 11: Antal BPA-arbejdsgivervirksomheder**

|     | Antal |
|-----|-------|
| BPA | 20    |

**Figur 5: Antal plejefamilier fordelt på typologi**



**Figur 6: Antal Sociale tilbud**



**Tabel 12: Antal pladser i sociale tilbud og plejefamilier 2020-2022**

|                      | År 2022      | År 2021      | År 2020      | År 2019 |
|----------------------|--------------|--------------|--------------|---------|
| <b>Plejefamilier</b> | 1.799        | 1.858        | 1.922        | -       |
| <b>Tilbud</b>        | 6.994        | 6.916        | 6.516        | -       |
| <b>I alt</b>         | <b>8.793</b> | <b>8.774</b> | <b>8.438</b> | -       |

**Tabel 13: Antal pladser i tilbud fordelt på kommunale, private og regionale tilbud**

|              | Kommunalt   | Privat      | Regionalt  | I alt       |
|--------------|-------------|-------------|------------|-------------|
| Børn og unge | 435         | 347         | 59         | 841         |
| Voksne       | 4286        | 1152        | 715        | 6153        |
| <b>I alt</b> | <b>4721</b> | <b>1499</b> | <b>774</b> | <b>6994</b> |



**Tabel 14: Tabel 4: Antal pladser i tilbud fordelt på type og kommunale, private og regionale tilbud**

|   | Kommunalt   | Privat      | Regionalt  | I alt       |
|---|-------------|-------------|------------|-------------|
| <b>Aktivitets- og samværstilbud, § 104</b>  | 247         | 149         | 83         | 479         |
| Ambulant alkoholmisbrugsbehandling, SUL §141                                      | 738         | 0           | 0          | 738         |
| Ambulant anonym stofmisbrugsbehandling, §101a                                     | 44          | 0           | 0          | 44          |
| Ambulant stofmisbrugsbehandling, §101 – Børn og unge                              | 175         | 3           | 0          | 178         |
| Ambulant stofmisbrugsbehandling, §101 – Voksne                                    | 831         | 0           | 0          | 831         |
| Beskyttet beskæftigelsestilbud, § 103   | 31          | 126         | 11         | 168         |
| Botilbud til længerevarende ophold, § 108   | 163         | 202         | 338        | 703         |
| Botilbud til midlertidige ophold, § 107   | 347         | 325         | 156        | 828         |
| Botilbudslignende tilbud, Almen ældrebolig/handicapvenlig bolig, ABL § 105 stk. 1 | 910         | 7           | 0          | 917         |
| Botilbudslignende tilbud, Almen ældrebolig/handicapvenlig bolig, ABL § 105 stk. 2 | 782         | 0           | 84         | 866         |
| Botilbudslignende tilbud, Lejebolig, Lejeloven                                    | 42          | 218         |            | 260         |
| Dagbehandlingstilbud - Alkoholmisbrug, SUL § 141                                  | 7           | 0           | 0          | 7           |
| Dagbehandlingstilbud - Stofmisbrug, § 101   | 17          | 0           | 0          | 17          |
| Døgnbehandlingstilbud - Alkoholmisbrug, SUL § 141                                 | 0           | 8           | 0          | 8           |
| Døgnbehandlingstilbud - Stofmisbrug, § 101, jf. § 107                             | 16          | 0           | 0          | 16          |
| Forsorgshjem/herberg, § 110   | 103         | 89          | 15         | 207         |
| Kvindekrisecenter, § 109  | 8           | 28          |            | 36          |
| Rehabiliteringstilbud, § 107  |             |             | 28         | 28          |
| Socialpædagogisk opholdssted, § 66, stk. 1, nr. 6                                 | 3           | 344         | 0          | 347         |
| Åben døgninstitution, § 66, stk. 1, nr. 7   | 257         | 0           | 59         | 316         |
| <b>I alt</b>  | <b>4721</b> | <b>1499</b> | <b>774</b> | <b>6994</b> |

## 8.2 Bilag 2: Antal tilsyn og tilsynsbesøg

En væsentlig del af socialtilsynets opgave er at føre tilsyn med tilbud og plejefamilier. Et tilsyn gennemføres enten som drift eller i forbindelse med en nygodkendelse, og der kan i forbindelse med ét tilsyn godt forekomme flere tilsynsbesøg (anmeldte som uanmeldte). Et tilsyn afsluttes med en tilsynsrapport. Antallet af tilsyn fremgår i tabel 15 og antallet af tilsynsbesøg fremgår i tabel 16. For nygodkendelser af tilbud og plejefamilier følger det af reglerne, at der kun aflægges anmeldte besøg.

**Tabel 15: Antal gennemførte tilsyn i løbet af 2022 fordelt på driftstilsyn og nygodkendelser<sup>37</sup>**

|               | Driftstilsyn | Nygodkendelser | Tilsyn i alt |
|---------------|--------------|----------------|--------------|
| Plejefamilier | 1.144        | 74             | 1.218        |
| Tilbud        | 386*         | 11             | 397          |
| I alt         | 1.530        | 85             | 1.615        |

\*48 af de driftsorienterede tilsyn var i forbindelse med en væsentlig ændring.

**Tabel 16: Fysiske besøg aflagt i 2022 fordelt på besøgstyper**

|                      |                                | Anmeldt | Uanmeldt | Uanmeldt ikke truffet | Besøg i alt |
|----------------------|--------------------------------|---------|----------|-----------------------|-------------|
| Plejefamilie-området | Driftsorienterede tilsynsbesøg | 959     | 235      | 178                   | 1.372       |
|                      | Tilsynsbesøg i nygodkendelser  | 110     | -        | -                     | 110         |
| Tilbuds-området      | Driftsorienterede tilsynsbesøg | 456     | 269      | 10                    | 734         |
|                      | Tilsynsbesøg i nygodkendelser  | 11      | -        | 1                     | 12          |
| I alt                |                                | 1.536   | 504      | 189                   | 2.229       |

<sup>37</sup> Tidspunktet for tilsynets slutdato afgør, hvilket år tilsynet registreres.

### 8.3 Bilag 3: Nygodkendelser

Socialtilsynet behandler ansøgninger om nygodkendelse i takt med, de modtages fra tilbud eller plejefamilier. Socialtilsynet kan enten godkende et tilbud eller en plejefamilie, give afslag på en godkendelse eller godkende et tilbud eller en plejefamilie med vilkår.

**Tabel 17: Antal nygodkendelser i 2022<sup>38</sup>**

|                                 | Godkendelser | Godkendelser med vilkår <sup>39</sup> |
|---------------------------------|--------------|---------------------------------------|
| Plejefamilier                   | 45           | 3                                     |
| Tilbud til børn og unge         | 0            | 0                                     |
| Tilbud til børn, unge og voksne | 2            | 1                                     |
| Tilbud til voksne               | 5            | 2                                     |
| I alt                           | 52           | 6 <sup>40</sup>                       |

**Tabel 18: Antal afslag og tilbagetrukne ansøgninger om godkendelse<sup>41</sup>**

|               | Afslag på godkendelse fra STN | Tilbagetrukne ansøgninger |
|---------------|-------------------------------|---------------------------|
| Plejefamilier | 7                             | 21                        |
| Tilbud        | -                             | -                         |
| I alt         | 7                             | 21                        |

<sup>38</sup> Afgørelsesdatoen afgør, hvilket år godkendelsen tæller med.

<sup>39</sup> Godkendelse med vilkår betyder, at tilbuddet eller plejefamilien skal opfylde vilkåret indenfor en rimelig periode, som en betingelse for at blive ved med at være godkendt. Godkendelse med vilkår giver et tilbud eller en plejefamilie mulighed for at få godkendelsen, selvom alle betingelser for godkendelse endnu ikke er opfyldt. Vilkår er reserveret til de tilfælde, hvor der alene udestår formalia, eller hvor der er andre forhold, som er væsentlige nok til at være en betingelse for godkendelse, men som omvendt trods alt alene udgør en mindre del af det samlede godkendelsesgrundlag.

<sup>40</sup> Tre af de fem vilkår er efterfølgende blevet godkendt, et tilbud er overdraget til andet socialtilsyn og et vilkår skal forsat opfyldes.

<sup>41</sup> Afgørelsesdatoen for afslag afgør, hvilket år godkendelsen registreres under. I tabellen indgår de tilbud og plejefamilier som har valgt at trække eller fået afslag på ansøgning i 2022.

**Tabel 19: Gennemsnitlig sagsbehandlingstid for nygodkendelse i 2022<sup>42</sup>**

| Antal uger i gennemsnit |    |
|-------------------------|----|
| Plejefamilier           | 17 |
| Sociale tilbud          | 11 |

## 8.4 Bilag 4: Ophørte sociale tilbud og plejefamilier

Plejefamiliers godkendelser ophører, når der ikke har været børn anbragt i familien i tre år. Sociale tilbuds godkendelse ophører, hvis der ikke har været indskrevet borgere i to år.

**Tabel 20: Plejefamilier og Sociale tilbud som har ønsket ophør, eller er lukket med afsæt i 2 eller 3 årsreglen**

|                | Ønsket ophør     | Ophørt 2 årsreglen | Ophørt 3 årsreglen |
|----------------|------------------|--------------------|--------------------|
| Plejefamilier  | 72 <sup>43</sup> | -                  | 15                 |
| Sociale tilbud | 8 <sup>44</sup>  | 0                  | -                  |

<sup>42</sup> Tabel 15 viser den gennemsnitlige sagsbehandlingstid for både godkendelser og afslag på nygodkendelse. Socialtilsyn Nord gav i 2022 ikke afslag til nogle sociale tilbud på ny godkendelse, men kigger man på sagsbehandlingstiden alene for plejefamilier som kan nygodkendes, er sagsbehandlingstiden 16 uger i gennemsnit.

<sup>43</sup> Foruden de 71 plejefamilier, som har ønsket ophør, er tre plejefamilier overdraget til andre socialtilsyn, to er nygodkendt med ny samlever.

<sup>44</sup> Foruden de otte sociale tilbud som har ønsket ophør af godkendelse, er 20 tilbud i løbet af 2022 overdraget til andre socialtilsyn. Heraf er 16 tilbud overdraget i forbindelse med ny lovgivning om specialistfunktioner pr. 1 juli 2022.

## 8.5 Bilag 5: Whistleblowhenvendelser

*Tabel 21: Antal henvendelser om bekymrende forhold*

|                                    | Antal henvendelser |
|------------------------------------|--------------------|
| Plejefamilier                      | 22                 |
| Tilbud til børn og unge            | 47                 |
| Tilbud til børn, unge og voksne    | 127                |
| Tilbud til voksne                  | 132                |
| Udenfor lov om socialtilsyn/ Andet | 15                 |
| I alt                              | 373                |

Socialtilsyn Nord

Springvandspladsen 5

9800 Hjørring

Telefon: 72 33 69 30

[socialtilsynnord@hjoerring.dk](mailto:socialtilsynnord@hjoerring.dk)

[www.socialtilsynnord.hjoerring.dk](http://www.socialtilsynnord.hjoerring.dk)

Godkendt af Byrådet i Hjørring Kommune den XX.



### **3.3**

### **Flygtningefordeling 2024**



Kommunernes Landsforening  
Weidekampsgade 10  
2300 København S

30. april 2024

Udlændingestyrelsen

1. Asylkontor

Farimagsgade 51A

4700 Næstved

Tlf.: 35 36 66 00

[www.nyidanmark.dk](http://www.nyidanmark.dk)

Sagsnummer 23/108198

Sagsbehandler: hnlp

## Landstal for 2024

Det følger af integrationslovens § 6, at Udlændingestyrelsen hvert år senest den 1. maj skal udsende meddelelse om det antal flygtninge, som styrelsen påregner, at der skal meddeles opholdstilladelse til i det kommende år (landstallet).

Det forventede antal visiteringer for et år fastsættes på baggrund af et skøn over antallet af asylansøgere og udviklingen i sagsbehandlingen, herunder anerkendelsesprocenten. Skønnet over antallet af visiteringer er erfaringsmæssigt særdeles vanskeligt at foretage, idet indrejsetallets størrelse og sammensætningen af ansøgerne kan variere betydeligt fra måned til måned, afhængigt af flygtningestrømmenes bevægelser, både globalt og regionalt. Sammensætningen af gruppen af ansøgerne har endvidere afgørende betydning for længden af sagsbehandlingstiden, da der er forskel på, hvor mange samtaler, det er nødvendigt at afholde med ansøgerne, ligesom anerkendelsesprocenten i høj grad påvirkes af asylansøgers nationalitet.

Udlændingestyrelsen vurderer på det nuværende grundlag, at der i 2024 vil blive givet opholdstilladelse til 550 flygtninge, som vil skulle visiteres til kommunerne.

Landstallet for 2024 fastsættes således til 550 personer.

Det bemærkes i den forbindelse, at personer, der søger om opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine, ikke indgår i det fastsatte landstal, jf. §



30, stk. 1, i lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine (særloven). Personer, som meddeles opholdstilladelse efter særloven, fordeles i stedet efter reglerne i særlovens § 30, Side 2 af 12 stk. 3-4, samt efter reglerne i bekendtgørelse nr. 1504 af 8. december 2022 om forholdsmæssige kommunetal for 2022 til fordeling af personer omfattet af lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine.

### Regionskvoter for 2024

Det følger af integrationslovens § 7, stk. 1, at Udlændingestyrelsen fastsætter det antal flygtninge, som påregnes boligplaceret inden for de enkelte regioner i et kommende kalenderår. De fastsatte regionskvoter udsendes samtidig med landstallet.

#### Regionskvoterne fastsættes således:

|                         | 2024       |
|-------------------------|------------|
| Region                  | Antal      |
| Region Hovedstaden      | 135        |
| Region Sjælland         | 81         |
| Region Syddanmark       | 125        |
| Region Midtjylland      | 141        |
| Region Nordjylland      | 68         |
| <b>Total (landstal)</b> | <b>550</b> |

### Kommunekvoter for 2024

Det følger af § 2, stk. 4 i bekendtgørelse nr. 550 af 5. maj 2022 om boligplacering af flygtninge, at til brug for indgåelse af aftaler om kommunekvoter, jf. § 5, stk. 1, udsendes sammen med landstallet de i § 8 nævnte opgørelser, dvs. en opgørelse over befolkningen, jf. § 8, stk. 1, en opgørelse over antallet af indvandrere og flygtninge, jf. § 8, stk. 2, og en opgørelse over antallet af familiesammenførte til flygtninge, jf. § 8, stk. 5.

På den baggrund vedlægger Udlændingestyrelsen de nævnte opgørelser i bilag A.

Udlændingestyrelsen skal nu bede kommunerne i hver region om at søge at indgå en aftale om kommunekvoter for 2024, jf. integrationslovens § 8, stk. 1. Udlændingestyrelsen anbefaler, at eventuelle aftaler indeholder en stillingtagen til, hvorvidt aftalen fortsat skal gælde, hvis landstallet for 2024 på et senere tidspunkt bliver ændret. Aftalen skal meddeles Udlændingestyrelsen inden den 10. september 2023.

Har kommunalbestyrelserne inden for en region ikke inden den 10. september 2023 givet meddelelse til Udlændingestyrelsen om indgåelse af en aftale om kommunekvoter for 2024, fastsætter Udlændingestyrelsen inden den 30. september 2023 for hver kommune i regionen det antal flygtninge, som påregnes boligplaceret inden for de enkelte kommuner i det kommende år, jf. integrationslovens § 8, stk. 3.

Hvis der ikke indgås aftale om kommunekvoter, agter styrelsen at fastsætte kommunekvoterne således som anført i bilag B.

Spørgsmål vedrørende proceduren omkring landstallet og kvoterne kan rettes til Udlændingestyrelsen, specialkonsulent, Hanne Lopdrup, e-mail [hnlp@us.dk](mailto:hnlp@us.dk), telefonnummer, 35 30 87 15.

Spørgsmål vedrørende de bagvedliggende beregninger for landstallet kan rettes til Udlændingestyrelsen, Per Würtz Jacobsen, telefonnummer 23 24 22 80, e-mail [prjc@us.dk](mailto:prjc@us.dk)

Med venlig hilsen



Dorthe Nielsen

## Bilag A: Opgørelse, jf. boligplaceringsbekendtgørelsens § 8

Opgørelse over indbyggere samt flygtninge og indvandrere bosat i kommunerne pr. 1. januar 2023

| Kommune nr. og kommune    | Indbyggertal pr. 1. januar 2023, ekskl. Christiansø | Antallet af udenlandske statsborgere fra ikke-vestlige lande bosat i kommunerne pr. 1. januar 2023, ekskl. Christiansø, fordelt på opholdsgrundlag | Antal asylansøgere indkvarteret på centre pr. 15. april 2023 |
|---------------------------|---|--|--|
| <b>Danmark i alt</b>      | <b>5.932.561</b>                                    | <b>327.468</b>   | <b>2.037</b>   |
| <b>Region Hovedstaden</b> | <b>1.891.778</b>                                    | <b>138.936</b>   | <b>296</b>   |
| 101 København             | 653.664   | 51.219   |  |
| 147 Frederiksberg         | 104.664   | 6.370  |  |
| 151 Ballerup              | 50.039  | 4.075  |  |
| 153 Brøndby               | 37.128  | 5.816  |  |
| 155 Dragør                | 14.609  | 471  |  |
| 157 Gentofte              | 74.838  | 3.582  |  |
| 159 Gladsaxe              | 70.001  | 6.042  |  |
| 161 Glostrup              | 23.635  | 2.190  |  |
| 163 Herlev                | 29.215  | 2.666  |  |
| 165 Albertslund           | 27.530  | 3.740  |  |
| 167 Hvidovre              | 53.443  | 4.737  |  |
| 169 Høje-Taastrup         | 55.258  | 6.913  |  |
| 173 Lyngby-Taarbæk        | 58.434  | 3.006  |  |
| 175 Rødovre               | 42.563  | 4.086  |  |
| 183 Ishøj                 | 23.457  | 4.018  |  |
| 185 Tårnby                | 43.042  | 2.779  |  |
| 187 Vallensbæk            | 17.031  | 1.864  |  |
| 190 Furesø                | 42.077  | 2.489  |  |
| 201 Allerød               | 26.061  | 1.167  | 231  |
| 210 Fredensborg           | 41.689  | 2.845  |  |
| 217 Helsingør             | 63.399  | 3.719  |  |
| 219 Hillerød              | 54.159  | 3.049  |  |
| 223 Hørsholm              | 24.715  | 1.195  | 65   |
| 230 Rudersdal             | 57.193  | 2.693  |  |
| 240 Egedal                | 45.202  | 2.035  |  |
| 250 Frederikssund         | 46.117  | 1.928  |  |
| 260 Halsnæs               | 31.466  | 1.512  |  |
| 270 Gribskov              | 41.547  | 1.477  |  |
| 400 Bornholm              | 39.602  | 1.253  |  |

|                        |                |               |            |
|------------------------|----------------|---------------|------------|
| <b>Region Sjælland</b> | <b>849.857</b> | <b>39.481</b> | <b>155</b> |
| 253 Greve              | 51.507         | 3.798         |            |
| 259 Køge               | 62.458         | 3.532         |            |
| 265 Roskilde           | 90.446         | 4.195         |            |
| 269 Solrød             | 24.216         | 1.022         |            |
| 306 Odsherred          | 32.977         | 1.048         |            |
| 316 Holbæk             | 73.440         | 3.552         |            |
| 320 Faxe               | 37.344         | 1.266         |            |
| 326 Kalundborg         | 48.602         | 1.897         |            |
| 329 Ringsted           | 35.906         | 2.133         |            |
| 330 Slagelse           | 79.728         | 4.570         |            |
| 336 Stevn              | 23.692         | 753           |            |
| 340 Sorø               | 30.444         | 1.033         |            |
| 350 Lejre              | 28.930         | 983           | 155        |
| 360 Lolland            | 39.921         | 1.685         |            |
| 370 Næstved            | 84.574         | 4.098         |            |
| 376 Guldborgsund       | 60.231         | 2.427         |            |
| 390 Vordingborg        | 45.441         | 1.489         |            |

|                          |                  |               |            |
|--------------------------|------------------|---------------|------------|
| <b>Region Syddanmark</b> | <b>1.237.413</b> | <b>61.510</b> | <b>700</b> |
| 410 Middelfart           | 39.961           | 1.408         |            |
| 420 Assens               | 40.944           | 1.163         |            |
| 430 Faaborg-Midtfyn      | 52.253           | 1.625         |            |
| 440 Kerteminde           | 23.991           | 895           |            |
| 450 Nyborg               | 32.262           | 1.487         |            |
| 461 Odense               | 207.762          | 14.779        |            |
| 479 Svendborg            | 59.735           | 2.405         |            |
| 480 Nordfyns             | 29.726           | 982           |            |
| 482 Langeland            | 12.384           | 349           | 36         |
| 492 Ærø                  | 6.008            | 166           |            |
| 510 Haderslev            | 55.353           | 2.571         |            |
| 530 Billund              | 27.021           | 1.251         |            |
| 540 Sønderborg           | 74.380           | 4.045         | 67         |
| 550 Tønder               | 36.878           | 1.306         | 186        |
| 561 Esbjerg              | 115.758          | 5.360         | 247        |
| 563 Fanø                 | 3.426            | 93            |            |
| 573 Varde                | 49.995           | 1.630         |            |
| 575 Vejen                | 42.924           | 1.747         |            |
| 580 Aabenraa             | 59.002           | 2.691         |            |
| 607 Fredericia           | 52.173           | 3.118         |            |
| 621 Kolding              | 94.528           | 5.532         |            |
| 630 Vejle                | 120.949          | 6.907         | 164        |

|                           |                  |               |            |
|---------------------------|------------------|---------------|------------|
| <b>Region Midtjylland</b> | <b>1.358.879</b> | <b>64.807</b> | <b>663</b> |
| 615 Horsens               | 96.480           | 5.461         |            |
| 657 Herning               | 89.952           | 4.372         | 58         |
| 661 Holstebro             | 58.978           | 2.496         | 392        |
| 665 Lemvig                | 19.371           | 571           |            |
| 671 Struer                | 20.794           | 925           |            |
| 706 Syddjurs              | 44.207           | 1.271         |            |
| 707 Norddjurs             | 36.978           | 1.277         |            |
| 710 Favrskov              | 49.408           | 1.604         |            |
| 727 Odder                 | 23.626           | 820           |            |
| 730 Randers               | 99.931           | 4.502         |            |
| 740 Silkeborg             | 99.400           | 3.918         |            |
| 741 Samsø                 | 3.775            | 96            |            |
| 746 Skanderborg           | 65.138           | 2.328         |            |
| 751 Århus                 | 361.544          | 24.356        |            |
| 756 Ikast-Brande          | 42.540           | 2.026         | 213        |
| 760 Ringkøbing-Skjern     | 56.348           | 1.964         |            |
| 766 Hedensted             | 47.609           | 1.412         |            |
| 779 Skive                 | 45.069           | 1.501         |            |
| 791 Viborg                | 97.731           | 3.907         |            |

|                           |                |               |            |
|---------------------------|----------------|---------------|------------|
| <b>Region Nordjylland</b> | <b>594.634</b> | <b>22.734</b> | <b>223</b> |
| 773 Morsø                 | 19.927         | 600           |            |
| 787 Thisted               | 43.383         | 1.528         |            |
| 810 Brønderslev           | 36.540         | 1.237         |            |
| 813 Frederikshavn         | 58.864         | 2.181         |            |
| 820 Vesthimmerland        | 36.431         | 1.180         | 223        |
| 825 Læsø                  | 1.789          | 20            |            |
| 840 Rebild                | 30.908         | 795           |            |
| 846 Mariagerfjord         | 41.859         | 1.515         |            |
| 849 Jammerbugt            | 38.364         | 1.089         |            |
| 851 Aalborg               | 222.571        | 10.245        |            |
| 860 Hjørring              | 63.998         | 2.344         |            |

## Opgørelse over familiesammenføringer til flygtninge tilgået kommune i 2022

| Kommune                         | Familiesammenføringer til flygtninge, tilgået kommunen i 2022 |
|---------------------------------|---|
| <b>Region Hovedstaden</b>       |   |
| 101 København                   | 16  |
| 147 Frederiksberg               | 1   |
| 151 Ballerup                    | -   |
| 153 Brøndby                     | 3   |
| 155 Dragør                      | 1   |
| 157 Gentofte                    | 9   |
| 159 Gladsaxe                    | 11  |
| 161 Glostrup                    | 1   |
| 163 Herlev                      | -   |
| 165 Albertslund                 | 1   |
| 167 Hvidovre                    | 2   |
| 169 Høje-Taastrup               | 6   |
| 173 Lyngby-Taarbæk              | 5   |
| 175 Rødovre                     | -   |
| 183 Ishøj                       | 1   |
| 185 Tårnby                      | 2   |
| 187 Vallensbæk                  | -   |
| 190 Furesø                      | 5   |
| 201 Allerød                     | 2   |
| 210 Fredensborg                 | 1   |
| 217 Helsingør                   | -   |
| 219 Hillerød                    | 1   |
| 223 Hørsholm                    | 5   |
| 230 Rudersdal                   | 2   |
| 240 Egedal                      | 3   |
| 250 Frederikssund               | 9   |
| 260 Halsnæs                     | 2   |
| 270 Gribskov                    | 1   |
| 400 Bornholm                    | 9   |
| <b>Region Hovedstaden i alt</b> | <b>99</b>   |

|                              |           |
|------------------------------|-----------|
| <b>Region Sjælland</b>       |           |
| 253 Greve                    | 2         |
| 259 Køge                     | 5         |
| 265 Roskilde                 | 8         |
| 269 Solrød                   | 1         |
| 306 Odsherred                | 4         |
| 316 Holbæk                   | 8         |
| 320 Faxe                     | 4         |
| 326 Kalundborg               | 1         |
| 329 Ringsted                 | 3         |
| 330 Slagelse                 | 7         |
| 336 Stevns                   | 1         |
| 340 Sorø                     | 4         |
| 350 Løjre                    | 2         |
| 360 Lolland                  | 3         |
| 370 Næstved                  | 14        |
| 376 Guldborgsund             | 2         |
| 390 Vordingborg              | 7         |
| <b>Region Sjælland i alt</b> | <b>76</b> |

|                                |           |
|--------------------------------|-----------|
| <b>Region Syddanmark</b>       |           |
| 410 Middelfart                 | 3         |
| 420 Assens                     | 1         |
| 430 Faaborg-Midtfyn            | 1         |
| 440 Kerteminde                 | 4         |
| 450 Nyborg                     | 5         |
| 461 Odense                     | 11        |
| 479 Svendborg                  | 3         |
| 480 Nordfyns                   | 2         |
| 482 Langeland                  | 1         |
| 492 Ærø                        | -         |
| 510 Haderslev                  | 7         |
| 530 Billund                    | 2         |
| 540 Sønderborg                 | 5         |
| 550 Tønder                     | 7         |
| 561 Esbjerg                    | 6         |
| 563 Fanø                       | -         |
| 573 Varde                      | 5         |
| 575 Vejen                      | 3         |
| 580 Aabenraa                   | 2         |
| 607 Fredericia                 | 2         |
| 621 Kolding                    | 7         |
| 630 Vejle                      | 16        |
| <b>Region Syddanmark i alt</b> | <b>93</b> |



|                                 |            |
|---------------------------------|------------|
| <b>Region Midtjylland</b>       |            |
| 615 Horsens                     | 10         |
| 657 Herning                     | 9          |
| 661 Holstebro                   | 7          |
| 665 Lemvig                      | -          |
| 671 Struer                      | 2          |
| 706 Syddjurs                    | 1          |
| 707 Norddjurs                   | 3          |
| 710 Favrskov                    | 7          |
| 727 Odder                       | 8          |
| 730 Randers                     | 4          |
| 740 Silkeborg                   | 5          |
| 741 Samsø                       | -          |
| 746 Skanderborg                 | 2          |
| 751 Århus                       | 20         |
| 756 Ikast-Brande                | 5          |
| 760 Ringkøbing-Skjern           | 3          |
| 766 Hedensted                   | 6          |
| 779 Skive                       | 3          |
| 791 Viborg                      | 12         |
| <b>Region Midtjylland i alt</b> | <b>107</b> |

|                                 |           |
|---------------------------------|-----------|
| <b>Region Nordjylland</b>       |           |
| 773 Morsø                       | -         |
| 787 Thisted                     | 5         |
| 810 Brønderslev                 | -         |
| 813 Frederikshavn               | 12        |
| 820 Vesthimmerland              | 1         |
| 825 Læsø                        | -         |
| 840 Rebild                      | 8         |
| 846 Mariagerfjord               | 2         |
| 849 Jammerbugt                  | 2         |
| 851 Ålborg                      | 30        |
| 860 Hjørring                    | 2         |
| <b>Region Nordjylland i alt</b> | <b>62</b> |

|                      |            |
|----------------------|------------|
| <b>Danmark i alt</b> | <b>437</b> |
|----------------------|------------|

## Bilag B: Beregnede kommunekvoter 2024

|                                 |            |
|---------------------------------|------------|
| <b>Region Hovedstaden</b>       |            |
| 101 København                   | 45         |
| 147 Frederiksberg               | 14         |
| 151 Ballerup                    | 4          |
| 153 Brøndby                     | -          |
| 155 Dragør                      | 2          |
| 157 Gentofte                    | 5          |
| 159 Gladsaxe                    | -          |
| 161 Glostrup                    | -          |
| 163 Herlev                      | 2          |
| 165 Albertslund                 | -          |
| 167 Hvidovre                    | 1          |
| 169 Høje-Taastrup               | -          |
| 173 Lyngby-Taarbæk              | 5          |
| 175 Rødovre                     | 2          |
| 183 Ishøj                       | -          |
| 185 Tårnby                      | 4          |
| 187 Vallensbæk                  | -          |
| 190 Furesø                      | 1          |
| 201 Allerød                     | 3          |
| 210 Fredensborg                 | 4          |
| 217 Helsingør                   | 9          |
| 219 Hillerød                    | 7          |
| 223 Hørsholm                    | -          |
| 230 Rudersdal                   | 8          |
| 240 Egedal                      | 6          |
| 250 Frederikssund               | 1          |
| 260 Halsnæs                     | 4          |
| 270 Gribskov                    | 8          |
| 400 Bornholm                    | -          |
| <b>Region Hovedstaden i alt</b> | <b>135</b> |

|                              |           |
|------------------------------|-----------|
| <b>Region Sjælland</b>       |           |
| 253 Greve                    | 3         |
| 259 Køge                     | 5         |
| 265 Roskilde                 | 9         |
| 269 Solrød                   | 4         |
| 306 Odsherred                | 4         |
| 316 Holbæk                   | 5         |
| 320 Faxe                     | 4         |
| 326 Kalundborg               | 9         |
| 329 Ringsted                 | 2         |
| 330 Slagelse                 | 5         |
| 336 Stevns                   | 4         |
| 340 Sorø                     | 3         |
| 350 Lejre                    | 4         |
| 360 Lolland                  | 5         |
| 370 Næstved                  | 2         |
| 376 Guldborgsund             | 10        |
| 390 Vordingborg              | 3         |
| <b>Region Sjælland i alt</b> | <b>81</b> |

|                                |            |
|--------------------------------|------------|
| <b>Region Syddanmark</b>       |            |
| 410 Middelfart                 | 6          |
| 420 Assens                     | 9          |
| 430 Faaborg-Midtfyn            | 11         |
| 440 Kerteminde                 | 1          |
| 450 Nyborg                     | 1          |
| 461 Odense                     | 13         |
| 479 Svendborg                  | 9          |
| 480 Nordfyns                   | 5          |
| 482 Langeland                  | 2          |
| 492 Ærø                        | 1          |
| 510 Haderslev                  | 3          |
| 530 Billund                    | 3          |
| 540 Sønderborg                 | 7          |
| 550 Tønder                     | 1          |
| 561 Esbjerg                    | 15         |
| 563 Fanø                       | 1          |
| 573 Varde                      | 6          |
| 575 Vejen                      | 6          |
| 580 Aabenraa                   | 9          |
| 607 Fredericia                 | 6          |
| 621 Kolding                    | 7          |
| 630 Vejle                      | 3          |
| <b>Region Syddanmark i alt</b> | <b>125</b> |

|                                 |            |
|---------------------------------|------------|
| <b>Region Midtjylland</b>       |            |
| 615 Horsens                     | 5          |
| 657 Herning                     | 7          |
| 661 Holstebro                   | 5          |
| 665 Lemvig                      | 4          |
| 671 Struer                      | 2          |
| 706 Syddjurs                    | 9          |
| 707 Norddjurs                   | 5          |
| 710 Favrskov                    | 4          |
| 727 Odder                       | -          |
| 730 Randers                     | 15         |
| 740 Silkeborg                   | 15         |
| 741 Samsø                       | 1          |
| 746 Skanderborg                 | 12         |
| 751 Århus                       | 25         |
| 756 Ikast-Brande                | 3          |
| 760 Ringkøbing-Skjern           | 9          |
| 766 Hedensted                   | 5          |
| 779 Skive                       | 7          |
| 791 Viborg                      | 8          |
| <b>Region Midtjylland i alt</b> | <b>141</b> |

|                                 |           |
|---------------------------------|-----------|
| <b>Region Nordjylland</b>       |           |
| 773 Morsø                       | 5         |
| 787 Thisted                     | 5         |
| 810 Brønderslev                 | 8         |
| 813 Frederikshavn               | 1         |
| 820 Vesthimmerland              | 8         |
| 825 Læsø                        | 1         |
| 840 Rebild                      | -         |
| 846 Mariagerfjord               | 7         |
| 849 Jammerbugt                  | 8         |
| 851 Aalborg                     | 13        |
| 860 Hjørring                    | 12        |
| <b>Region Nordjylland i alt</b> | <b>68</b> |

|                      |            |
|----------------------|------------|
| <b>Danmark i alt</b> | <b>550</b> |
|----------------------|------------|

### **3.4 Status for nordjysk bidrag til erhvervsfremmestrategi**

Aalborg, 1.juni 2023

## NOTAT

### Nordjysk bidrag til erhvervsfremmestrategi 2024-2027

Bestyrelsen for Erhvervshus Nordjylland er af Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse blevet bedt om at bidrage med indspil til den kommende erhvervsfremmestrategi for 2024-2027 af brev d. 9. februar 2023. Bidraget består af ét regionalt kapitel samt regionale vinkler på Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses strategiske indsatser.

Følgende indeholder:

1. Regionalt kapitel for Nordjylland
2. Indspil til Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses strategiske indsatser

### Proces

Bestyrelsen har ved møde d. 14. marts 2023 behandlet temaer for det nordjyske bidrag på. I processen har der i samarbejde med Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse været afholdt en strategiworkshop i Rebild (22.3.23) med 160 deltagere. På baggrund af indspil fra workshoppen har Erhvervshuset udarbejdet et regionalt kapitel samt skriv på regionale vinkler ift. DEBs strategiske indsatser.

Det nordjyske bidrag har været behandlet på KKR-møde d. 28. april 2023 med deltagelse af BRN v/ Mads Duedahl. Desuden har det nordjyske bidrag være behandlet i Dialogforum d. 11. maj 2023. Dialogforum består af én repræsentant fra hhv. Dansk Industri, Dansk Erhverv, Landbrug og Fødevarer, SMVDanmark, FH Nordjylland, AC, KKR-sekretariatet, BRN-sekretariatet, Region Nordjylland, NordDanmarks EU-kontor, UCN, AAU, repræsentant for hhv. NES, erhvervsskolerne, destinationsselskaberne samt Arbejdsmarkedskontor Midt-Nord.

Der er efterfølgende arbejdet videre med at udforme de to bidrag. Desuden er der hentet indspil fra bred repræsentation af nordjyske virksomheder ved arrangement afholdt d. 11. maj 2023.

Der har således været en meget stor og bredt involverende proces, og der er allerede et stort ejerskab.

På baggrund af de samlede bidrag fra ovenstående arrangementer har Erhvervshuset udarbejdet udkast til 1. Regionalt kapitel samt 2. Regionale vinkler på DEB's strategiske indsatser.

Bestyrelsen har på møde d. 31. maj 2023 drøftet dette udkast. Der er generel opbakning til oplægget med mindre justeringer, som vil blive justeret frem mod endelige indsendelse d. 20. juni 2023.

Det endelige nordjyske bidrag til den kommende erhvervsfremmestrategi vil blive fremlagt til orientering ved KKR-møde d. 23. juni 2023.

## 1. Regionalt kapitel for Nordjylland

Nordjylland er kendetegnet ved en stærk samarbejdskultur mellem offentlige og private aktører: mellem kommuner og region, på tværs af erhvervsfremme-, uddannelses-, og beskæftigelsesaktører samt mellem politikere og virksomheder. Dette er et godt fundament for at styrke og skabe flere fælles forpligtende indsatser overfor virksomhederne i endnu større grad fremover. Det er vigtigt at få bredden af aktører til at understøtte virksomhederne med koordinerede supplerende ydelser, der til sammen skaber en øget robusthed, øget produktivitet og konkurrencestyrke i Nordjylland, så virksomhederne kan imødegå den stigende kompleksitet og konkurrence i markedet.

Det nordjyske produktivetsniveau samt de seneste års vækst i produktiviteten ligger i den lave ende ift. resten af landet. Det betyder, at nordjysk erhvervslivs konkurrenceevne, ud fra et produktivetsperspektiv, er blevet udfordret ift. til de øvrige regioner. Særligt den nordjyske industrisektor halter efter på produktiviteten ift. industrien i resten af landet. Der er derfor både bredt set for erhvervslivet, og særligt for industrien, et potentiale for at løfte produktivetsvæksten fremover. Flere faktorer kan være medvirkende forklaring til den relativt lave produktivitet. Fx er digitaliseringsniveauet og innovationsniveauet i nordjyske virksomheder lavere end hos virksomheder i resten af landet. Desuden tyder det på, at den nordjyske mentalitet og kultur i højere grad er præget af lavere vækst- og skaleringsambitioner samt lavere risiko- og investeringsvillighed ift. resten af landet. Desuden er der, især i yderkommunerne, udfordringer med at tiltrække og fastholde kvalificeret arbejdskraft.

### Vision og centrale indsatser

Der skal arbejdes bredt set på en lang række af virkemidler for at løfte vækst og udvikling i Nordjylland – både på den korte og på den lange bane. Gennem en stærk samarbejdskultur har Nordjylland gode forudsætninger for at vende regionens udfordring med produktivetsvæksten. Det kræver, at der arbejdes for en endnu stærkere samarbejdskultur, der tilskynder til forpligtende samarbejde om strategiske projekter og indsatser på tværs af offentlige og private aktører. Herved kan der opbygges et endnu stærkere økosystem på tværs af aktører, der kan virke som initiator og drivkraft for vækst og udvikling i Nordjylland, og som kan arbejde for at påvirke og forme en grøn dagsorden med udsyn.

Nordjylland vil arbejde for at være et knudepunkt for grøn omstilling med hjemsted for stærke viden- og uddannelsesinstitutioner, ambitiøse virksomheder og en stærk arbejdsstyrke med meningsfulde jobs.

Vision for Nordjyllands erhvervsudvikling:

***Nordjylland vil være en innovativ hub for grøn omstilling af erhvervslivet gennem en ambitiøs forpligtende samarbejdskultur***

Visionen realiseres primært gennem seks centrale indsatser, der kræver statsligt engagement og konkrete statslige investeringer de kommende år:

1. Indfri ambitioner i CO2Vision (erhvervsfyrtårn)

Nordjylland skal være en international foregangsregion for fremtidens grønne erhverv og vise verden de store klimagevinster såvel som de store vækst- og

beskæftigelsesmuligheder, der kan høstes ved at videreudvikle, sammentænke, anvende og eksportere nye grønne teknologier (CCUS). CO2Vision udgør et stort potentiale for regionens vækst og udvikling. Der er i det nordjyske erhvervsliv og samfund rigtig gode forudsætninger for øget fangst, anvendelse og lagring af CO2 gennem udvikling og test af teknologier samt opbygning af kompetencer hertil. Potentialet er allerede erkendt og politisk højt prioriteret, regionalt og nationalt. Denne indsats er helt central som fokusområde for erhvervsudviklingen de kommende år i Nordjylland for at reducere CO2-udslip og understøtte en grøn omstilling. Denne indsats kræver markante statslige investeringer de kommende år.

2. Højne grøn omstilling og bæredygtighed  
Nordjylland er stærk på deciderede grønne varer og tjenester i alt fra vindmøllekomponenter til spildevandsrensning. Der er samtidig et potentiale for, at mange flere virksomheder beskæftiger sig med grønne varer og tjenester, men også potentiale for at øvrige virksomheder arbejder mere med grønne tiltag i form af blandt andet genanvendelse af materialer/ressourcer og CO2-reduktion.
3. Øge digitalisering i nordjysk erhverv  
Digitalisering og automatisering af de nordjyske virksomheder er en vigtig forudsætning for at styrke nordjysk erhvervs produktivitetsniveau. Især industrien er vigtig for nordjysk erhvervsliv, både som selvstændig branche, men også som dynamo for mange følgeerhverv indenfor service, bygge/anlæg mv. Den nordjyske industri er også central i forhold til international samhandel. En øget digitalisering af industrien og øvrige erhverv kan desuden bidrage til at sikre den grønne omstilling i virksomhederne.
4. Styrke de nordjyske byer og -kystområder  
Nordjylland er en stærk turismedestination. Særligt i kystområderne, hvor en stor del af beskæftigelsen er afhængig af turisme. Samtidig ses en tendens til fraflytning. En mere grøn og bæredygtig turisme, der spiller sammen med bosætning, fastholdelse af traditionelle kysterhverv, som fx fiskeri og en stærk detailsektor, samt tiltrækning af nye virksomheder, er vigtig. Derfor er det centralt at styrke de nordjyske byer og -kystområder ved at satse på at gøre dem mere attraktive og markedsføre dem stærkere overfor nye virksomheder, tiltrækning af arbejdskraft og turister.
5. Sikre kompetenceforsyning til nordjyske virksomheder  
På en lang række områder bredt set i erhvervslivet efterspørger de nordjyske virksomheder kvalificeret arbejdskraft, både højtuddannede, faglærte samt ufaglærte. For at understøtte virksomhederne bedst muligt ift. kompetenceforsyning, blandt andet til at understøtte den grønne omstilling, kræves, at den eksisterende koordinering mellem erhvervsfremme-, beskæftigelses- og uddannelsesaktører styrkes yderligere. Det gælder både ift. opkvalificering, tiltrækning og fastholdelse af medarbejdere samt inklusion af personer, som står på kanten af arbejdsmarkedet.
6. Understøtte virksomhedernes ambitioner  
Den nordjyske mentalitet har mange styrker. Nordjyder er ihærdige og velovervejede, dog knap så ambitiøse og risikovillige ift. vækst og udvikling. Der er behov for at bidrage til at understøtte virksomhedernes innovationsevne, vækstambitioner og investeringsvillighed, blandt andet med fokus på grøn omstilling. Her kan et styrket samarbejde mellem aktører og længerevarende sparrings- og rådgivningsforløb medvirke til at skabe en større villighed til mere risikobetonede investeringer og innovation hos virksomhederne.



## 2. Indspil til Danmarks Erhvervsfremmebestyrelses strategiske indsatser

Indspil til DEBs strategiske indsatser fokuserer på ni områder, som både kræver statsligt engagement og finansiering samt stærkere strategisk samarbejde og koordinering nationalt mellem forskellige relevante ministerier.

1. Behov for fleksible udviklingsindsatser (Virksomhedsprogrammet)
2. Erhvervsfyrtårnsindsatsen
3. Turismeindsatsen
4. Særlige målrettede indsatser underbygget af analyser
5. Iværksætterindsatsen
6. Kvalificeret arbejdskraft
7. Fælles strategiske indsatser på tværs af ministerier
8. Øvrige EU-funding
9. Klyngeindsatsen

### 1. Behov for fleksible udviklingsindsatser (Virksomhedsprogrammet)

Virksomheder har markant brug for støtte og viden til at udvikle sig ift. den hyperkomplekse verden, som de indgår i. Det, både på kort og på lang sigt.

Virksomhedernes konkrete behov knytter sig ofte til en kombination af flere fagområder, som fx internationalisering, grøn omstilling, digitalisering samt kompetenceforsyning. Og det er uhensigtsmæssigt, at virksomheder tvinges til kunstigt at fokusere på enkelte fagområder i deres udvikling, når udvikling af en virksomhed er mere sammensat. Ofte har en virksomhed behov for en mere fleksibel erhvervsfremmeindsats, end tilfældet er i de nuværende spor under Virksomhedsprogrammet.

At indgå i en hyperkompleks verden fordrer endnu mere end tidligere, at flere fagligheder sættes i spil løbende. Udfordringen er netop, at det ofte er for snævert kun at få hjælp til fx grøn omstilling. Der er ofte behov for en kombination af flere forskellige fagligheder.

Det anbefales derfor, at Bestyrelsen i den kommende strategiperiode arbejder for, at virksomheder med udviklingspotentiale får mulighed for at indgå i en indsats, hvor flere fagligheder inden for rammen af de nationale prioriterede faglige indsatsområder kan sammensættes ift. virksomhedens konkrete behov (en behovsdrevet indsats), som en central del af erhvervsfremmeindsatsen. Et Virksomhedsprogram version 3.0.

I Nordjylland refererer mange aktører og virksomheder til det fleksible regionale rammeprogram "Vilje til Vækst", som har eksisteret i 6-7 år, og som er afsluttet. Programmet har desuden modtaget en af de bedste evalueringer af COWI ift. effekter og tilfredshed hos virksomhederne.

Det kræver i den sammenhæng, at virksomhederne får mulighed for at indgå i længerevarende processer, hvor det bliver muligt for virksomhederne at få hjælp til både afklaring samt mulighed for implementering af løsninger.

Fleksible udviklingsindsatser, som beskrevet ovenfor, vil være med til at understøtte Bestyrelsens strategiske målsætning<sup>1</sup> omkring robuste virksomheder, ved bl.a. at medvirke til

---

<sup>1</sup> Bilag 3.2.2: Målsætninger for den kommende strategi, 18.04.2023, Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse, <https://erhvervsfremmebestyrelsen.dk/sites/default/files/2023-05/Bilag%203.2.2%20-%20M%C3%A5ls%C3%A6tninger%20for%20kommende%20strategi.pdf>

at skabe stabil vækst for erhvervslivet (mål for erhvervsudvikling) samt forbedre kompetencer for deltagere i indsatser, jf. mål for erhvervsfremme.

## 2. Erhvervsfyrårnsindsatsen

Erfaringerne med den første fase af de regionale erhvervsfyrårne viser, at etableringen af erhvervsfyrårne som særlige erhvervseventyr for vækst og udvikling på sigt i Danmark kræver langsigtet strategisk og politisk opbakning, også nationalt, ift. prioritering, finansiering og regulering.

Det er yderst afgørende for erhvervsfyrårnenes succes, at der er en særlig økonomisk prioritering i den kommende strategiperiode.

Det anbefales, at Bestyrelsen i den kommende strategiperiode arbejder for de nødvendige midler til udvikling af erhvervsfyrårnene, herunder i udmøntningen aktivt arbejder for at administrationen omkring annonceringer, frister mv, fordrer brede konsortier, samarbejder på tværs af aktørlandskabet samt solide ansøgninger.

Desuden anbefales det, at Bestyrelsen arbejder målrettet for koordinering og samstemmelse ift. de barrierer, der eksisterer, for at udløse det potentiale, der eksisterer i de regionale erhvervsfyrårne. Herunder målrettet arbejder for fælles Regeringsprioritering mellem de enkelte ministre/ministerier omkring indsatsen.

Fx skal Uddannelses- og Forskningsministeriet samt Erhvervsministeriet være tæt koordineret, så det sikres, at fx videninstitutioner har tilstrækkelige incitamenter til at forpligte sig i erhvervsfyrårnsindsatsen med ressourcer samt viden.

## 3. Turismeindsatsen

Turisme er en vigtig styrkeposition i Nordjylland. Særligt i kystområderne, hvor en stor del af beskæftigelsen er afhængig af turismen. Samtidig ses en tendens til fraflytning af borgere og virksomheder fra yderkommunerne. En mere grøn og bæredygtig turisme, der spiller sammen med bosætning, fastholdelse af traditionelle kysterhverv, som fx fiskeri og en stærk detailsektor, samt tiltrækning af nye virksomheder, er derfor vigtig.

På den baggrund anbefales det, at udviklingen af den lokale destinationsudvikling, i form af de nuværende turismedestinationer, fortsat prioriteres. Desuden er det vigtigt, at man fra nationalt hold understøtter styrkelsen af byer og kystområder ved bl.a. at lægge vægt på, at projekter skal være med til at gøre områderne attraktive - ikke kun for gæster, men også for området, nye virksomheder og befolkning (arbejdskraft).

Ved at anskue udvikling af turisme i kystområderne i et holistisk perspektiv, i relation til destinationsudvikling med fokus på bl.a. bosætning og tiltrækning af nye virksomheder, understøttes Bestyrelsens målsætning<sup>2</sup> om indsatser for hele landet, herunder mål for erhvervsudvikling med hensyn til høj produktivitet i hele landet, og særligt mål for erhvervsfremme med fokus på at fremme lokal og regional erhvervsudvikling samt understøttelse af virksomheder i landdistrikter.

---

<sup>2</sup> Bilag 3.2.2: Målsætninger for den kommende strategi, 18.04.2023, Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse, <https://erhvervsfremmebestyrelsen.dk/sites/default/files/2023-05/Bilag%203.2.2%20-%20M%C3%A5ls%C3%A6tninger%20for%20kommende%20strategi.pdf>

#### 4. Særlige målrettede indsatser underbygget af analyser

Forcens ved det nuværende Virksomhedsprogram er, at det dækker bredt ift. både erhvervsudfordringer, brancher samt virksomhedstyper. Karakteren af programmet fordrer dog, at virksomheder selv erkender behovet og søger.

Virksomhedsprogrammet bør suppleres med indsatser, der fokuserer på specifikke (ofte uerkendte) udfordringer og potentialer, hvor indsatsen eller programmet er proaktivt og sigter på specifikke udfordringer, brancher samt indsatser.

Af eksempler kan nævnes:

AddSmart: Den nordjyske European Digital Innovation Hub, hvor der iværksættes en fokuseret strategisk indsats ift. en udfordring inden for en specifik branche samt under en af de nationale prioriterede faglige indsatsområder. Herved opnås en proaktiv indsats ift. erhvervsudvikling med fokus på vækst og udvikling. I det pågældende eksempel med udgangspunkt i en specifik region. Eksemplet med AddSmart fokuserer særligt på udfordringer inden for produktivitetstilvækst samt manglende investering i innovation og kompetencer (udfordring/potentiale) i nordjysk industri (branche) med specifik målsætning om at højne optaget af digitale teknologer inden for Industri 4.0 (indsats).

Regulering og ESG: Den gradvise indførelse af regler og krav for virksomheder under EU Green Deal (EU's Taksonomi forordning, CSRD, CSDDD, mv.). Flere krav retter sig i første omgang mod større virksomheder, men de vil påvirke de SMVer, som er underleverandører. Flere aktører påpeger, at der er en risiko, for at rapporteringskravene bliver en compliance byrde for virksomhederne, uden at medføre en reel effekt på klima og miljø. Samtidig, og mest af alt betyder det, at SMVer, der ikke kan leve op til regler og krav, reelt falder ud af værdikæden. De vil miste ordrer, kunder - og på sigt vil det udhule virksomhedens konkurrencekraft. Her kunne en proaktiv tilgang være at fokusere en indsats på SMVer, der virker i store virksomheders leverandør- og værdikæder. Hvor de store virksomheder har fokus på CSRD (Corporate Sustainability Reporting Directive) - og herunder kommer til at stille krav til SMVer i leverandør- og værdikæde til at dokumentere ESCR (European Sustainability Reporting Standards) (udfordring/potentiale). Umiddelbart vil det højst sandsynligt være SMVer inden for industri samt bygge og anlæg (brancher), som bliver påvirket af dette krav fra de større virksomheder. Indsatsens fokus kunne være på at vende krav og rammer til ECRS - og de store virksomheders krav - til en konkurrencefordel for virksomheden (indsats).

Forsvarsindustrien: Den sikkerhedspolitiske situation i Europa påvirker forsvarssituationen i Danmark, herunder forsvar af nærområdet, overvågning af det nordiske søterritorium og det arktiske område. Med øget opmærksomhed på eget forsvar, samt betydelige investeringer (udfordring/potentiale), er der stort potentiale for udvikling og vækst indenfor forsvarsindustrien. Det gælder også underleverandører- og værdikæder til forsvarsindustrien, som fx sikkerheds- og forsvarsteknologier (branche). Virksomheder i Nordjylland har tradition for at indgå som leverandører til Forsvaret. Desuden er Nationalt Forsvarsteknologisk Center ved Aalborg Universitet involveret i udviklingen af forsvarsteknologisk udstyr. Sikkerhedspolitik og erhvervspolitik bør gå hånd i hånd. Indsatsens fokus kunne være at arbejde for, at danske virksomheder bliver leverandører til det danske forsvar frem for at investeringerne lægges uden for Danmark (indsats).

Det er helt afgørende, at Bestyrelsen arbejder for en målrettet erhvervsudvikling ift. indsatser, der kan supplere tilbud i Virksomhedsprogrammet. Dette kan gøres både regionalt samt nationalt, fx en indsats for maritime virksomheder ift. det specifikke udfordringsbillede for den branche.

Dette kræver dyberegående analyser af erhvervslivets udfordringer/potentialer inden for særlige brancher. Det kan fx være ift. dyberegående analyser ift. nationale som regionale styrkepositioner, herunder analyser i de specifikke styrkepositioners værdikædekompleks.

Derfor anbefales det, at Bestyrelsen arbejder for målrettede proaktive indsatser ift. særlige udfordringer/potentialer, brancher og virksomhedstyper. Dette understøttet af dyberegående analyser, der kan supplere Virksomhedspanelet.

Ved at arbejde med målrettede indsatser underbygget af dyberegående analyser af erhvervslivets udfordringer understøttes Bestyrelsen målsætning<sup>3</sup> omkring robuste virksomheder. Denne type indsatser vil understøtte erhvervsudviklingsmålet om stabil vækst samt målet for erhvervsfremme ift. at forbedre kompetencer for deltagere i indsatsen. Desuden vil denne type af indsatser ligeledes understøtte målsætning om indsatser for hele landet, hvor mål for erhvervsudviklingen er høj produktivitet i hele landet samt et mål for erhvervsfremme ift. at fremme lokal og regional erhvervsudvikling, herunder understøttelse af virksomheder i landdistrikterne.

## 5. Iværksætterindsatsen

Bestyrelsens indsatser omkring iværksættere (IværksætterDanmark samt BeyondBeta) er to gode samt relevante indsatser ift. at understøtte iværksætteri i Danmark. Det er helt centralt fortsat at have en markant national iværksætterindsats både ift. iværksættere bredt og ift. vækstiværksættere. Den grønne omstilling og brugen af digitale teknologier samt den hyperkomplekse verden virksomhederne kigger ind i, fordrer endnu mere end tidligere behovet for nytænkning, som særligt iværksættere og startups kan levere.

Kigger man på de eksisterende programmer under iværksætterindsatsen, så er der færre midler end tidligere, og der kan være en bekymring, for at man ikke understøtter den potentielle nødvendige iværksætterudvikling.

Når etablerede virksomheder og iværksættere mødes, opstår frugtbar udvikling af nye innovative løsninger, som denne udvikling kunne have stor gavn af. De etablerede virksomheder har logo og muskler i kraft af, at de fx har etablerede internationale distributionskanaler, driftssikre produktionsapparater samt styr på virksomhedens leverandør- og værdikæder. Hvor startups modsat har ideerne og motivation, men mangler de etablerede virksomhedselementer for at skabe sig en rentabel forretning.

På den baggrund anbefales det, at Bestyrelsen i den kommende strategiperiode igangsætter indsatser, der er med til at styrke samspillet mellem etablerede virksomheder og startups ift. at udvikle nye innovative løsninger, fx ved at understøtte samarbejder og fælles fora mellem iværksættere og etablerede virksomheder.

---

<sup>3</sup> Bilag 3.2.2: Målsætninger for den kommende strategi, 18.04.2023, Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse, <https://erhvervsfremmebestyrelsen.dk/sites/default/files/2023-05/Bilag%203.2.2%20-%20M%C3%A5ls%C3%A6tninger%20for%20kommende%20strategi.pdf>

## 6. Kvalificeret arbejdskraft

På en lang række områder bredt set i erhvervslivet mangler de nordjyske virksomheder kvalificeret arbejdskraft. Eksempelvis bliver der øget behov for specialarbejdere, faglærte og ingeniører for at løfte den grønne omstilling samt realisere ambitionen i CO2Vision (det nordjyske erhvervsfyrårn). Det er derfor vigtigt, at der bliver sat markant ind her med opkvalificering, tiltrækning og fastholdelse af medarbejdere.

Håndtering af arbejdskraftsudfordringen står på tre søjler: erhvervsfremme, beskæftigelse og uddannelse. For at understøtte virksomhederne bedst muligt ift. kompetenceforsyning kræves en koordinering mellem erhvervsfremme-, beskæftigelses- og uddannelsesaktører samt en tværfaglig tilgang til kompetenceforsyningen til de danske virksomheder. Der er allerede gode takter i fx SMV:Vækstpilot.

Det anbefales, at Bestyrelsen arbejder for styrkelse og videreudvikling af dette aspekt samt arbejder for endnu stærkere incitamentsstrukturer, herunder baner vejen for, at aktørerne søger dette samarbejde.

## 7. Fælles strategiske indsatser på tværs af ministerier

For at kunne løfte erhvervslivets udfordringer samt løfte store samfundsudfordringer, som fx den grønne omstilling, er der behov for, at man på tværs af ministerier, herunder Uddannelses- og Forskningsministeriet, Beskæftigelsesministeriet, Forsvarsministeriet samt Erhvervsministeriet, er med til at sikre fælles prioriteringer, herunder den nødvendige regulering, finansiering samt incitamentsstrukturer, og hermed fælles prioriteringer til gavn for erhvervs- og virksomhedsudviklingen regionalt.

Fx forudsætter realiseringen af ambitionen i CO2Vision, at stærke energiforskere på universitet naturligt engagerer sig, og at forskellige finansieringsmidler ift. universiteternes incitamenter for dette, ikke begrænses, så universitet kan bidrage til den fælles udvikling af de nødvendige teknologiske løsninger.

Det anbefales, at Bestyrelsen arbejder for, at budskabet om nødvendige reguleringer, finansiering samt incitamentsstrukturer samt fælles prioriteringer bringes videre til Regeringen, som forudsætning for at løfte de store erhvervsudviklingsudfordringer i Danmark.

## 8. Øvrig EU-funding

Nationale strategiske indsatser bør tænkes sammen med øvrig EU-funding, og ikke som nu alene fokusere på nationale erhvervsfremmemidler samt strukturfondsmidler under Regionalfonden og Socialfonden.

Bestyrelsens arbejde i den kommende strategi bør have fokus på koblinger til andre EU-finansieringsmuligheder, som fx Interreg, Digital Europe Programme samt Single Market Program, med fokus på medfinansiering via EUs strukturfonde samt andre nationale midler. Herudover også til anden EU-funding med relation til udvikling af erhvervslivet under de nationale prioriterede faglige indsatsområder, der er forankret under andre ministerier.

I 2023 etableres, efter beslutning af den daværende erhvervsminister, 5 European Digital Innovation Hubs i Danmark. EDIHerne forventes at køre i en periode på 7 år. I første annonceringsrunde, som gælder for de første 3 år, opstod der en række udfordringer ift.

statslig medfinansieringen af hubsene. Dette gav store vanskeligheder for konsortierne bag de danske hubs. I første periode besluttede DEB at støtte etableringen af de danske hubs med nationale midler.

Det forventes, at den næste EU-annonceringen for forlængelse af EDIHerne (yderligere 4 år) vil ske i andet halvår af 2024. Udfordringerne med national medfinansiering vil derved opstå igen.

Det anbefales derfor, at Bestyrelsen i 2024 (i lighed med etableringen af hubsene) afsætter midler til national medfinansiering af de fem danske European Digital Innovation Hubs.

## 9. Klyngeindsatsen

Erhvervshus Nordjylland har et generelt godt og konstruktivt samarbejde med en række erhvervsklynger for udvikling af de nordjyske virksomheder. Etableringen af de nye nationale erhvervsklynger, samt klare retningslinjer og opmærksomhed på et enkelt og sammenhængende erhvervsfremmesystem med klare skel på opgaveløsningen mellem erhvervsklynger og Erhvervshuse, fungerer godt.

Det er dog Erhvervshus Nordjyllands erfaring fra den nuværende strategiperiode, at erhvervsklyngerne både ift. samarbejdsaftaler, fælles projekter, mv., generelt opfattes langt væk både ift. konkrete virksomheder og kommuner i regionen.

I Erhvervshus Nordjylland har klyngen for robot- og droneteknologi (Odense Robotics) og klyngen for avanceret produktion (MADE) selv valgt at lokalisere sig med en medarbejder i Erhvervshuset – i lighed med, at Udenrigsministeriet og Innovationsfonden, som har medarbejdere lokaliseret i Erhvervshusene.

På den baggrund anbefales det, at Bestyrelsen arbejder for at forpligte erhvervsklyngerne til fx at forankre konkrete medarbejdere i de enkelte Erhvervshuse, hvor der kan ske tæt samspil mellem Erhvervshusenes specialiserede vejledning og erhvervsklyngernes ekspertise - til virksomhedernes fordel. Det vurderes at være en god løsning for virksomheder og alle relevante erhvervsklynger i de enkelte landsdele.

Jf. Nationalt program for EU's Regionalfond under Prioritet 1 Innovation, konkurrenceevne og digitalisering, s. 25, fremhæves et bredt innovationsbegreb: *"Det er således vigtigt at pointere, at der i regionalfondsindsatsen lægges en bred forståelse af innovation til grund for bedst at kunne understøtte brede og sammenhængende innovationsforløb uanset virksomhedens erfaring eller modenhed til at indgå i arbejdet med innovation."* Desuden fremhæves, at aktiviteter under prioriteten skal understøtte innovation og *"modning af innovation for virksomheder, der ikke tidligere har deltaget i innovationsaktiviteter."*

Det er Erhvervshus Nordjyllands oplevelse, at der mangler en indsats/aktivitet, der favner modning af innovation i virksomhederne. Særligt i Nordjylland er produktivitetsvæksten lav, hvilket bl.a. skyldes lav innovationskraft, og det er derfor afgørende for udviklingen af de nordjyske virksomheder, at de får mulighed for også at arbejde med generel innovation.

Det anbefales derfor, at Bestyrelsen anvender en holistisk tilgang til innovation og i den kommende strategiperiode iværksætter indsatser, der kan understøtte modningen af innovation i virksomhederne. Samt knytter flere aktører, ud over erhvervsklynger, i løftet af den generelle innovation i virksomhederne.

Ved et skærpet fokus på orkestrering samt operationalisering af klyngeindsatsen og udvikling af den brede innovation i virksomhederne understøttes Bestyrelsen målsætning<sup>4</sup> indsatser for hele landet, herunder mål for erhvervsudvikling ift. høj produktivitet samt mål for erhvervsfremme for fremmelse af lokal og regional erhvervsudvikling.

Det maritime erhverv er traditionelt et meget stærkt erhverv i Nordjylland, særligt i tilknytning til havne, spedition og godshåndtering samt skibsbygning og grønt maritimt udstyr. De største havne i Nordjylland har i den nuværende strategiperiode været – og er stadig - i rivende udvikling både ift. udvikling af aktiviteter inden for bl.a. offshore og maritime services. Det gælder også på den lange bane ift. det nordjyske erhvervsfyrtårn CO2Vision.

For at understøtte denne udvikling – ikke kun i Nordjylland, men også ift. resten af Danmarks maritime erhverv - er det vigtigt, at der i klyngelandskabet også er en særlig indsats på det maritime område. Pt. mangler der en erhvervsfremmeaktør, der kan spille en central rolle via innovation og videnudveksling, som kan styrke de maritime virksomheders produktivitet, vækst og konkurrenceevne, herunder med særligt fokus på den grønne omstilling.

På den baggrund anbefales det, at Bestyrelsen arbejder for, at der også bliver etableret en erhvervsklynge i Danmark for det maritime erhverv.

---

<sup>4</sup> Bilag 3.2.2: Målsætninger for den kommende strategi, 18.04.2023, Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse, <https://erhvervsfremmebestyrelsen.dk/sites/default/files/2023-05/Bilag%203.2.2%20-%20M%C3%A5ls%C3%A6tninger%20for%20kommende%20strategi.pdf>

**4.1**

**Siden sidst**



# IVÆRKSÆTTERI I DANMARK

Aktuelle udfordringer

JUNI 2023

# INDHOLDSFORTEGNELSE

|  |    |
|--|----|
| Indledning   | 3  |
| <hr/>  |    |
| 1 Etablering og vækst  | 6  |
| 1.1 Rammevilkår for danske iværksættere                                    | 6  |
| 1.2 Et dynamisk erhvervsliv  | 7  |
| 1.3 Vækstvirksomheder  | 8  |
| 2 Adgangen til kapital   | 10 |
| 2.1 Venture- og accelerationsinvesteringer                                 | 10 |
| 2.2 Børsnoteringer   | 13 |
| 3 Adgang til talent  | 15 |
| 3.1 Adgang til den rette arbejdskraft                                      | 15 |
| 3.2 Udenlandsk arbejdskraft  | 17 |
| 4 Kønsdiversitet i det danske iværksættermiljø                             | 18 |
| 4.1 Færre kvinder end mænd stifter virksomhed                              | 18 |
| 4.2 Kvinder rejser mindre risikovillig kapital                             | 20 |
| 5 Videnbaseret iværksætteri  | 22 |
| 5.1 Investeringer i forskning og innovation                                | 22 |
| 5.2 Innovative virksomheder i Danmark                                      | 24 |
| 5.3 Rammer for samarbejde mellem videninstitutioner og erhvervsliv         | 25 |
| 6 Iværksætteri inden for danske styrkepositioner                           | 27 |
| 6.1 Iværksætteri inden for danske styrkepositioner                         | 28 |
| 6.2 Modenheden af iværksætterøkosystemer inden for danske styrkepositioner | 28 |
| 7 Erhvervsfremmesystemet   | 29 |
| 7.1 Iværksætternes brug af erhvervsfremmesystemet                          | 29 |
| 7.2 Kendskab til aktører og tilbud i erhvervsfremmesystemet                | 31 |
| <hr/>  |    |

# INDLEDNING

Det danske iværksætttermiljø står et godt sted. De seneste 20 år har det danske økosystem for iværksættere oplevet en markant udvikling. Blandt andet ser professionelle udenlandske aktører i højere grad det danske iværksætttermiljø som interessant og værd at investere i. Over de senere år er antallet af udenlandske investeringsfonde, som er aktive i Danmark, øget fra ca. 20 i 2016 til over 120 i 2021. Det tegner et billede af et attraktivt dansk investeringsklima, som evner at tiltrække interesse fra globale aktører. I 2017 bestod det samlede økosystem af omkring 300 private og offentlige aktører. Det tal er vokset til ca. 450 aktører i 2023.<sup>1</sup>

Et stærkt dansk erhvervsliv er afgørende for, at Danmark også i fremtiden kan have en stærk økonomi. I en tid med international uro, store udsving i energipriser og høj inflation er det afgørende, at Danmark har gode rammevilkår, hvor dansk erhvervsliv kan udvikles, og hvor nye virksomheder har gode muligheder for at vokse.

Danske iværksættere er ikke én homogen gruppe. Nogle starter egen virksomhed med det klare formål at skabe en stor vækstsucces. For andre er det primære formål at få foden under eget bord. Nogle iværksættervirksomheder er resultatet af års arbejde i forskningsmiljøet fx på et universitet. Andre begynder med en god ide, de udvikler hjemme i garagen. Iværksættere starter med forskellige mål og udgangspunkter for deres virksomheders udvikling og vækst.

De danske iværksættere, der lykkes, bidrager med innovation og konkurrence til det etablerede danske erhvervsliv. Nye virksomheder kan udfordre de eksisterende og bidrage til en øget konkurrence og styrket produktivitet<sup>2</sup>.

Den verden, som danske iværksættere skal operere i for at udvikle sig til vækstsucceser, står ikke stille. Dette er i endnu højere grad tilfældet i disse år end tidligere. Og det stiller store krav til rammerne, hvis Danmark fortsat skal kunne udvikle nye virksomheder, der kan blive globale spillere og bidrage til vækst, innovation og nye jobs. Derfor er der behov for hele tiden at udvikle styrker og adressere svagheder.

På den baggrund gennemgår analysen syv områder, der vurderes at være væsentlige for de danske iværksætteres muligheder for både at etablere sig og vokse sig store.

<sup>1</sup> Opgjort på baggrund af opgørelse fra HEYFUNDING

<sup>2</sup> Rockwoolfonden opgjorde i 2015, at iværksættervirksomheder er mere produktive end deres mere etablerede konkurrenter.

# HOVEDRESULTATER

## 1

### Etablering og vækst

- I Danmark er der relativt få virksomheder, der formår at komme ind i markante vækstforløb.
- Iværksættere oplever det som vigtigt, at det er overkommeligt at kunne efterleve reguleringen.

## 2

### Adgangen til kapital

- Omfanget af ventureinvesteringer i danske virksomheder er vokset mærkbart siden 2010, og niveauet for ventureinvesteringer lå i 2020-2022 væsentligt over OECD-gennemsnittet. Adgangen til risikovillig kapital for iværksættere har dog taget et dyk fra 2021 til 2022.
- Danmark halter efter de bedste lande i OECD i forhold til ventureinvesteringer i grønne start-ups.
- Iværksættere kan, når virksomheden skal i gang med at vokse for alvor, rejse kapital ved at notere deres virksomhed på børsen. Der er relativt få børsnoteringer i Danmark sammenlignet med Sverige.

## 3

### Tiltrækning af talent

- Adgang til den rette arbejdskraft er blandt de vigtigste rammevilkår. Selvom Danmark ligger blandt den bedste tredjedel af OECD-lande i OECD's opgørelse over, hvor attraktiv Danmark er for internationale talenter, placerer Danmark sig lavere end Sverige, Norge og Luxembourg.
- Deling af ejerskabet af virksomheden med medarbejderne kan være en måde for iværksættere at tiltrække og fastholde talenter.

## 4

### Kønsdiversitet i det danske iværksættermiljø

- Der er langt flere mænd end kvinder, der vælger iværksættervejen.
- 25 pct. af alle iværksættere er kvinder. Kvindeteams (kun med kvinder) rejste i 2021 under 2 pct. af den kapital, der investeres i nye virksomheder.
- Kvinder peger i højere grad end mænd på økonomisk tryghed som et vigtigt rammevilkår som iværksætter.



# 5

## Videnbaseret iværksætteri

- Danmark investerer samlet omkring 3 pct. af BNP i forskning og udvikling, hvilket placerer Danmark højt blandt sammenlignelige EU-lande. Men Danmark ligger relativt lavt, når det kommer til innovation.
- Der kan være et stort potentiale for at skabe stærkere rammevilkår og en stærkere kultur for iværksætteri og innovation på universiteterne og andre uddannelsesinstitutioner.

# 6

## Iværksætteri inden for danske styrkepositioner

- De danske styrkepositioner leverer høj værdiskabelse og eksport, men Danmark har en forholdsvis lav andel af innovative virksomheder. Det kan være en udfordring i forhold til at udvikle nye styrkepositioner.
- Ofte er udviklingen af nye styrkepositioner afhængig af aktører med særlige ressourcer og viden, der kan drive udviklingen. Derfor kan der være et potentiale i at mobilisere flere private aktører med særlig viden og/eller særlige ressourcer for at sikre den fortsatte udvikling af både eksisterende og nye danske styrkepositioner.

# 7

## Erhvervsfremmesystemet

- Iværksættere, som har modtaget vejledning i erhvervsfremmesystemet, klarer sig bedre ift. omsætning og beskæftigelse, end en kontrolgruppe af tilsvarende virksomheder.
- Erhvervsfremmesystemets muligheder for iværksættere er mindre kendte, end det er tilfældet hos SMV'erne generelt. Halvdelen af de små og mellemstore virksomheder kender til erhvervshuse og deres tilbud, mens kendskabet blandt de mindste virksomheder kun er omkring en fjerdedel.
- Iværksætterne er tilfredse med Virksomhedsguiden, som er det digitale omdrejningspunkt i erhvervsfremmesystemet, men over halvdelen af iværksætterne kender den ikke.

# 1. ETABLERING OG VÆKST

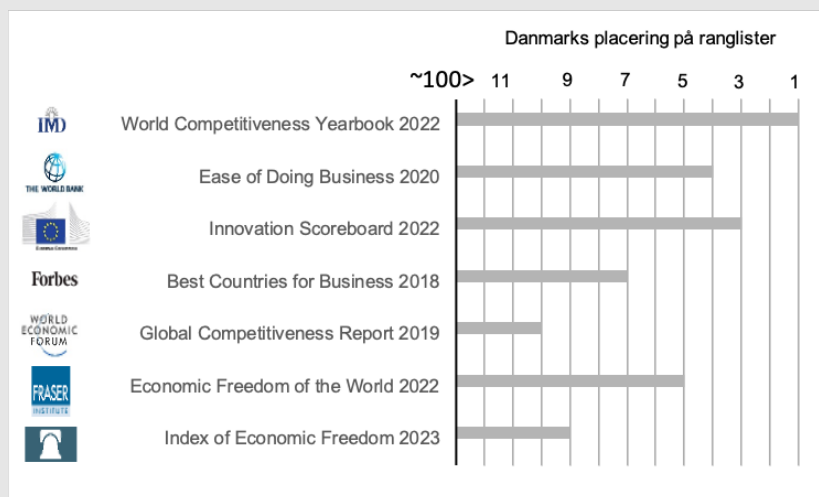
Gode rammevilkår for dansk erhvervsliv gavner både etablerede virksomheder og iværksætterne. Effektiv regulering, en veluddannet arbejdsstyrke med høj erhvervsdeltagelse og et fleksibelt arbejdsmarked er alle eksempler på strukturelle komponenter, som kan bidrage til gode rammer for vækst og udvikling - også for iværksættere.

## 1.1 RAMMEVILKÅR FOR DANSKE IVÆRKSÆTTERE

Selvom Danmark generelt er et attraktivt land at drive virksomhed i, møder danske iværksættere en række udfordringer i den første fase af virksomhedernes liv. Iværksætterne peger på regulatoriske barrierer og krav fra myndighederne som særlige udfordringer. En undersøgelse udført af Erhvervsstyrelsen i 2021 viste, at 66 pct. af iværksættere oplever det som vigtigt, at det er overkommeligt at kunne efterleve myndighedernes regulering. Samme billede tegner sig i en undersøgelse af erhvervsreguleringens betydning for anvendelse af nye teknologier og nye forretningsmodeller.<sup>3</sup> Undersøgelsen peger på, at efterlevelse af regulering er et vigtigt parameter og en væsentlig udfordring for unge, innovative virksomheder.

Internationale sammenligninger af de generelle rammevilkår kan give en indikation af, om et lands forretningsklima generelt er mere eller mindre velfungerende. Ser man på tværs af en række forskellige opgørelser, placerer Danmark sig generelt godt i forhold til vurderingen af virksomhedernes rammevilkår, *jf. figur 1.1*.

**Figur 1.1** Internationale vurderinger af generelle rammevilkår



Kilde:

<https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-competitiveness/>

[https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/pdf/db2020/Doing-Business-2020\\_rankings.pdf](https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/pdf/db2020/Doing-Business-2020_rankings.pdf)

<https://ec.europa.eu/research-and-innovation/en/statistics/performance-indicators/european-innovation-scoreboard/eis>

<https://www.forbes.com/best-countries-for-business/list/>

[http://www3.weforum.org/docs/WEF\\_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf)

<https://www.fraserinstitute.org/studies/economic-freedom>

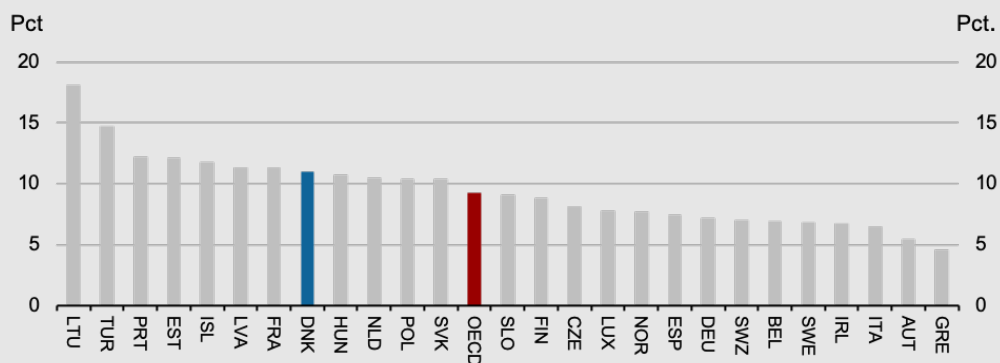
<https://www.heritage.org/index/ranking>

<sup>3</sup> Deloitte, 2019 "Erhvervsreguleringens betydning for anvendelse af nye teknologier og nye forretningsmodeller"

## 1.2 ET DYNAMISK ERHVERVSLIV

Etableringsraten i Danmark er højere end OECD-gennemsnittet og højere end i lande som både Sverige, Norge og Finland, *jf. figur 1.2*. Det indikerer, at mange, der har et ønske om at starte egen virksomhed, kan realisere det.

**Figur 1.2** Etableringsrate, 2020



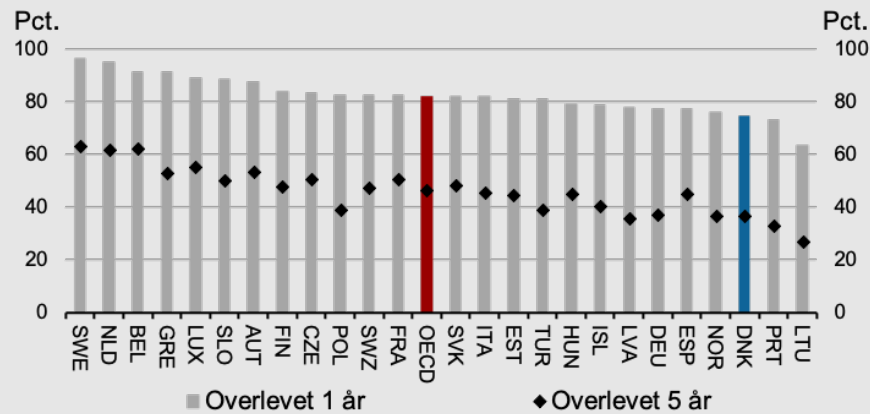
Anm: Nye virksomheder i pct. af samtlige aktive virksomheder. Nye virksomheder defineres som reelt nye virksomheder, der har været aktive i mindre end ét år.  
Kilde: Eurostat

Ser man på, hvor mange nye virksomheder, der fortsat er aktive efter fem år, ligger Danmark forholdsvis lavt. Det gælder både sammenlignet med OECD-gennemsnittet og i forhold til Finland og Sverige, mens Danmark ligger på niveau med Norge, *jf. figur 1.3*.

Det skal dog ses i lyset af, at der starter relativt flere virksomheder i Danmark end i Sverige. Sammenligner man Sverige og Danmark, har Danmark en betydeligt højere etableringsrate, men også en betydelig lavere overlevelseshastighed. Ud af de virksomheder, som startes, er 63 pct. fortsat aktive i Sverige efter fem år, mens det i Danmark blot er 36 pct., der fortsat er aktive efter fem år.

Ved en høj etableringsrate er det naturligt også i et vist omfang at forvente en lavere overlevelseshastighed, og det er godt, at iværksættervirksomheder, der ikke er levedygtige, lukkes, så de ressourcer (kapital, arbejdskraft mv.), der er placeret i virksomheden, kan frigøres og anvendes i mere perspektivrige projekter. Samtidig er et væsentligt, at perspektivrige iværksættere har gode muligheder for at udvikle sig.

Figur 1.3 Overlevelsesrate, 2020



Anm: Andel af nye virksomheder etableret i 2015, der har overlevet henholdsvis et år (til 2016) og fem år (til 2020).  
Kilde: Eurostat

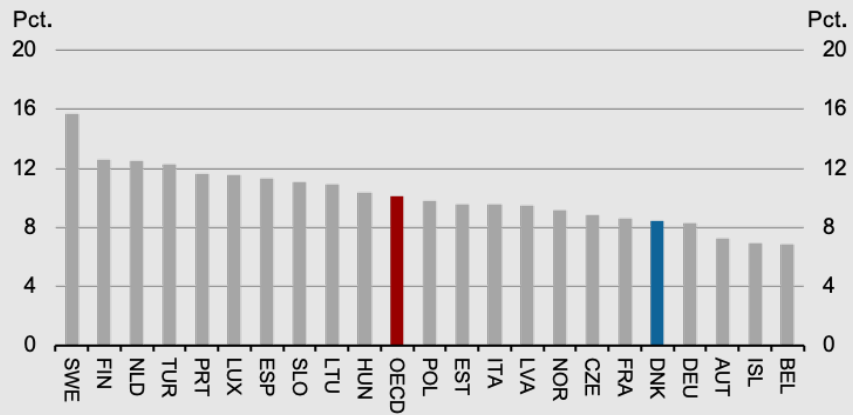
### 1.3 VÆKSTVIRKSOMHEDER

Nye virksomheder kan især skabe værdi, når de vokser og bliver større spillere i markedet. Når nye virksomheder vokser, kan de udfordre de eksisterende aktører og de kan, via øget konkurrence, således bidrage til at øge produktiviteten - ikke kun gennem deres egen produktion af varer og tjenester, men også blandt de øvrige aktører i markedet. At en virksomhed er i hurtig vækst kan i mange tilfælde være et udtryk for, at den producerer en vare mere effektivt end sine etablerede konkurrenter eller leverer en vare, der er efterspurgt i markedet, men ikke leveres af andre.

I Danmark er der blandt de aktive virksomheder relativt få, der formår at komme ind i markante vækstforløb. Andelen af såkaldte vækstvirksomheder, der har mere end 10 ansatte og herefter en årlig vækst på mere end 10 pct. årligt i tre år, ligger i Danmark under OECD-gennemsnittet og betydeligt lavere end i Sverige og Finland, *jf. figur 1.4*.



**Figur 1.4** Vækstvirksomheder, 2020



Anm: Vækstvirksomheder i pct. af aktive virksomheder. Vækstvirksomheder er virksomheder der, uanset alder, havde 10+ ansatte i etableringsåret og 10 pct. gennemsnitlig årlig vækst i 3 år derefter.  
Kilde: Eurostat

Årsagerne til at vi har få vækstvirksomheder kan være mangeartede. For nogle iværksættere kan det være et udtryk for, at vækst ikke er det primære mål, mens vejen til vækst for andre virksomheder kan være forholdsvis lang – f.eks. hvis virksomheden baserer sig på udvikling af helt nye løsninger eller produkter, hvilket kan gøre det vanskeligere at rejse den nødvendige kapital.

## 2. ADGANGEN TIL KAPITAL

Adgang til finansiering er en vigtig forudsætning for, at iværksættere og vækstvirksomheder kan udvikle deres virksomhed og få den til at vokse. Iværksættere har typisk ikke adgang til at rejse kapital på de finansielle markeder i de indledende faser af virksomhedens vækst. I en startfase kan virksomheder fx ikke børsnoteres og ad den vej få adgang til investorer. Iværksættere med betydeligt vækstpotentiale kan, når de er kommet igennem den første opstartsfasen, søge at rejse kapital via danske eller internationale venturefonde. Danske venturefonde har imidlertid ofte et bedre kendskab til det lokale marked og et bedre netværk, der kan understøtte vurderingen af iværksætterens forretning. Derfor kan det være vanskeligt for danske vækstvirksomheder at få en dialog med internationale venturefonde og finde det rette match med en udenlandsk investor, som kan levere både finansiering og viden, ny teknologi og et netværk ud over landets grænser, som kan bidrage til at udvikle virksomheden i Danmark.

Iværksætteres adgang til finansiering bestemmes blandt andet af både adgangen til finansieringstilbud fra offentlige og private investorer samt de beskatningsregler, som påvirker især iværksættervirksomheders adgang til likviditet og finansiering.

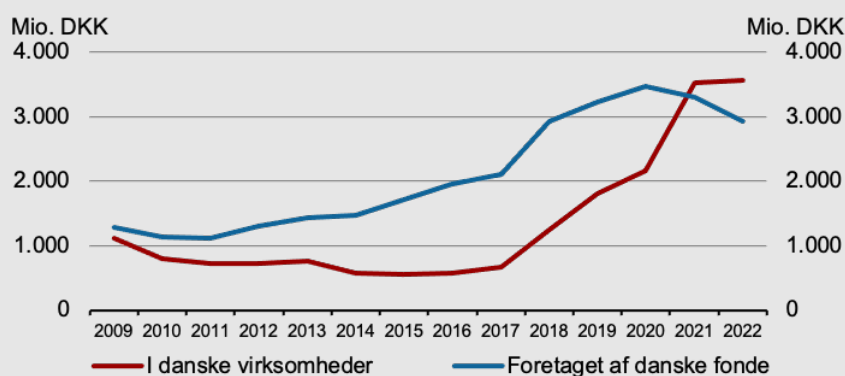
Investeringer i vækstiværksættere er risikofyldte og kræver specialiserede kompetencer. Derfor kan det understøtte private investorers villighed til at stille kapital til rådighed, hvis de kan dele risikoen med andre kvalificerede investorer. På den måde kan staten understøtte udbuddet af finansiering fra private ved at tilbyde medfinansiering på områder, hvor det private marked ikke kan eller ikke ønsker at løbe risikoen alene. Her har Danmark med Danmarks Eksport- og Investeringsfond, EIFO, en væsentlig aktør, der deltager aktivt i markedet for risikovillig finansiering af iværksættere i samarbejde med private investorer.

### 2.1 VENTURE- OG ACCELERATIONSINVESTERINGER

Ventureinvesteringer er egenkapitalinvesteringer, som typisk er rettet mod mindre og/eller nyere virksomheder med en relativt høj risikoprofil. Ud over kapital tilfører ventureinvestorerne i nogle tilfælde forretningsmæssige kompetencer til virksomhederne.

Det danske venturemarked har de senere år været inde i en positiv udvikling. I Danmark er både ventureinvesteringer i danske virksomheder og danske venturefondes investeringer øget siden midten af 2010'erne, *jf. figur 2.1*.

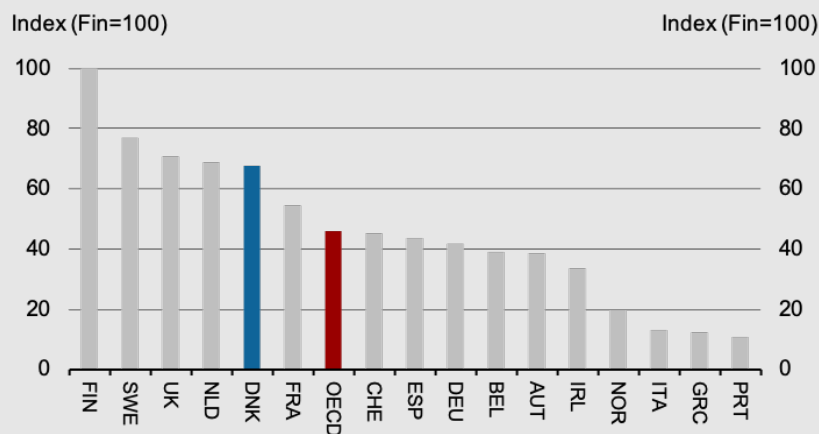
**Figur 2.1** Ventureinvesteringer i Danmark, 2009-2022



Anm.: Ventureinvesteringer er beregnet som et 3-årigt gennemsnit pga. store årlige udsving. Værdien for 2022 afspejler dermed gennemsnittet for perioden 2020-2022. Ventureinvesteringer foretaget af danske fonde er udtryk for investeringer i danske såvel som udenlandske virksomheder, mens ventureinvesteringer i danske virksomheder er udtryk for investeringer foretaget af såvel danske som udenlandske fonde. Investeringerne dækker både seed-, opstarts- og ekspansionsinvesteringer.  
Kilde: Invest Europe

Det gennemsnitlige danske niveau for ventureinvesteringer målt relativt til BNP lå i 2020-2022 væsentligt over OECD-gennemsnittet. Ventureinvesteringsniveauet i Danmark var betydeligt højere end i Norge, men lavere end i Sverige, som i mange år har ligget i den europæiske top, jf. figur 2.2.<sup>4</sup>

**Figur 2.2** Ventureinvesteringer i de pågældende lande ift. BNP, gns. for 2020-2022



Anm.: Ventureinvesteringer i de pågældende lande – både fra indenlandske og udenlandske investorer – i pct. af BNP. Ventureinvesteringer er beregnet som et gennemsnit for årene 2020-2022 pga. store årlige udsving. Det førende land (FIN) er sat til indeks 100. Investeringerne dækker både seed-, opstarts- og ekspansionsinvesteringer.  
Kilde: Kilde: Invest Europe, Eurostat og OECD

Opgørelser fra Danmarks Eksport- og Investeringsfond viser på linje med internationale data, at aktiviteten på venturemarkedet i 2022 er dykket oven på et rekordår i 2021<sup>5</sup>, og at investeringerne målt på beløb er omtrent halveret i 2022 sammenlignet med 2021. Det kan muligvis forklares med, at de hurtige og relativt store rentestigninger i 2022 har gjort mindre risikable investeringer som fx statsobligationer, der kræver mindre specialiserede kompetencer, mere attraktive. Det kan give en strukturel stramning af investeringsmiljøet for venture- og accelerationsinvesteringer sammenlignet med de senere års lavrentemiljø.

I Danmark suppleres det private kapitalmarked for venturekapital af investeringer fra den statslige finansieringsfond Danmarks Eksport- og Investeringsfond (EIFO).<sup>6</sup> EIFO's direkte investeringer er – som ventureinvesteringer i danske virksomheder – generelt steget markant de senere år, men med et dyk fra 2021 til 2022. Investeringsniveauet på venturemarkedet i 2022 ligger dog fortsat højere end i de foregående år.

<sup>4</sup> Kilde: Invest Europe, OECD og egne beregninger. Invest Europe er baseret på indberetninger fra venture- og kapitalfonde, mens andre datakilder som fx Pitchbook og Dealroom indsamler informationer fra offentligt tilgængelige kilder. Dataindberetninger er forskellige, og nogle kilder viser fx at venturemarkedet i Sverige er markant større end Danmark. Invest Europe har ikke nødvendigvis alle venturetransaktioner med, herunder investeringer fra ikke-europæiske fonde, men arbejder bl.a. med reliabiliteten af data. Der er ikke en entydig definition af ventureinvesteringer, hvilket også kan påvirke opgørelserne. Danmarks Eksport- og Investeringsfond indsamler selv data om ventureinvesteringer i danske virksomheder, som er tilgængelig her: [https://docs.google.com/spreadsheets/d/1i\\_46OnMoSkX-MEj7SypUZSa9YRs\\_wIRx7hJ8gvC4Yeoo/edit#gid=1369774006](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1i_46OnMoSkX-MEj7SypUZSa9YRs_wIRx7hJ8gvC4Yeoo/edit#gid=1369774006)

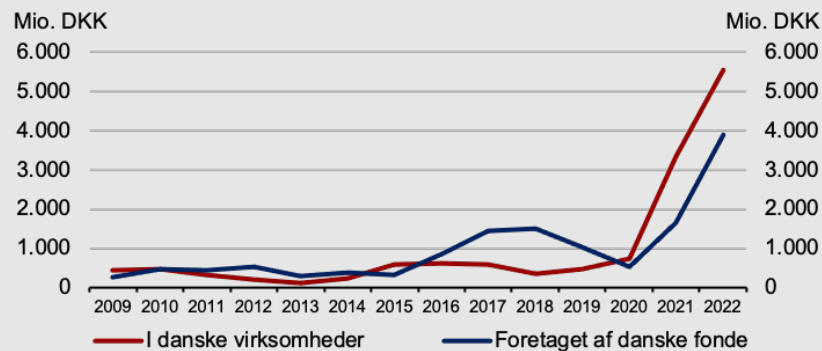
<sup>5</sup> Kilde: Danmarks Eksport- og Investeringsfond, 2023: Status på det danske venturemarked. <https://www.eifo.dk/media/xrzbjqla/dansk-vc-2022-eifo.pdf>.

<sup>6</sup> Danmarks Eksport- og Investeringsfond, EIFO, blev etableret i 2022 ved sammenlægning af Vækstfonden, EKF Danmarks Eksportkredit

I de senere vækstfaser, hvor særligt virksomheder med høj vækst søger at ekspandere og accelerere virksomhedens vækst, kan virksomheder have behov for at få tilført store mængder kapital, såkaldt accelerationskapital.

De seneste år er danske virksomheders tiltrækning af accelerationskapital øget markant, ligesom de danske fondes accelerationsinvesteringer i virksomheder er øget, jf. figur 2.3.

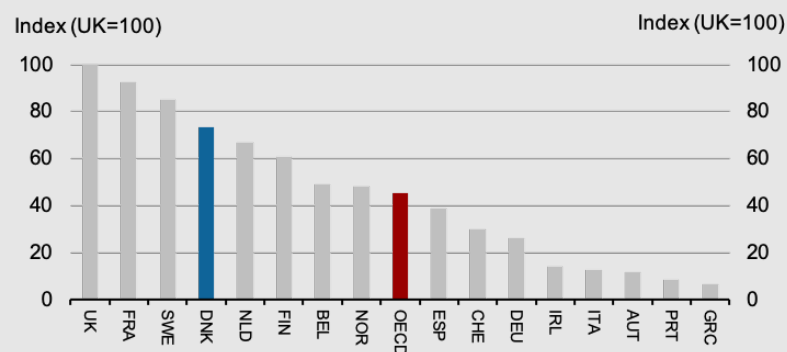
**Figur 2.3** Accelerationsinvesteringer i Danmark, 2009-2022



Anm.: Accelerationsinvesteringer er beregnet som et 3-årligt gennemsnit pga. store årlige udsving. Værdien for 2022 afspejler dermed gennemsnittet for perioden 2020-2022. Accelerationsinvesteringer ("Total growth capital") foretaget af danske fonde er udtryk for investeringer i danske såvel som udenlandske virksomheder, mens accelerationsinvesteringer i danske virksomheder er udtryk for investeringer foretaget af såvel danske som udenlandske fonde.  
Kilde: Invest Europe

Det danske niveau for accelerationsinvesteringer har tidligere været lavt i international sammenligning, men en betydelig stigning i 2021 har medført, at Danmark for perioden 2020-2022 målt i pct. af BNP ligger over OECD-gennemsnittet. Danmark placerer sig imidlertid fortsat efter Sverige, jf. figur 2.4.

**Figur 2.4** Accelerationsinvesteringer ift. BNP, gns. for 2020-2022



Anm.: Accelerationsinvesteringer ("growth capital") i de pågældende lande – både fra indenlandske og udenlandske investorer – i pct. af BNP. Accelerationsinvesteringer er beregnet som et gennemsnit for årene 2020-2022 pga. store årlige udsving. Det førende land (UK) er sat til indeks 100.  
Kilde: Kilde: Invest Europe, Eurostat og OECD

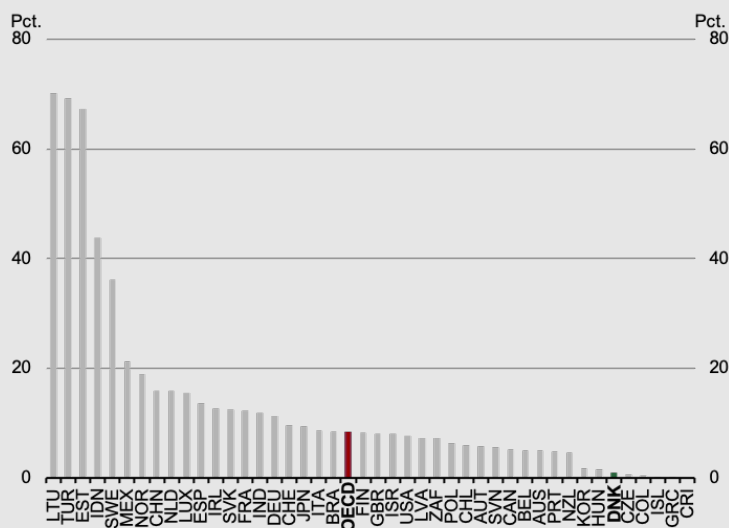
## Grønne ventureinvesteringer

Ventureinvesteringer i virksomheder med grønne forretningsmodeller og produkter har fra 2021 til 2022 oplevet fremgang. I 2022 blev der i Danmark foretaget 20 ventureinvesteringer i grønne virksomheder for et samlet beløb på ca. 1,5 mia. kr. Til sammenligning modtog 20 grønne virksomheder venturefinansiering i 2021, men for samlet set ca. 800 mio. kr.<sup>7</sup> Den statslige investeringsfond EIFO's direkte investeringer i grønne forretningsmodeller er ligeledes steget markant de senere år.

I international sammenligning placerer Danmark sig imidlertid mindre godt.

De tilgængelige data om grønne ventureinvesteringer er indsamlet af OECD og dækker perioden 2016-2020. De viser, at investeringer i grønne iværksættere udgjorde godt 1 pct. af de samlede ventureinvesteringer i Danmark i 2016-2020, hvilket placerer Danmark under OECD-gennemsnittet, *jf. figur 2.5*. Opgørelsen medtager ikke de seneste års udvikling, ligesom tallene skal ses i lyset af det relativt høje niveau af ventureinvesteringer i Danmark. Grønt Iværksætterpanel har i deres nylige anbefalinger peget på behovet for adgang til finansiering hos grønne iværksættere.<sup>8</sup>

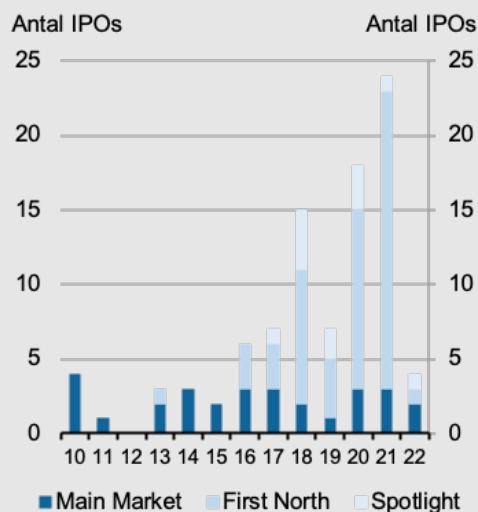
**Figur 2.5** Andel af grønne ventureinvesteringer, 2016-2020



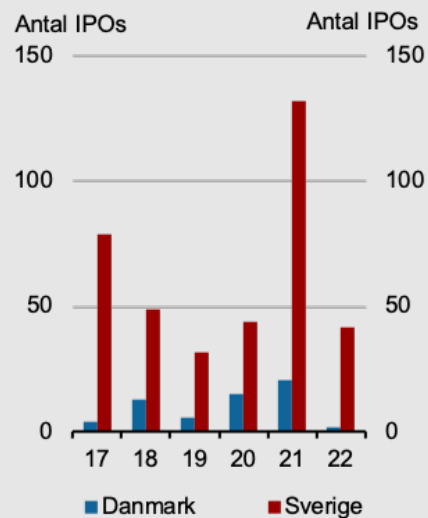
Antallet af børsnoteringer har i Danmark været inde i en opadgående udvikling. Mens der i 2010-2015 var 0-4 nyanoteringer om året på børserne i Danmark, har der i 2016-2021 været 6-24 nyanoteringer om året med særligt mange noteringer i 2018, 2020 og 2021. I 2022 var der imidlertid kun fire børsnoteringer i Danmark, *jf. figur 2.6*.

Antallet af noteringer er dog fortsat relativt lavt, hvis man sammenligner med Sverige, der er blandt de bedste lande i Europa. På Sveriges tre mini-børser er der i 2017-2022 noteret markant flere virksomheder end på de to danske mini-børser. I 2022 blev der eksempelvis noteret 42 virksomheder på de svenske mini-børser og kun to på de danske, *jf. figur 2.7*.

**Figur 2.6** Antal noteringer i Danmark, 2010-2022



**Figur 2.7** Antal noteringer på minibørser i Danmark og Sverige, 2017-2022



Anm.: Figur 4.4. Initial public offerings (IPO's) foretaget på de danske børser Nasdaq Copenhagen main market (fondsbørsen), Nasdaq Copenhagen First North og Spotlight Denmark. Opgørelsen medtager både nationale og internationale noteringer. Figur 4.5. Initial public offerings (IPO's) foretaget på Nasdaq Copenhagen First North og Spotlight Sweden og Nordic Growth Market. Opgørelsen medtager både nationale og internationale noteringer. Kilde: Nasdaq, Spotlight og Nordic Growth Market

Der er mange faktorer, der kan have betydning for antallet af børsnoteringer – herunder fx generel aktiekultur, regulering af børser og prospekter samt regler for beskatning af eventuelle værdistigninger efter notering.

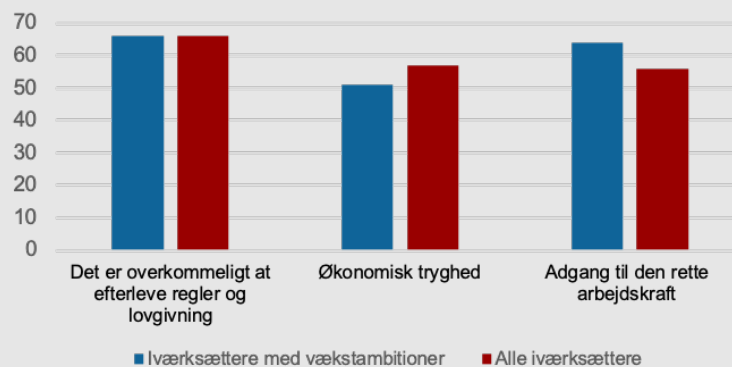
### 3. ADGANG TIL TALENT

Iværksættere har, som resten af dansk erhvervsliv, behov for den rette arbejdskraft for at kunne udvikle og drive deres virksomhed. Særligt vækstiværksættere kan have behov for at udvide medarbejderstaben, så der er kræfter til at udbygge forretningen og fortsætte vækstrejsen.

#### 3.1 ADGANG TIL DEN RETTE ARBEJDSKRAFT

I en spørgeskemaundersøgelse, som Erhvervsstyrelsen har foretaget i 2021, pegede over halvdelen af de adspurgte iværksættere på, at adgang til den rette arbejdskraft var blandt de mest væsentlige rammevilkår, *jf. figur 3.1*.

**Figur 3.1** De tre vigtigste rammevilkår for iværksættere



Kilde: Erhvervsstyrelsens spørgeskemaundersøgelse, 2021  
<https://erhvervsstyrelsen.dk/spoergeskemaundersoegelse-blandt-ivaerksaettere-2021>  
Anm.: Figuren viser andelen af iværksættere, der har svaret 4 eller 5 til spørgsmålet "hvor vigtige er følgende forhold for din virksomheds udvikling på en skala fra 1-5?".

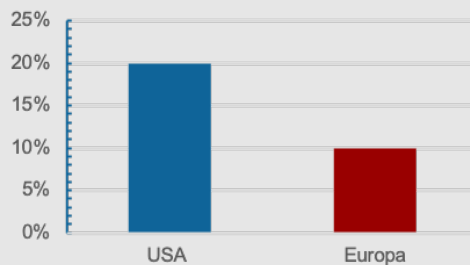
Blandt de iværksættere, der angiver at have vækstambitioner, er det omkring to tredjedele, der anser adgang til den rette arbejdskraft som et vigtigt rammevilkår. Undersøgelsen indikerer således, at adgang til den rette arbejdskraft bliver et mere vigtigt rammevilkår, når ambitionerne om vækst stiger.

Der kan være mange årsager til, at iværksættere kan blive udfordret på adgangen til den rette arbejdskraft herunder arbejdsforhold, fleksibilitet og øvrige vilkår. Generelt understøtter indretningen af det danske samfund med effektive pasningstilbud til børnefamilier et højt arbejdsudbud og dermed god adgang til arbejdskraft for alle virksomheder, herunder også iværksætterne.

Iværksættere kan være udfordret af at konkurrere med attraktive lønpakker og højere jobsikkerhed i modne, større virksomheder, når de skal rekruttere nye medarbejdere. Aflønningsformer som medejerskab i virksomheden kan være et alternativ til en traditionel lønpakke, der kan opveje andre, mindre gode vilkår.

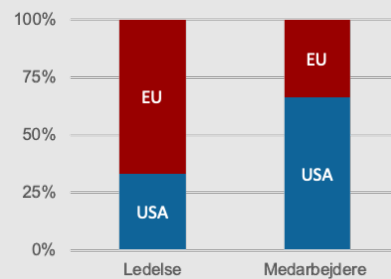
Index Ventures undersøgte i 2017, hvor udbredt brugen af medejerskab for de ansatte er i startups i USA og Europa.<sup>9</sup> Undersøgelsen viste, at der i USA er en større andel af virksomheder, der giver medejerskab til medarbejderne, så de ejer en del af den virksomhed, de arbejder i, end i tilsvarende virksomheder i Europa *jf. figur 3.2 og figur 3.3.*

**Figur 3.2** Medejerskab i startups i Europa og USA



Kilde: Indexventures

**Figur 3.3** Fordelingen af aktieoptioner mellem ledelse og medarbejdere



Kilde: Indexventures

Anm. Grøn farvekode angiver USA, mens sort angiver Europa.

En spørgeskemaundersøgelse blandt iværksættere foretaget af Dansk Erhverv i april 2022 viste, at knap halvdelen af alle iværksættere i undersøgelsen var positive over for medarbejderaktier som aflønningsform.

<sup>9</sup> <https://www.indexventures.com/rewardingtalent/employee-ownership>



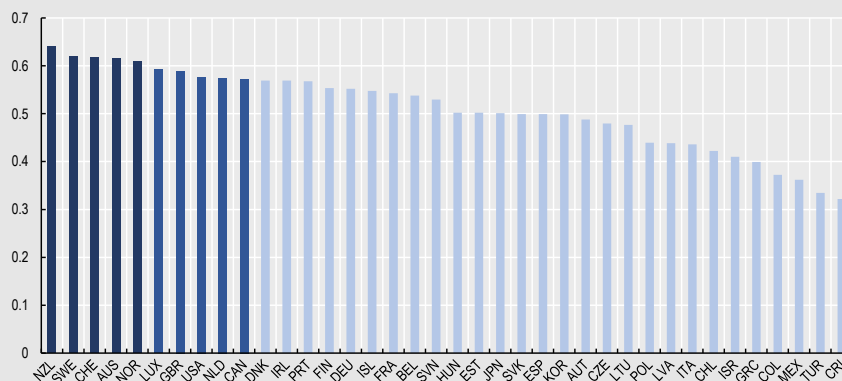
### 3.2 UDENLANDSK ARBEJDSKRAFT

Iværksættere fødes i højere grad som globale virksomheder. Derfor kan adgangen til udenlandsk arbejdskraft også være en kilde til at finde det rette talent - især på områder, hvor der er mangel på de rette kompetencer på det danske arbejdsmarked. Tilsvarende kan udenlandske talenter bidrage til et dynamisk iværksættermiljø i Danmark, hvis de udvikler en ny forretningside hér frem for i andre lande.

OECD opgør hvert år, hvilke lande der er mest attraktive for potentielle migranter, herunder særligt for højt uddannede<sup>10</sup> potentielle migranter. OECD-undersøgelsen inddrager flere faktorer, herunder lønniveau, muligheden for statsborgerskab og mere generelt livskvalitet. Danmark ligger i 2023 i den bedste tredjedel og er fjerdehøjest placeret blandt de europæiske lande. Danmark er dog dårligere placeret end Luxembourg, Sverige og Norge, *jf. figur 3.4.*

**Figur 3.4** Hvor attraktive er OECD-lande for potentielle migranter med højere uddannelse?

Figure 1. Attractiveness of OECD countries for potential migrants: highly skilled workers



Kilde: OECD, Talent Attractiveness for highly skilled workers, 2023

<sup>10</sup> Oversættelse af OECD's begreb "Highly Educated Workers" eller "Highly Skilled Workers"

## 4. KØNSDIVERSITET I DET DANSKE IVÆRKSÆTTERMILJØ

### 4.1 FÆRRE KVINDER END MÆND STIFTER VIRKSOMHED

Kvinder er underrepræsenterede i det danske iværksætttermiljø. Det kan fx aflæses i at, at andelen af kvindelige stiftere af nye virksomheder har ligget på mellem ca. 24 pct. og 26,5 pct. i perioden fra 2014 til 2020 uden nogen synlig trend, *jf. figur 4.1*. Dermed er der over den 6-årige periode ikke nogen væsentlig stigning i andelen af kvinder blandt stifterne af nye virksomheder.

En del af forklaringen på den forholdsvis lave andel kvindelige iværksættere kan være, at kvinder generelt er underrepræsenterede på det private arbejdsmarked, hvor de i 2020 udgjorde omkring en tredjedel af de fuldtidsbeskæftigede.<sup>11</sup>

En anden årsag til manglen på kvindelige iværksættere kan være den økonomiske usikkerhed forbundet med beskæftigelsen som iværksætter. For nystartede iværksættere kan det tage tid at oparbejde en stabil indkomst, hvilket i praksis gør det vanskeligt at få adgang til det sikkerhedsnet, som fx dagpengesystemet udgør. Reformkommissionen vurderede i 2022, at manglen på et økonomisk sikkerhedsnet kan være udslagsgivende for, om en lønmodtager - uanset køn - ønsker at springe ud som iværksætter.<sup>12</sup>

I en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Erhvervsstyrelsen i 2021, pegede 71 pct. af de adspurgte kvindelige iværksættere på, at økonomisk tryghed, herunder muligheden for at modtage dagpenge, var blandt de væsentligste rammevilkår. Blandt de mandlige iværksættere var andelen 46 pct. Dermed kan det samspil, der er mellem samfundets sociale sikkerhedsnet og valget om at blive iværksætter påvirke mænds og kvinders valg forskelligt.

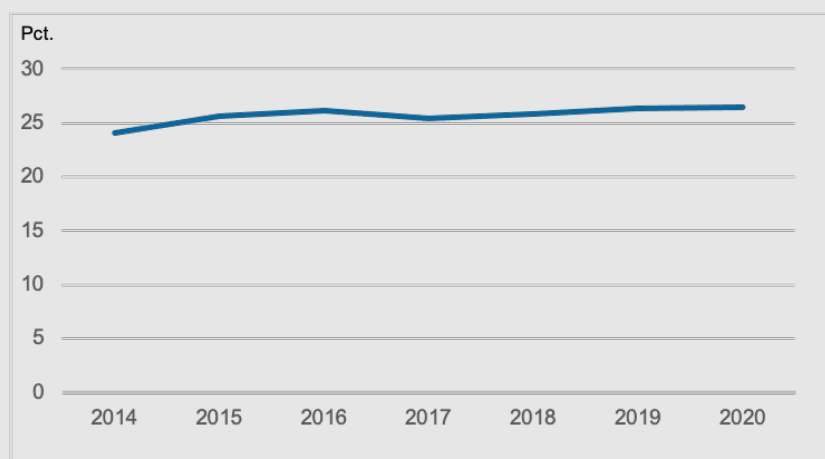
Endelig viser en undersøgelse fra Dansk Erhverv, at hver 4. kvindelige iværksætter oplever at blive negativt forskelsbehandlet, fordi de er kvinder.<sup>13</sup>

<sup>11</sup> Få kvinder i topledelse - DI (danskindustri.dk).

<sup>12</sup> Reformkommissionen, "Nye reformveje", april 2022

<sup>13</sup> <https://www.danskerhverv.dk/contentassets/9effe74c9e8e4e0a4c036a6a6747171/dansk-erhverv---kvindelige-ivarksatttere-2023-ny.pdf>

**Figur 4.1** Udviklingen i andelen af kvindelige stiftere af nye virksomheder



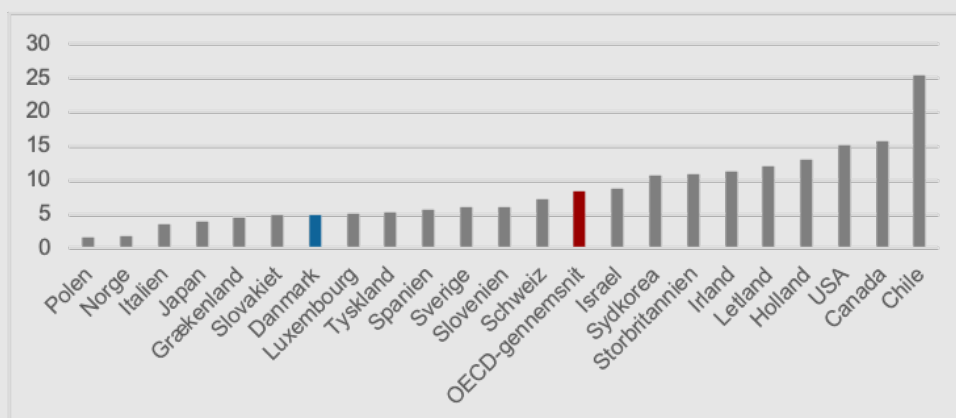
Anm.: Erhvervsministeriets opgørelse på baggrund af en datakørsel fra Danmark Statistik. Figuren viser udviklingen i de registrerede stiftere af nye virksomheder.  
Kilde: Danmarks Statistik

Flere virksomheder har ikke kun én stifter, men bliver stiftet af flere personer. I 2022 undersøgte Vækstfonden sammensætningen af stifterteams på baggrund af data fra Danmarks Statistik fra 2021.

Blandt virksomheder med mere end én stifter er ca. 75 pct. rene mandeteams. Herudover er der ca. 11 pct. teams med både mandlige og kvindelige stiftere, mens 14 pct. er rene kvindeteams.

I international sammenhæng ligger Danmarks andel af iværksættere blandt 18-64-årige kvinder lavt sammenlignet med OECD-gennemsnittet og lavere end i Holland og Sverige, men højere end i Norge, jf. figur 4.2.

**Figur 4.2** Andel iværksættere blandt kvinder i alderen 18-64 i OECD-lande i pct., 2021/2022



Kilde: OECD.

## 4.2 KVINDER REJSER MINDRE RISIKOVILLIG KAPITAL

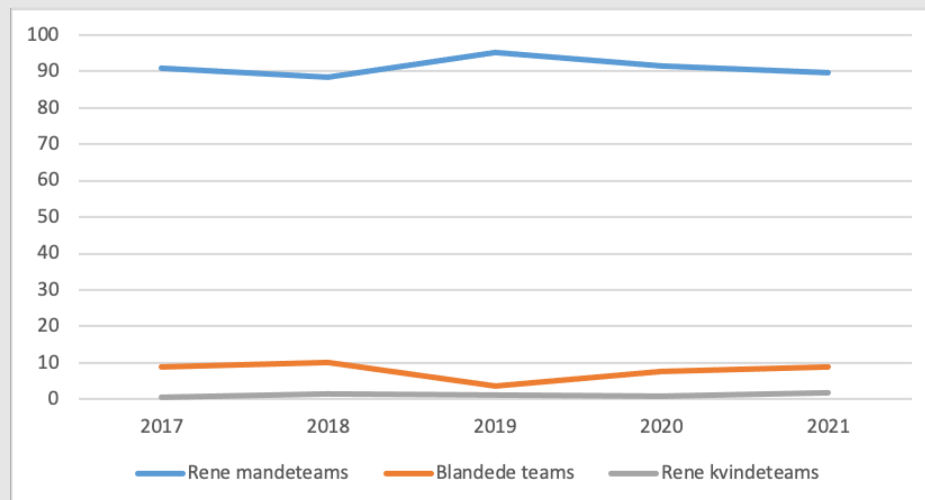
Et andet pejlemærke for diversitet i det danske iværksætermiljø er fordelingen af den kapital, der skal muliggøre iværksætternes vækst. Unconventional Ventures har indsamlet data på nordiske iværksættervirksomheders evne til at rejse venture kapital over de seneste 5 år og herefter opdelt virksomhederne på baggrund af stifternes køn i 3 grupper – kvindeteams, mandeteams og blandede teams.

Opgørelsen viser, at 1,7 pct. af den rejste kapital i Danmark i 2021 gik til virksomheder stiftet af rene kvindeteams, mens 89,5 pct. gik til virksomheder stiftet af rene mandeteams. Den resterende del - ca. 8,8 pct. - gik til virksomheder stiftet af blandede teams, *jf. figur 4.3*.

Investeringer i startups med kun kvindelige stiftere opnår inden for en årrække 25 pct. større omsætning sammenlignet med virksomheder med kun mandlige stiftere, hvilket indikerer, at kvindelige stiftere formår at skabe virksomheder med stor aktivitet, omend det bemærkes, at størrelsen af omsætningen ikke indikerer, hvorvidt investeringerne har medført større afkast.<sup>14</sup>

Fordelingen af den rejste kapital på team-typer har været omtrent uændret set over den betragtede periode. Dermed er der ikke nogen væsentlig stigning i den andel kapital, der rejses af teams med kvindelige iværksættere.

**Figur 4.3** Rejst kapital fordelt på køn



Kilde: Unconventional ventures.

<sup>14</sup> Dansk Erhverv – Kvindelige iværksættere 2023, analyse om barrierer og tendenser.

Vækstfonden (i dag en del af Danmarks Eksport og Investeringsfond (EIFO)) er statens aktør i markedet for risikovillig kapital og finansierer bl.a. iværksættervirksomheder med vækstperspektiver. Vækstfonden investerede i 2021 mere i kvindelige iværksættere end markedet generelt, men fortsat med en overvægt på finansiering til mandlige iværksættere.

Som en del af deltagelsen i "Diversity Commitment"<sup>15</sup> har Vækstfonden således opgjort fordelingen af sine investeringer i 2021. Ca. 4,4 pct. af den investerede kapital gik til virksomheder stiftet af rene kvindeteams, mens ca. 80 pct. gik til virksomheder stiftet af rene mandeteams. Den restende del, ca. 15 pct., gik til virksomheder stiftet af blandede teams.

I Vækstfonden er der de senere år arbejdet med at øge diversiteten i porteføljen. Men andelen af investeret kapital i kvindeteams ligger fortsat lavt i forhold til andelen af kvindelige iværksættere.

En del af forklaringen på fordelingen af den investerede kapital mellem kvinde- og mandeteams kan ligge i, at investorer har en tendens til at investere i iværksættere, der ligner dem selv, en såkaldt unconscious bias. Dermed kan kønsfordelingen blandt investorer have betydning for fordelingen af den investerede kapital på mandlige og kvindelige iværksættere.

Ser man på kønsfordelingen blandt business angels, der ofte leverer den første risikovillige kapital til iværksættere, er kvinderne underrepræsenteret. En undersøgelse fra Vækstfonden fra 2022<sup>16</sup> viste således, at ca. 10 pct. af business angels i det danske iværksættermiljø er kvinder. Kvinder er således også hér underrepræsenterede i det danske iværksættermiljø. Denne underrepræsentation kan også have andre forklaringer herunder forskelle i risikovillighed blandt mænd og kvinder.

---

<sup>15</sup> <https://flipflashpages.uniflip.com/3/616854/1123896/pub/html5.html#page/70>

<sup>16</sup> <https://vf.dk/media/2909/05012022-registerbaseret-analyse-af-business-angels-i-danmark-opdateret.pdf>

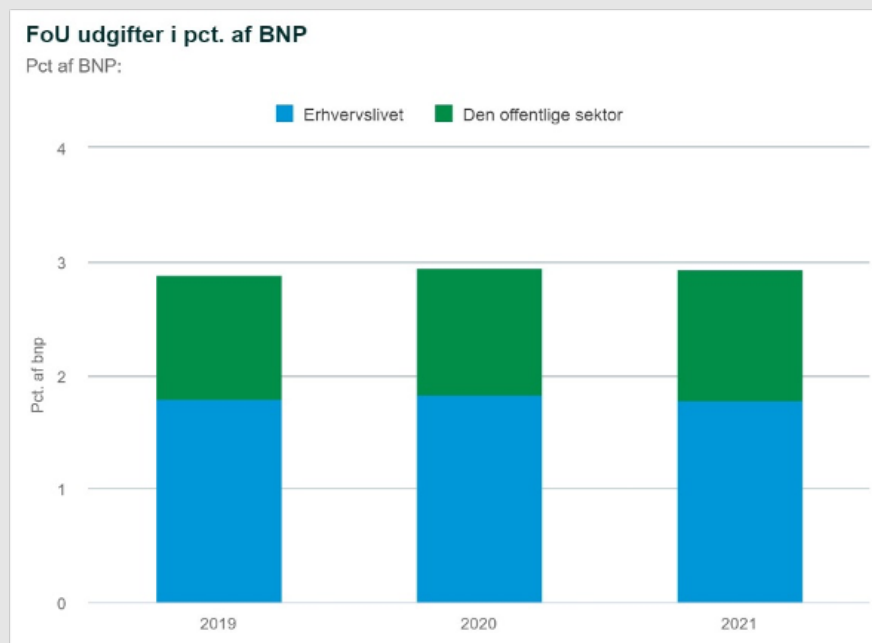
## 5. VIDENBASERET IVÆRKSÆTTERI

Danmark investerer markant i forskning i både offentlig og privat regi. I forhold til andelen af innovative virksomheder placerer Danmark sig omkring EU-gennemsnittet.

### 5.1 INVESTERINGER I FORSKNING OG INNOVATION

Danmark anvender årligt samlet set, hvad der svarer til 3 pct. af BNP på forskning og udvikling, hvoraf 1 pct. udgøres af offentlige investeringer, *jf. figur 5.1*.<sup>17</sup> Det har Danmark gjort i en årrække.

**Figur 5.1** Udgifter til forskning og udvikling (FoU) i pct. af BNP



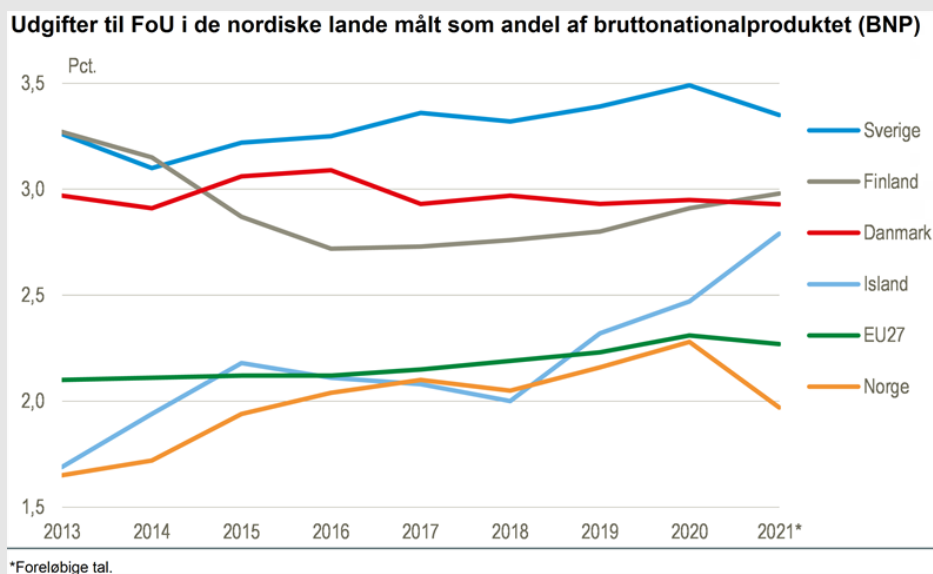
Kilde: Danmarks Statistik

Internationalt ligger Danmark også væsentligt over gennemsnittet hvad angår investeringer i forskning og udvikling, *jf. figur 5.2*. De høje offentlige investeringer i forskning og udvikling såvel som kvaliteten af dansk forskning har været med til at gøre, at Danmark internationalt kategoriseres som en Innovation Leader.<sup>18</sup>

<sup>17</sup> Danmark har bl.a. tilsluttet sig EU's Barcelona-målsætning fra 2002, hvor EU-medlemslandene samlet set skal investere mindst 3 pct. af BNP i forskning og udvikling. Siden 2009 har niveauet i Danmark for forskning og udvikling ligget stabilt mellem 2,9 pct. og 3,1 pct. af BNP.

<sup>18</sup> European Innovation Scoreboard 2022: [https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec\\_rtd\\_eis-country-profile-dk.pdf](https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec_rtd_eis-country-profile-dk.pdf)

**Figur 5.2** Udgifter til forskning og udvikling i pct. af BNP for udvalgte lande



Kilde: Eurostat og [www.statistikbanken.dk/cfabnp](http://www.statistikbanken.dk/cfabnp)

Danmark scorer imidlertid lavere på flere innovationsindikatorer for erhvervslivet også ift. lande, som vi sammenligner os med, heriblandt Finland, Belgien og Holland. Over en årrække har vi i Danmark ikke forbedret vores performance på innovationsindikatorerne nævneværdigt, og er, i forhold til investeringerne i forskning og udvikling, blevet overhalet af lande som Sverige og Finland.<sup>19</sup>

I internationale sammenligninger observeres lignende tendenser inden for innovation og entreprenørskab.<sup>20</sup>

Der kan således være grundlag for, at vi kunne få mere ud af vores investeringer og det høje kvalitetsniveau i dansk forskning.<sup>21</sup> Der har været fokus på f.eks. at styrke samspillet mellem videninstitutioner og erhvervsliv bl.a. gennem missionsdrevne partnerskaber på det grønne område for at accelerere hastigheden, hvormed forskningsresultater omsættes til konkrete grønne løsninger.<sup>22</sup>

Grønt Iværksætterpanel har i deres anbefalinger peget på potentialet i et tættere samarbejde mellem iværksættere og videninstitutioner, og i at iværksættere i endnu større omfang skal udspringe fra de danske videninstitutioner.<sup>23</sup>

<sup>19</sup> European Innovation Scoreboard 2022: [https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec\\_rtd\\_eis-country-profile-dk.pdf](https://ec.europa.eu/assets/rtd/eis/2022/ec_rtd_eis-country-profile-dk.pdf)

<sup>20</sup> WEF: Global Entrepreneurship Monitor, 2022: Which are the best countries in the world for entrepreneurs in 2022? | World Economic Forum ([weforum.org](http://weforum.org))

<sup>21</sup> Ekspert panel for Videnbaseret Innovation i Verdensklasse: <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/tidligere-rad-og-udvalg/videnbaseret-innovation-i-verdensklasse>

<sup>22</sup> Fremtidens grønne løsninger - Strategi for investeringer i grøn forskning, teknologi og innovation, 2020: <https://ufm.dk/publikationer/2020/filer/1-fremtidens-gronne-losninger-strategi-for-investeringer-i-gron.pdf>

<sup>23</sup> Grønt Iværksætterpanel, 2023.

Der er en tendens til, at private investeringer i forskning og udvikling samler sig på færre og større virksomheder i Danmark, samtidig med at investeringerne blandt de danske SMV'er er faldende.<sup>24</sup> Det betyder, at jo større en virksomhed er, desto mere sandsynligt er det, at den investerer i forskning og udvikling.<sup>25</sup>

Der er i Danmark ca. 300.000 registrerede virksomheder, hvoraf 290.000 af dem hører til gruppen af SMV'er (tal fra 2021).<sup>26</sup> SMV'erne udgør dermed en meget betydelig andel af dansk erhvervsliv. I 2021 udgjorde SMV'ernes investeringsudgifter til egen forskning og udvikling 18,5 pct. af erhvervslivets samlede udgifter, mens de store virksomheder (+250 årsværk) udgjorde 81,5 pct. af erhvervslivets investeringer i forskning og udvikling. Siden 2008 har der været et generelt fald i særligt små og mellemstore virksomheder, der udfører forskning i Danmark.<sup>27</sup>

## 5.2 INNOVATIVE VIRKSOMHEDER I DANMARK

Ekspertpanelet for videnbaseret innovation i verdensklasse (ViV-panelet) foretog i 2019 en evaluering af det danske innovationssystem. ViV-panelet konkluderede, at Danmarks innovationssystem klarer sig godt – især er life science, vindenergi og robotteknologi områder, hvor Danmark er i verdensklasse. Panelet konkluderede imidlertid også, at Danmark ikke i tilstrækkelig grad omsætter forskning til kommerciel anvendelse, herunder til etablering af nye virksomheder.<sup>28</sup>

Sammenlignes der med Norge og Sverige *jf. figur 5.3*, har Danmark den laveste andel af innovative virksomheder.<sup>29</sup> Samlet set havde 48 pct. af de danske virksomheder introduceret nye produkter eller forretningsprocesser i perioden 2018-2020.<sup>30</sup> Dermed ligger Danmark lige over EU-gennemsnittet målt på andelen af innovative SMV'er på trods af det forholdsmæssigt høje investeringsniveau i forskning og udvikling.<sup>31</sup>

<sup>24</sup> DI's analyse: Danmark på Vidensporet V

<sup>25</sup> Danmarks Statistik, 2022. Forskning, udvikling og innovation 2022

<sup>26</sup> SMV'er defineres her som virksomheder med 250 medarbejder eller derunder, og som har en årlig omsætning, som ikke overskrider 50 mio. EUR /og eller årlig samlet balance, som ikke overskrider 43 mio. EUR jf. EU kommissionens vejledning

<sup>27</sup> Danmarks Statistik (statistikbanken)

<sup>28</sup> Ekspertpanel for Videnbaseret Innovation i Verdensklasse: <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/tidligere-rad-og-udvalg/videnbaseret-innovation-i-verdensklasse>

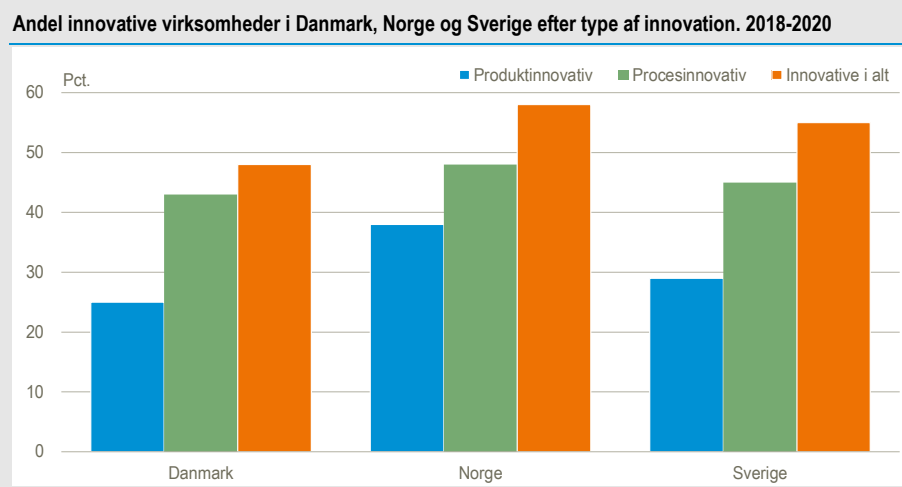
<sup>29</sup> Definitionen af "innovative virksomheder" er baseret på, hvorvidt virksomhederne investerer i forsknings- og udviklingsaktiviteter

<sup>30</sup> Danmarks Statistik "Forskning, Udvikling og Innovation 2022"

<sup>31</sup> Eurostat Database udtræk 16. juni 2021 og Center for offentlig innovation.



**Figur 5.3** Andel innovative virksomheder i Danmark, Norge og Sverige efter type af innovation 2018-2020



Anm.: Der er tages udgangspunkt i at virksomhederne skal være proces- eller produktinnovative.  
Kilde: Danmarks Statistik (tabelsamling på emnesiden for Innovation og patenter), SSB Norge og SCB Sverige

Videnbaserede iværksættere og start-ups på universiteter og videregående uddannelsesinstitutioner kan bidrage til, at der skabes flere innovative virksomheder i Danmark, både hvad angår produkt- og procesinnovation. Det samme gælder styrket adgang for især mindre virksomheder til samarbejde med bl.a. universiteter.

### 5.3 RAMMER FOR SAMARBEJDE MELLEM VIDENINSTITUTIONER OG ERHVERVSLIV

Samlet set er iværksætteraktiviteten på de danske universiteter og andre uddannelsesinstitutioner stigende.<sup>32</sup> Alle danske universiteter har i dag inkubationsmiljøer og iværksætterhubs<sup>33</sup>, ligesom innovation er en integreret del af forskningsindsatsen. Miljøerne giver bl.a. forskere og studerende mulighed for at møde aktører fra erhvervslivet og investorer. Det giver bedre mulighed for samarbejde – også inden der tages patent på en forskningsidé eller opfindelse. Miljøerne har bidraget til en stigning i antallet af startups fra universiteterne.

Ifølge en Iris Group-analyse blev der i perioden 2008-19 startet 7.197 nye virksomheder af forskere, studerende og nyuddannede kandidater fra hhv. AU, KU, SDU, CBS og DTU, hvilket svarer til ca. 600 nye virksomheder årligt. Over halvdelen af virksomhederne er startet af studerende, mens omkring en tredjedel er startet af dimittender. 13 pct. er startet af forskere eller baseret på patenter udtaget i forskningen (spinouts).<sup>34</sup>

<sup>32</sup> Uddannelses- og Forskningsstyrelsen og Det Nationale Netværk for Teknologioverførsel. Commercialiseringsstatistik. Rigsrevisionen, december 2022. Statens kommerialisering af opfindelser og investeringer i virksomheder.

<sup>33</sup> <https://blog.heyfunding.dk/blog/det-danske-startup-okosystem>

<sup>34</sup> <https://irisgroup.dk/na%cc%8ar-forskning-og-uddannelse-bliver-til-nye-virksomheder/>

Ekspertpanel for videnbaseret innovation i verdensklasse (ViV) har i sin afrapportering fra 2023 efterlyst et klarere mandat til universiteterne til at engagere sig i innovation og erhvervssamarbejde. Panelet peger også på, at der er behov for et endnu større fokus og bedre incitamenter for at tilskynde iværksætteri mhp. at indfri potentialet for i endnu højere grad at omsætte forskning på universiteter og andre uddannelsesinstitutioner til innovation i erhvervslivet.<sup>35</sup>

Grønt Iværksætterpanel bemærkede i sin afrapportering at ved teknologioverførsel fra universiteter til virksomheder oplever nogle iværksættere at blive mødt med længerevarende forløb, bl.a. fordi vejen til Proof of Concept er længere og dyrere for grønne iværksættere.<sup>36</sup> Reformkommissionen har blandt andre anbefalet, at universiteternes praksis for overførsel af rettigheder til virksomheder gøres mere transparent og ensartet.<sup>37</sup>

Denne udfordring er ikke enestående for Danmark. Internationalt udvikles der nye koncepter for at understøtte teknologioverførsel og iværksætteri, hvor f.eks. private mentorer eller iværksættere bliver involveret tidligt i forløbet med at udvikle tidlige universitetsopfindelser. Aktuelt samarbejder de danske universiteter i flere fondsstøttede initiativer om at afprøve sådanne koncepter udviklet på amerikanske foregangsinstitutioner.<sup>38</sup>

Der findes også barrierer på andre områder. De omfatter f.eks. universiteternes muligheder for at hjælpe studerende og forskere med iværksætterambitioner længere frem i overgangsfasen fra idé til virksomhedsetablering.<sup>39</sup> Det kan f.eks. omhandle udlån/ -leje af lokaler til nyuddannede og iværksættere, som ønsker at starte eller opskalere egen virksomhed eller iværksætteres adgang til test-, udvikling- og demonstrationsfaciliteter.

---

<sup>35</sup> <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/tidligere-rad-og-udvalg/videnbaseret-innovation-i-verdensklasse/Sammenfatningafanbefalinger.pdf>

<sup>36</sup> Grønt Iværksætterpanel, 2023

<sup>37</sup> Reformkommissionen – Nye Reformveje 1

<sup>38</sup> <https://open-entrepreneurship.com/> inspireret af UC Berkeley, <https://sparkdenmark.ku.dk/> inspireret fra Stanford, <https://spinouts.dk/> har internationalt advisory board.

<sup>39</sup> Styrket teknologioverførsel fra universiteterne – eftersyn af regler og praksis, UFM 2019

## 6. IVÆRKSÆTTERI INDEN FOR DANSKE STYRKEPOSITIONER

Danmark har stærke forskningsmiljøer, men placerer sig mindre stærkt på innovation. Sammenlignes der med Norge og Sverige, har Danmark den laveste andel af innovative virksomheder.<sup>40</sup>

Fysiske iværksætttermiljøer danner grobund for øget innovation, vækst og beskæftigelse inden for deres fokusområder. Således har virksomheder, der modtager støtte i inkubatorer bl.a. i form af rådgivning, deltagelse i forløb mv., ifølge OECD større overlevelsesrate, skaber flere jobs og genererer større omsætning.<sup>41</sup> De positive resultater skal ses i forhold til omkostningerne og muligheder for alternativ anvendelse.

Ekspertpanelet for videnbaseret innovation i verdensklasse anbefalede i 2019, at Danmark bl.a. bør opbygge tættere samarbejder med private fonde og understøtte økosystemudvikling<sup>42</sup>.

De danske styrkepositioner er bl.a. opstået, fordi virksomhederne over mange årtier har været gode til at specialisere sig og etableret særlige styrker på områder med komparative fordele, og hvor der har været internationalt potentiale for afsætning af produkter. Iværksættere kan spille en særlig rolle i opdyrkningen af nye styrkepositioner, fordi de gennem udvikling af nye forretningsmodeller og ny teknologi kan medvirke til at skabe forretningsområder, der kan udfordre traditionelle brancher.

Det kan dog være en udfordring at gå fra forskning eller tidlig idéudvikling til en reel virksomhed. Særligt hvis man ikke er direkte tilknyttet et forsknings- eller udviklingsprogram i en eksisterende virksomhed. I sådanne tilfælde kan fx målrettede forløb i iværksætttermiljøer medvirke til at modne virksomhederne, så de bliver stærke nok til senere at tiltrække kommercielle investeringer. Det kræver stærk involvering, herunder mulig finansiering, fra aktører, som har et langsigtet perspektiv, fx erhvervsdrivende fonde.

Et tæt og velfungerende samarbejde mellem virksomheder, viden- og uddannelsesmiljøer og offentlige aktører er en vigtig del af drivkraften bag fornyelse og fremgang i erhvervslivet. Et eksempel på offentligt/private samarbejder er de lokale erhvervsfyrårne, som har samlet nogle af de førende virksomheder i lokale konsortier sammen med uddannelsesinstitutioner, klyngeorganisationer, erhvervshuse og kommuner mv., og indeholder dermed en række af de forudsætninger, der skal til for at skabe spirende iværksætttermiljøer, som kan understøtte danske styrkepositioner bl.a. inden for Power-to-X og robotteknologi.

<sup>40</sup> Definitionen af "innovative virksomheder" er baseret på, hvorvidt virksomhederne investerer i forsknings- og udviklingsaktiviteter

<sup>41</sup> Policy brief on incubators and accelerators that support inclusive entrepreneurship | READ online (oecd-ilibrary.org)

<sup>42</sup> <https://ufm.dk/forskning-og-innovation/rad-og-udvalg/tidligere-rad-og-udvalg/videnbaseret-innovation-i-verdensklasse/Sammenfatningafanbefalinger.pdf>

## 6.1 IVÆRKSÆTTERI INDEN FOR DANSKE STYRKEPOSITIONER

Antallet af iværksættere varierer betydeligt mellem styrkepositioner, ligesom der er stor forskel på, hvor stor en andel nye virksomheder udgør af beskæftigelsen og omsætningen. Der er desuden betydelige variationer i andelen af vækstvirksomheder.<sup>43</sup>

Variationerne kan bl.a. være udtryk for forskelle i erhvervsstrukturer, hvor fx turisme er præget af mange små virksomheder, der startes og lukkes efter sæson. Det er samtidig udtryk for, at selvom der er vilkår og vækstbarrierer for iværksættere, der går igen på tværs af sektorer, fx adgang til finansiering, talent og internationale markeder, så er der også forskelle i behov,<sup>44</sup> markeder, kundetyper og udviklingsforløb, hvor det fx kan være mere ressource- og tidskrævende at udvikle og skalere videnstunge og hardwarebaserede virksomheder sammenlignet med IT/software.

Endvidere er der forskelle i betingelser for at drive, skalere og få nye virksomheder til at vokse inden for de enkelte styrkepositioner, hvor fx branchespecifik regulering kan være en vækstbarriere i nogle sektorer.

## 6.2 MODENHEDEN AF IVÆRKSÆTTERØKOSYSTEMER INDEN FOR DANSKE STYRKEPOSITIONER

I velfungerende og modne iværksætttermiljøer skabes mange nye virksomheder, og en betydelig delmængde heraf lykkes med at skalere og blive til vækstvirksomheder og kan derved være en drivkraft bag fornyelse og fremgang i erhvervslivet.

Startup Genome har peget på, at Danmark har særligt stærke iværksætterøkosystemer inden for life science, avanceret produktion og robotter samt fintech.<sup>45</sup> Iværksætterøkosystemer inden for andre sektorer i Danmark rangeres modsat længere nede på Startup Genomes ranglister i forhold tilsvarende iværksætterøkosystemer i udlandet, fx inden for hhv. grøn energi- og miljøteknologi (CleanTech)<sup>46</sup> og landbrugsteknologi og nye fødevarer (Agtech & New Food).<sup>47</sup>

Fremkomsten af nye, spirende styrkepositioner kan være afhængig af, at aktører med særlige ressourcer og viden, fx store virksomheder, private fonde eller lignende, er en drivkraft i udviklingen af forgrenede økosystemer, der kan udvikle sig til nye styrkepositioner.

<sup>43</sup> Vækstvirksomheder defineres som virksomheder, der er vokset med 10 pct. årligt i enten antal ansatte eller omsætning over en treårig periode og med mindst 10 ansatte i starten af den treårige periode

<sup>44</sup> Spørgeskemaundersøgelse blandt iværksættere 2021 – Af Erhvervsstyrelsen baseret på data indsamlet af Dansk Iværksætterforening

<sup>45</sup> Startup Genome

<sup>46</sup> Startup Genome

<sup>47</sup> Startup Genome

## 7. ERHVERVSFREMME SYSTEMET

Det danske erhvervsfremmesystem betjener årligt titusindvis af virksomheder og et bredt udsnit af dansk erhvervsliv.<sup>48</sup> Langt de fleste indsatser har et bredt SMV-fokus, mens udvalgte dele af indsatserne er særligt målrettet iværksættere. Der vil således altid være en gruppe blandt iværksætterne, som ikke har behov for at være i kontakt med det offentlige erhvervsfremmesystem, enten fordi de kan selv eller fordi de anvender de private tilbud, som findes i særligt de store byer.

Erhvervsfremmesystemets tilbud til iværksættere omfatter blandt andet tilskud, vejledning, netværk og kapital, der hjælper en bred målgruppe af iværksættere – fra faglærte iværksættere til tech start-ups. Tilbuddene er typisk tilgængelige på dansk og benyttes af iværksættere på tværs af landet. Indsatserne har blandt andet til formål at understøtte, at borgere, der overvejer at starte en virksomhed (før-startere), gør sig de relevante overvejelser inden de starter virksomhed, samt at iværksættere får hjælp og vejledning til at udvikle deres virksomhed og i et vist omfang til at efterleve regler og regulering. Indsatserne gennemføres typisk i samarbejder med fx de tværkommunale erhvervshuse og andre lokale aktører herunder private rådgivere og lokale iværksætttermiljøer. Der er ikke en målrettet indsats for udenlandske iværksættere. Det kan være en udfordring for iværksættere i Danmark, fx udenlandske studerende som ikke har dansk som modersmål.

Blandt de centrale tilbud til iværksætterne er især den digitale erhvervsfremmeplatform, virksomhedsguiden.dk, de seks tværkommunale erhvervshuse samt en række iværksætterprogrammer finansieret af Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse.

Erhvervsfremmesystemets tilbud skal være enkle at tilgå og tilpasset efterspørgslen for at sikre erhvervsfremmesystemets fokus på at understøtte virksomhederne og iværksætternes vækst og udvikling. Samtidig er det en væsentlig pointe, at erhvervsfremmesystemet ikke nødvendigvis er relevant for alle virksomheder. Men for dem, der har behov, skal systemet give et relevant tilbud, og der skal være kendskab til de muligheder, der er.

### 7.1 IVÆRKSÆTTERNES BRUG AF ERHVERVSFREMME SYSTEMET

Erhvervsstyrelsen har i april 2023 gennemført et iværksætterservicetjek af de tilbud, som iværksættere kan møde i det decentrale erhvervsfremmesystem.

Servicetjekket viser, at der overordnet er stor tilfredshed blandt iværksætterne med de ydelser og services, som leveres på tværs af de relevante aktører og platforme i erhvervsfremmesystemet. Det gælder alt fra den digitale vejledning på virksomhedsguiden.dk og individuel vejledning i de tværkommunale erhvervshuse til målrettede iværksætterforløb for vækstiværksætterne finansieret af Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse.

Servicetjekket viser bl.a., at Virksomhedsguidens iværksættertema i 2022 havde mere end 70.000 besøgende, og at iværksætterne generelt opfatter sitet som en troværdig kilde til information om at starte, drive og udvikle sin forretning.

<sup>48</sup> [https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/2022-10/Status-for-erhvervshusenes-m%C3%A5lopfylde-i-2021\\_WA.pdf](https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/2022-10/Status-for-erhvervshusenes-m%C3%A5lopfylde-i-2021_WA.pdf)

Danmarks Erhvervsfremmebestyrelse har siden sin etablering i 2018 medfinansieret en lang række initiativer, som understøtter etablering, drift og udvikling af nye virksomheder over alt i landet. Heriblandt er der igangsat en signaturindsats i form af et iværksætterprogram, som bl.a. omfatter indsatserne *Iværksætterdanmark* og *Beyond Beta*.

*Iværksætterdanmark* er et landsdækkende initiativ, der har til formål at styrke en bred gruppe af iværksættere ved at ansøre flere til at etablere sig som iværksættere. Initiativet gennemføres bl.a. i samarbejde med Fonden for Entreprenørskab og Dansk Iværksætter Forening (DIF). Gennem en række kollektive vejlednings- og uddannelsesforløb udvikler iværksætterne kompetencer og værktøjer til at kunne udvikle virksomheden hen over de første etableringsår. *Iværksætterdanmark* har indtil videre haft deltagelse af mere end 4.400 før-startere og iværksættere. Omkring 9 ud af 10 deltagere mener, de har fået et positivt udbytte af forløbet.

Iværksætterindsats for *Beyond Beta*, som er målrettet vækstiværksættere, tilbyder accelerationsforløb samt indsatser, der skal styrke iværksætternes evne til skalering og til at tiltrække investorer. Indsatsen gennemføres i tæt samarbejde med bl.a. de nationale klyngeorganisationer og den private aktør Accelerace. *Beyond Beta* har indtil videre haft deltagelse af 500 potentielle vækstiværksættervirksomheder. Knap 8 ud af 10 virksomheder, som har afsluttet deres forløb i *Beyond Beta*, vurderer, at de har fået et positivt udbytte heraf.

Indsatserne for vækstiværksættere har bl.a. til formål at gøre iværksætterne klar til at kunne søge ekstern finansiering, herunder i regi af den statslige finansieringsfond EIFO.

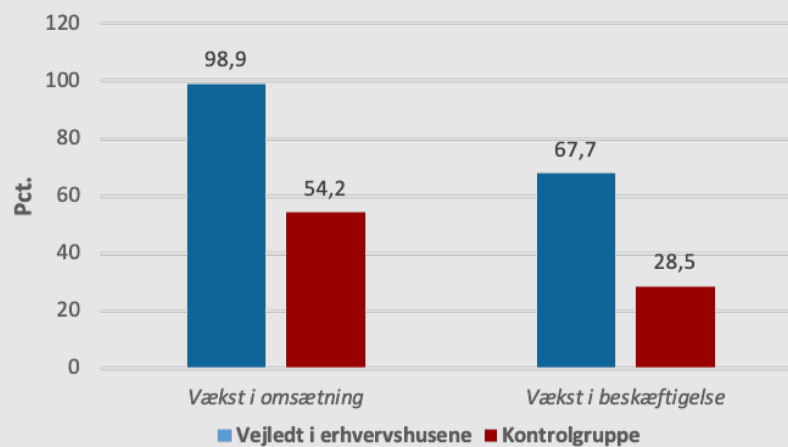
Servicetjekket viser, at over 70 pct. af deltagerne i iværksætterprogrammet har angivet, at indsatsen har 'understøttet udviklingen af deres virksomhed positivt'. Evalueringer har bl.a. peget på behovet for en stærkere involvering af aktører inden for de private iværksættermiljøer samt et stærkere fokus på internationalisering, som kan indarbejdes i fremtidige iværksætterindsatser for at styrke indsatsernes kvalitet for iværksætterne.

De positive resultater skal holdes op imod de omkostninger, som staten afholder direkte og indirekte til erhvervsfremmesystemet.

## 7.2 KENDSKAB TIL AKTØRER OG TILBUD I ERHVERVSFREMME SYSTEMET

Service tjekket viser, at vejledning i erhvervshusene og tilbuddene i erhvervsfremmesystemet er med til at øge iværksætternes omsætning og beskæftigelse. To år efter vejledning hos erhvervshusene ses en positiv udvikling på 91 pct. i omsætning og 60 pct. i beskæftigelsen for de iværksættere, der har benyttet erhvervshusenes tilbud. En kontrolgruppe af ikke-vejlede, sammenlignelige virksomheder lå henholdsvis 48 og 37 procentpoint lavere, jf. figur 7.1.

**Figur 7.1** Udvikling 2020-2022 hos vejlede virksomheder under 3 år sammenlignet med kontrolgruppe



Kilde: Erhvervshusenes CRM, Danmarks Statistik

De tværkommunale erhvervshuse er knudepunkter i erhvervsfremmesystemet og fungerer bl.a. som decentral indgang til højt specialiserede ydelser i staten og henviser til privat rådgivning. Omkring 70 pct. af erhvervshusenes kunder henvises til vejledning hos enten private eller statslige tilbud, herunder EIFO, Innovationsfonden eller Trade Council.

Erhvervshusene gennemførte i 2022 ca. 5.000 specialiserede vejledningsforløb med virksomheder, hvoraf ca. 13 pct. var iværksættere på vejledningstidspunktet. I en brugervurdering fra 2022 giver 80 pct. af iværksætterne udtryk for, at de er 'meget tilfredse' med konsulentens kompetencer.

Virksomhedsguiden er det digitale omdrejningspunkt i erhvervsfremmesystemet og består af information, vejledning og serviceydelser til opstart, drift og udvikling af virksomheder. Selvom servicetjekket viser, at det hvert år har cirka 500.000 besøgende og de adspurgte iværksættere er positive over for Virksomhedsguiden, så har 64 pct. af de adspurgte iværksættere ikke kendskab til Virksomhedsguiden. Det peger på, at mange virksomheder ikke er bevidste om, at det er Virksomhedsguiden, de har besøgt, og de mange øvrige tilbud, der er på platformen.

Tilsvarende gør sig gældende for kendskabet til erhvervshusene, hvor servicetjekket understøtter resultatet fra en måling blandt et repræsentativt udsnit af virksomheder i 2021, som viste at halvdelen af de små og mellemstore virksomheder havde kendskab til erhvervshusene og deres tilbud. Derimod var det kun omkring en fjerdedel (28 pct.) af mikrovirksomheder med under 10 ansatte, hvor der vurderes at findes mange nye iværksættere, der kendte til erhvervshusene. Når servicetjekket peger på en tendens til at iværksættere, der har modtaget vejledning hos erhvervshusene, efterfølgende udvikles positivt, kan der være et potentiale i at øge kendskabet blandt iværksættere til erhvervshusene på tværs af landet.



Juni 2023

Erhvervsministeriet  
Slotsholmsgade 10-12  
1216 København K

+45 33 92 33 50  
em@em.dk

ISBN 978-87-786-2379-9 (digital version)

Publikationen kan hentes på:  
[www.em.dk](http://www.em.dk)

Design og layout: Erhvervsministeriets kommunikationsenhed

**Erhvervsministeriet**  
Slotsholmsgade 10-12  
1216 København K  
+45 33 92 33 50  
em@em.dk